

**UCHWAŁA NR XL/823/2022
RADY MIASTA GLIWICE**

z dnia 6 października 2022 r.

**w sprawie przyjęcia do realizacji „Strategii rozwoju miasta Gliwice do roku 2040
»Gliwice 2040«”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15, w związku z art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.) oraz art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1057 z późn. zm.), na wniosek Prezydenta Miasta i Radnych Rady Miasta

**Rada Miasta Gliwice
uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjąć do realizacji „Strategię rozwoju miasta Gliwice do roku 2040 »Gliwice 2040«” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierzyć Prezydentowi Miasta Gliwice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta
Gliwice

Marek Pszonak

Załącznik do uchwały Nr XL/823/2022
Rady Miasta Gliwice
z dnia 6 października 2022 r.

Strategia rozwoju miasta Gliwice do roku 2040

Gliwice, wrzesień 2022 r.

Spis treści

1. Podsumowanie realizacji dotychczasowej strategii miasta	4
2. Partycypacyjne kształtowanie strategii Gliwice 2040	6
3. Wnioski z diagnozy strategicznej.....	8
Kluczowe uwarunkowania zewnętrzne rozwoju Gliwic	8
Gliwice w perspektywie strategicznej	15
Bilans strategiczny	28
4. Kluczowe postanowienia strategiczne	32
Wizja Gliwic 2040	32
Misja samorządu Gliwic.....	32
Obszary strategicznej interwencji (OSI) kluczowe dla Gliwic.....	35
5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	37
Zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa i usługowa	37
Kultura	39
Błękitno-zielona infrastruktura	40
Sport i rekreacja	41
Edukacja, zdrowie i usługi społeczne	42
Układ drogowy	43
Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ciepłownicza.....	44
6. Priorytety, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań	56
Priorytety strategii Gliwice 2040.....	57
Cele strategiczne	58
Cele operacyjne	59
7. Projekty kluczowe.....	82
Szpital miejski	82
Radiostacja Gliwice.....	82
Dekarbonizacja gliwickiego systemu ciepłowniczego poprzez utworzenie Parku Zielonej Energii do produkcji energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych oraz dywersyfikacji centralnego źródła ciepła	83
Gliwicki Obszar Gospodarczy	84
Obwodnica Gliwic.....	84
8. Spójność z systemem planowania strategicznego	87

Powiązania z obszarami strategicznej interwencji w układzie regionalnym i lokalnym	87
Zgodność z dokumentami strategicznymi w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju	90
9. System realizacji strategii oraz dokumentów wykonawczych	94
Instytucjonalne aspekty wdrażania strategii.....	94
Monitorowanie rezultatów i zarządzanie ryzykiem	95
Ramy finansowe i źródła finansowania	97
10. Załączniki	98
Zał. 1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	98
Zał. 2. Informacje historyczne w zakresie mierników realizacji celów strategicznych w układzie porównawczym	101
Zał. 3. Lista uczestników prac redakcyjnych nad strategią	109
Zał. 4. Składy grup roboczych pracujących nad strategią	110

1. Podsumowanie realizacji dotychczasowej strategii miasta

10 października 2002 r. ówczesna Rada Miejska po raz pierwszy uchwaliła „Strategię Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gliwice na lata 2002–2022”. 20 marca 2014 r. dokonano jej gruntownej aktualizacji – w horyzoncie czasowym do 2022 r. W dorocznym monitoringu wdrażania postanowień zawartych w dokumencie weryfikowano wskaźniki przypisane do każdego celu operacyjnego. Ostatnią edycję raportu monitoringowego (z kwietnia 2021 r.) kończy sformułowanie mówiące o tym, że dotychczasową strategię można w ogólnym ujęciu uznać za zrealizowaną oraz że warto z niej czerpać i podtrzymywać osiągnięte rezultaty.

Dzięki konsekwencji oraz współdziałaniu grupy niezależnych podmiotów: aktorów lokalnej sceny gospodarczej, edukacyjnej, społecznej i politycznej – osiągnięto większość celów postawionych na przełomie lat 2013/2014. Nie wszystko zrealizowano zgodnie z pierwotnym planem, jako że uwarunkowania pewnych procesów znacząco zmieniły się na przestrzeni lat. Stąd też podczas realizacji część zamierzeń zrewidowano. Co więcej, utrzymanie niektórych już osiągniętych celów utrudniła pandemia COVID-19.

Zrealizowano praktycznie wszystkie cele dotyczące rozwoju gospodarki. Wątpliwości mogła rodzić pozycja klastrów wywodzących się z Gliwic. Jednak głównym źródłem tych wątpliwości były zmieniające się światowe i krajowe systemy oceniania i porównywania inicjatyw klastrowych.

W puli celów dotyczących zaradności mieszkańców wobec wyzwań społecznych i ekonomicznych zrealizowano większość celów. Niesatysfakcjonujące okazało się podejście do restrukturyzacji szkolnictwa zawodowego z wykorzystaniem formuły kursów kwalifikacyjnych zawodowych (KKZ). Mimo wielkich nadziei pokładanych kilka lat temu w tym instrumencie okazało się, że brak jest znaczącego popytu na tego typu usługę edukacyjną. Ponadto wprowadzona w trakcie wdrażania strategii reforma szkolnictwa w kierunku szkół branżowych stworzyła nowe uwarunkowania edukacji zawodowej, co sprawiło, że cel ściśle związany z KKZ stracił na znaczeniu. Nie zrealizowano również celu operacyjnego związanego z utworzeniem systemu personalizowanej informacji o mieście dostępnego za pośrednictwem urządzeń mobilnych.

Cele związane z procesami metropolizacyjnymi w pewnej mierze warunkowane były rozwojem oferty Areny Gliwice. Ich osiągnięcie zachwiała pandemia COVID-19. Natomiast z wyprzedzeniem i naddatkiem zrealizowano cele związane z tworzeniem zróżnicowanej oferty mieszkaniowej w centrum miasta i na terenach rezydencjalnych. Osiągnięto również cele dotyczące umacniania atrakcyjnej oferty edukacyjnej w mieście, choć nie udało się wykreować możliwości zrealizowania w mieście pełnego cyklu kształcenia: szkoła podstawowa – liceum w co najmniej dwóch językach obcych. Nie było prawnej możliwości zorganizowania

publicznego kształcenia w całości w języku obcym. Jednocześnie w mieście nie uruchomiły swojej działalności tzw. szkoły międzynarodowe.

Przygotowując strategię Gliwice 2040, uwzględniono szczegółowe wnioski z kolejnych edycji raportów monitoringowych. Postanowiono także położyć większy nacisk na udział mieszkańców i specjalistów z różnych dziedzin w opracowaniu nowego dokumentu strategicznego.

Jednocześnie konieczna stała się zmiana metodyki opracowania nowej strategii (Gliwice 2040) względem dotychczasowej. 13 listopada 2020 r. weszły w życie przepisy wprowadzone ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw. Zmiany objęły ponad 20 aktów prawnych, w tym kilka bezpośrednio wiążących się z funkcjonowaniem samorządu terytorialnego. Między innymi sformułowano w nich nowe ramowe zasady tworzenia strategii lokalnych, które zostały uwzględnione w pracach nad niniejszym dokumentem.

2. Partycypacyjne kształtowanie strategii Gliwice 2040

Decyzję o przystąpieniu do przygotowania strategii Gliwice 2040 i sposobie organizacji prac podjęła Rada Miasta uchwałą nr XXIII/456/2021 z dnia 18 lutego 2021 r. w sprawie przystąpienia do opracowania projektu Strategii rozwoju miasta Gliwice do roku 2040 „Gliwice 2040”.

Opracowanie kolejnej odsłony strategii rozwoju Gliwic oznaczało nowe podejście do włączenia mieszkańców w dyskusje na temat przyszłości miasta. Prezydent zaprosił wszystkich zainteresowanych gliwiczian, przedsiębiorców i aktywistów do włączenia się w prace nad dokumentem na każdym etapie jego przygotowywania.

Szczególnym forum dla prezentowania pomysłów, oczekiwań i dylematów były spotkania w dzielnicach. Ich pierwszą rundę (wiosną 2021 r.) – ze względu na obostrzenia sanitarne związane z pandemią koronawirusa – zrealizowano w formule on-line. Siedem ponaddwugodzinnych sesji na platformie telekonferencyjnej, ponad 300 uczestników, gorące dyskusje o stanie dzielnic i inspirujące pomysły na przyszłość miasta – to najkrótsze podsumowanie tych wydarzeń. Zgłoszone przez uczestników spotkań pomysły, spostrzeżenia, odczucia i opinie zostały wykorzystane podczas opracowania strategii, a szczegółowe rozwiązania (których co do zasady nie ujmuje się w dokumencie strategicznym) zostały odnotowane – do przeanalizowania na etapie wdrożeniowym.

Letnie miesiące 2021 r. stały się okazją do powtórzenia spotkań z mieszkańcami. Stoiska informacyjne i punkty konsultacyjne pojawiały się w wielu uczęszczanych miejscach gliwickich dzielnic. W sumie zrealizowano 22 spotkania terenowe. W ich trakcie osoby odpowiedzialne za prace nad strategią prowadziły rozmowy z gliwiczankami oraz gośćmi miasta. Odbływały się także spotkania z seniorami, młodzieżą szkolną i studentami. Dzieci wzięły udział w konkursie plastycznym, a opinie dorosłych zasięgano w ankietach dotyczących mobilności i środowiska, przestrzeni oraz spraw społecznych.

Przedstawiane propozycje równolegle poddawano pod dyskusję w grupach roboczych. W otwartej procedurze naboru prezydent Gliwic wyłonił grupę ponad 100 osób szczegółowo rozpatrujących zagadnienia przyporządkowane do czterech obszarów tematycznych: gospodarka, społeczeństwo, środowisko, przestrzeń. Doświadczeni moderatorzy organizowali pracę grup, opracowując proponowane zapisy wizji rozwoju miasta, celów strategicznych i celów operacyjnych. Zaproponowane zapisy strategii Gliwice 2040 są więc wynikiem konsensusu uzyskanego w grupach roboczych, na kanwie wniosków zgłaszanych przez mieszkańców.

O strategii rozmawiano również podczas innych spotkań. Między innymi temat ten dwukrotnie był przedmiotem debaty na forum Rady Konsultacyjnej przy Regionalnej Izbie Przemysłowo-Handlowej w Gliwicach oraz spotkania z grupą opiniotwórczych osób w regionie. Odbył się

również warsztat z włodarzami sąsiadujących miast i gmin oraz powiatu gliwickiego. W pierwszej kolejności rozmawiano wtedy o przedsięwzięciach ponadlokalnych i roli Gliwic jako centralnego miasta w podregionie.

Wiosną i latem 2022 r. projekt strategii został poddany konsultacjom społecznym, o których mowa w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz w ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie. Dokonano ocen oddziaływania strategii na środowisko oraz ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii. W konsultacjach, oprócz zebrania głosów lokalnych interesariuszy, zasięgnięto również opinii: sąsiednich miast i gmin, powiatu gliwickiego, Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego, Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, a także Zarządu Województwa Śląskiego.

3. Wnioski z diagnozy strategicznej

Gliwice są miastem na prawach powiatu położonym w południowo-zachodniej Polsce, w województwie śląskim, na zachodnim krańcu konurbacji określanej w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” (dalej: strategia Śląskie 2030) jako Metropolia Górnośląska. Są drugim co do istotności powiązań funkcjonalnych (po Katowicach) miastem tej metropolii. Gliwice należą do związku metropolitalnego Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia. Miasto plasuje się na dziewiętnastym miejscu pod względem powierzchni, jak i liczby ludności w Polsce oraz na czwartej pozycji pod względem liczby mieszkańców w województwie śląskim. W układzie wewnętrznym miasto podzielone jest na 21 dzielnic. W 2021 r. wg danych GUS Gliwice zamieszkiwało 176 tys. osób. Niemniej ranga akademicka miasta, rynek pracy otwarty na osoby z zagranicy oraz imigracja rodzin ukraińskich przybywających do Polski po rosyjskiej agresji na Ukrainę sprawiają, że szacuje się, iż faktyczna liczba osób na co dzień przebywających w Gliwicach jest wyższa.

Niniejsza synteza ustaleń diagnostycznych bazuje na: danych gromadzonych corocznie na potrzeby opracowania kolejnych edycji raportu o stanie miasta (w związku z wymogami stawianymi w art. 28aa ustawy o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 r.); wykonanej w 2020 r. diagnozie strategicznej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gliwic (w związku z zapisami art. 10e ustawy o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 r. oraz art. 10a ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r.); a także na informacjach jakościowych zebranych w procesie partycypacyjnego opracowania strategii (o czym jest mowa w rozdziale 2. powyżej). W materiałach źródłowych zawarte są szczegółowe zestawienia przytaczanych tu danych i podawane są pełne odwołania do źródeł danych pierwotnych.

Kluczowe uwarunkowania zewnętrzne rozwoju Gliwic

Popyt na usługi wyższego rzędu zgłaszany przez mieszkańców Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz południowej Polski

Obszar Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii (GZM) skutecznie zrywa z wizerunkiem wyłącznie przemysłowego centrum kraju. Mieszkańcy GZM wykonują coraz bardziej zróżnicowaną pracę i coraz intensywniej przemieszczają się zarówno w układzie wewnętrznym kilkunastu sąsiadujących ze sobą miast, jak i pomiędzy innymi ważnymi ośrodkami metropolitalnymi kraju i całego świata. Przy jednoczesnym rosnącym poziomie zamożności oznacza to wzrost oczekiwań i potrzeb związanych z usługami wyższego rzędu, między innymi w zakresie kultury, sportu, medycyny. Stanowi to impuls do licznych rynkowych i publicznych procesów rozwojowych, ale też wiąże się z nakładami na inwestycje i ich późniejsze utrzymanie.

Rozwój nowoczesnych modeli biznesu w zakresie przemysłów kreatywnych

Jednym z przejawów usług wyższego rzędu są aktywności w ramach tzw. przemysłów kreatywnych, których produkty są silnie zależne od umiejętności artystycznych lub technologicznych. Obecnie sztuka i nauka są nie tylko domenami wymagającymi finansowania publicznego, ale również stały się równoprawnymi uczestnikami rynku. Klienci są gotowi na finansowanie w różny sposób rozwoju firm należących do przemysłów kreatywnych oraz kupowanie ich produktów. Podnosi to poczucie współodpowiedzialności za atrakcyjność i innowacyjność miast.

Edukacja i nauka stanowiące podstawę rozwoju miast

Współcześnie praktycznie niemożliwe jest osiągnięcie trwałej przewagi miasta w zakresie innowacyjności i atrakcyjności bez zakorzenienia w nim wysokiej rangi szkolnictwa, głównie wyższego, oraz ośrodków naukowych o silnym ukierunkowaniu badawczo-rozwojowym. To dzięki tego rodzaju działalnościom miasta przyciągają nowych mieszkańców, odwiedzających oraz inwestorów. One stają się impulsem do pobudzania życia kulturalnego i tworzenia zróżnicowanej oferty usług. W tym kontekście rosnąca pozycja globalna Politechniki Śląskiej, Instytutu Onkologii oraz licznych instytutów naukowych i firm prowadzących działalność badawczo-wdrożeniową otwierają przed Gliwicami coraz to nowe możliwości rozwoju bazującego na dobrze ugruntowanym własnym potencjale, relatywnie niezależnym od wahań koniunkturalnych czy politycznych. Są także warunkiem przyciągania do miasta osób młodych i odwracania negatywnego trendu demograficznego.

Wsparcie publiczne dla szeroko rozumianych procesów rozwoju nowych technologii

Uważa się, że Europa coraz częściej przegrywa rywalizację technologiczną i gospodarczą z innymi kontynentami. Jednocześnie relatywnie wysokie koszty pracy stanowią o tym, że jedyną dziedziną gospodarki, w której nasz kontynent może odnosić sukcesy w rywalizacji globalnej, są sektory o wysokiej wartości dodanej. Co za tym idzie, w polityce europejskiej i krajowej – mimo wielu niekorzystnych zjawisk wywołanych brexitem, pandemią koronawirusa i wojną na Ukrainie – nieustannie kładzie się nacisk na akcelerację nowych technologii, czy to w wymiarze polityki przemysłowej, czy wsparcia start-upów, czy też wspierania proinnowacyjnych inwestycji w sektorze publicznym. Ponieważ to miasta są naturalnymi ośrodkami rozwoju technologii, pozytywne efekty tej polityki w pierwszej kolejności widoczne są na obszarach miejskich.

Moda na miejskość, miejski styl życia i korzystanie z usług zlokalizowanych w pobliżu miejsca zamieszkania

W badaniach socjologicznych powszechnie zwraca się uwagę na renesans miejskości. Co prawda nadal towarzyszą mu intensywne procesy suburbanizacji i zagęszczania zabudowy na terenach innych niż śródmiejskie, jednak nie stoi to w sprzeczności z kultywowaniem

miejskiego stylu życia, spędzaniem czasu wolnego w centralnych częściach miast i zainteresowaniem społecznym estetyką przestrzeni publicznych. Wraca znaczenie lokalności – renomą i zaufaniem cieszą się lokalne biznesy oraz aktywności osadzone w tożsamości i kulturze konkretnych miast. Ich symbolika staje się coraz częściej nie tylko modą, ale wręcz powodem do dumy.

Wzrost świadomości w zakresie partycypacji społecznej w procesach rozwojowych miast i ich dzielnic

Mieszkańcy miast coraz częściej skłonni są nie tylko do wyrażania opinii w sprawach dotyczących ich codziennego życia w mieście, ale również do współkształtowania procesów rozwojowych. Rosnący przeciętny poziom wykształcenia i zróżnicowanie zawodowe sprawiają, że ludzie skłonni są przekładać swoje kompetencje profesjonalne na aktywność na rzecz swojego miasta. Szybki i bezpośredni dostęp internetowy do informacji i wiedzy, będący w zasięgu większości mieszkańców miast, sprzyja interakcji, wymianie myśli i przenoszeniu debaty na działania w sferze realnej, w tym na eksperymentowanie w przestrzeni miasta. Co za tym idzie, mieszkańcy oczekują poważnego traktowania przez władze ich wkładu w rozwój miast.

Zmniejszanie wykluczenia cyfrowego społeczności, w tym przyspieszenie masowej cyfryzacji w wyniku pandemii koronawirusa

Pandemia koronawirusa stała się istotnym impulsem, dzięki któremu mieszkańcy krajów rozwiniętych generalnie podnieśli poziom swoich umiejętności cyfrowych oraz zwiększyli skłonność do korzystania z różnych usług świadczonych drogą cyfrową. Tam, gdzie bezpośrednia interakcja człowieka z drugim człowiekiem nie jest kluczowa, prawdopodobnie najczęściej wybieraną formą kontaktu pozostanie ten prowadzony w sferze wirtualnej. W wielu innych sytuacjach już obecnie obserwowany jest szybki powrót do kontaktów osobistych. Niemniej liczne relacje będą wciąż realizowane hybrydowo, a ich uczestnicy nie zrezygnują z udogodnień, jakie niesie cyfryzacja. Będą też o wiele lepiej niż przed pandemią przygotowani do korzystania z nowych usług realizowanych w cyberprzestrzeni.

Rozwój korytarzy TEN-T, zapewniający jeszcze lepszą dostępność transportową Gliwic w skali europejskiej

Mimo postępującej cyfryzacji wciąż jednak niezastąpiona pozostaje dostępność fizyczna obszarów miejskich. O ich pozycji od stuleci stanowią dobre połączenia z innymi ośrodkami. W przestrzeni europejskiej kluczową rolę nadano rozwojowi sieci TEN-T. To ona – transportem kolejowym, drogowym, lotniczym, wodnym i kombinowanym – scala terytorium kontynentu i łączy najważniejsze miasta. Dla Gliwic, które objęte są TEN-T w układzie drogowym i kolejowym oraz położone są w pobliżu lotniska w Pyrzowicach, rozwój całej sieci stanowi trwałe zakorzenienie w globalnym układzie powiązań pomiędzy najważniejszymi ośrodkami rozwoju.

Rosnące bezpieczeństwo ekologiczne technologii związanych z energetycznym wykorzystaniem odpadów komunalnych, osadów ściekowych itp.

Świat kładzie coraz większy nacisk na technologie pozwalające pozyskiwać energię ze źródeł uważanych niegdyś za niekonwencjonalne i mało bezpieczne dla człowieka. Obecnie energetyczne przetwarzanie odpadów i osadów komunalnych staje się niekwestionowanym standardem, a dostępne i przewidywane przyszłe technologie gwarantują bardzo niski poziom ryzyka wystąpienia ewentualnych zjawisk niekorzystnych dla środowiska. Wobec rosnącej ilości odpadów i osadów generowanych przez mieszkańców miast zagospodarowanie na cele energetyczne tych ich frakcji, które nie nadają się do ponownego wykorzystania, staje się jedyną uzasadnioną ścieżką postępowania.

Dostępność technologii związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii przy jednoczesnym wzroście ich skuteczności

Poziom rozwoju i upowszechnienia technologii generowania energii ze źródeł odnawialnych jest na tyle zaawansowany, że stały się one relatywnie dostępne dla inwestorów różnej rangi. Jednocześnie zostały na tyle zweryfikowane w działaniu, iż w świadomości społecznej maleje poczucie ryzyka ich awaryjności lub niskiej skuteczności. Ponadto na rynku swoje miejsce znalazły doświadczone firmy wykonawcze i serwisowe. Sprzyja to inwestowaniu w te niegenerujące niekorzystnych emisji i posiadające ograniczony ślad węglowy rozwiązania na obszarach miejskich.

Priorytet wsparcia dla kwestii środowiskowych w polityce Unii Europejskiej, przekładający się na dostępność środków na te cele

W warunkach europejskich, w tym polskich, opisane powyżej technologie, jak i technologie gospodarki obiegu zamkniętego i inne rozwiązania proekologiczne – w tym głównie odnoszące się do adaptacji do zmian klimatu i zachowania bioróżnorodności – stanowią główny obszar wsparcia publicznego. Wynika to wprost z wiodącej obecnie politycznej idei Europejskiego Zielonego Ładu i wydaje się być niekwestionowanym priorytetem inwestycyjnym Unii Europejskiej na nadchodzące lata. Co za tym idzie, miasta stają przed możliwością współfinansowania lub korzystnego kredytowania swoich przedsięwzięć na rzecz ochrony środowiska. W województwie śląskim dodatkowe znaczenie w tym kontekście będzie miało uruchomienie Funduszu Sprawiedliwej Transformacji wspierającego zmiany strukturalne w regionach węglowych w duchu zielonej gospodarki.

Szybko rosnąca świadomość znaczenia odporności miast na sytuacje nieprzewidziane

Pandemia koronawirusa, susze i pożary oraz gwałtowne opady deszczu i związane z nimi podtopienia i powodzie w różnych miejscach świata, a także przybierająca na sile skala cyberprzestępczości i rozprzestrzeniania fałszywych informacji oraz bezpośrednie zagrożenie polskiej infrastruktury krytycznej (obejmującej m.in. systemy: zaopatrzenia w energię,

surowce energetyczne i paliwa, łączności, sieci teleinformatycznych, zaopatrzenia w żywność i w wodę, ochrony zdrowia) w związku z rosyjskimi działaniami wojennymi wobec Ukrainy sprawiły, że jeszcze wyraźniej niż do tej pory zarysowała się potrzeba prowadzenia ciągłych działań ukierunkowanych na tzw. rezyliencję, czyli odporność miast do reagowania na nieprzewidziane, gwałtowne, niekorzystne sytuacje. Mogą one być pochodzenia naturalnego lub mieć źródło w aktywności człowieka. Zawsze wymagają gotowości do reakcji po stronie władz publicznych oraz świadomości mieszkańców obszarów gęsto zaludnionych co do prewencji oraz prawidłowych wzorców zachowań w sytuacjach zagrożenia.

Rosnąca podaż technologii miasta inteligentnego

Na powyższym tle za rozwiązania pierwszego wyboru często uważane są technologie związane z koncepcją miasta inteligentnego. Zakłada się w niej, że społeczeństwo jest w stanie bardziej odpowiedzialnie się organizować oraz eksponować swoje potrzeby i sygnalizować zagrożenia, jeśli infrastruktura miasta jest odpowiednio ucyfrowiona, a zarządzający nią potrafią sprawnie korzystać z danych i współdzielić je z mieszkańcami. Obecnie trudno już znaleźć takie obszary funkcjonowania miast, dla których nie istniałyby rozwiązania typu *smart*. Rozwój sieci 5G jeszcze bardziej je upowszechni. Wiele wdrożeń wymaga i będzie wymagać sporych nakładów inwestycyjnych, jednak docelowo przełoży się na realne oszczędności lub zwiększony poziom bezpieczeństwa. W dużej mierze miasta mogą liczyć na współfinansowanie środkami Unii Europejskiej lub podejmować działania z zakresu partnerstwa publiczno-prywatnego, aby zakupić nowe rozwiązania. Jednocześnie muszą mieć świadomość, że postępująca cyfryzacja wymaga szczególnej uwagi w odniesieniu do aspektów cyberbezpieczeństwa i ochrony danych wrażliwych. Powszechne są bowiem obawy społeczne artykułowane wobec technologii inteligentnego miasta.

Negatywny wpływ nieoczekiwanych zjawisk oraz decyzji politycznych na szczeblu centralnym na budżety samorządu terytorialnego

Skala możliwości inwestycyjnych samorządów lokalnych w Polsce zawęża się. Zmiany w systemie podatkowym w zakresie podatku od osób fizycznych (jakie miały miejsce w ostatnich latach), obciążenia budżetów w okresie pandemii, a następnie wydatki związane z pomocą humanitarną dla emigrantów z Ukrainy, przy jednoczesnym opóźnieniu na poziomie krajowym startu wydatkowania środków unijnych z Krajowego Programu Odbudowy oraz perspektywy finansowej 2021–2027 sprawiają, że pula środków będąca w dyspozycji samorządów jest coraz mniejsza. Natomiast nowo wprowadzane rządowe schematy rekompensujące mają znamiona uznaniowe, zastępując systemowe, co utrudnia wieloletnie planowanie budżetów. Dodatkowo inflacja zmniejsza siłę nabywczą posiadanych zasobów finansowych. W tych warunkach samorządy ostrożniej planują przedsięwzięcia rozwojowe.

Intensywna krajowa i europejska konkurencja w grupie strategicznej miast kojarzonych jako miejsca rozwoju nowych technologii i ośrodki kultury

Duże i ważne obszary miejskie mają olbrzymią siłę przyciągania i utrzymywania obecności najważniejszych globalnych inwestorów, uznanych instytucji kultury oraz utalentowanych nowych mieszkańców, dzięki czemu zyskują kolejne elementy budujące ich przewagę nad mniejszymi ośrodkami. Te drugie muszą poszukiwać swoich nisz kulturalnych i gospodarczych, aby utrzymać pozycję oraz zapobiegać odpływowi mieszkańców i zmniejszonemu zainteresowaniu potencjalnych chętnych do osiedlenia się. Generuje to cały wachlarz presji rewitalizacyjnych i finansowych związanych z tworzeniem unikatowych warunków dla rozwoju kultury i biznesu. Wymaga także otwartego podejścia do współpracy władz lokalnych ze środowiskami biznesowymi, bazującego na komplementarności i współdzieleniu ryzyka inicjowania odważnych przedsięwzięć rozwojowych. Nawet duże miasta, które nie mają wiodącej pozycji metropolitalnej, muszą za wszelką cenę unikać pułapki zatrzymania się w rozwoju i utknięcia między grupą kluczowych, a przeciętnych obszarów zurbanizowanych.

Oddziaływanie kryzysów światowych na przedsiębiorczość lokalną oraz funkcjonowanie firm silnie włączonych w globalne łańcuchy dostaw

Wiele procesów gospodarczych zostało w ostatnich kilkunastu miesiącach zatrzymanych lub rozchwianych – głównie w wyniku pandemii koronawirusa, ale również przez wzgląd na rosyjskie działania wojenne na Ukrainie oraz związane z nimi ograniczenia w wymianie handlowej z Azją i destabilizację rynków energii oraz wybranych rynków surowcowych. Skracanie łańcuchów dostaw stało się nową narracją polityczną i faktyczną potrzebą biznesową. Jeśli się utrzyma, zmieni geografię przemysłu na świecie. Dotknie to w szczególności sposób regionów i miast silnie zależnych gospodarczo od eksportu produkowanych na swoim terytorium dóbr. Prawdopodobnie straty te nie zostaną zrównoważone rosnącymi zamówieniami z rynku wewnętrznego. Również biznesy lokalne będą w najbliższych latach odbudowywały swoją pozycję i rezerwy finansowe, które utraciły w wyniku pandemii. Głównie dotyczy to usług związanych ze spędzaniem czasu wolnego.

Rosnące oczekiwania społeczne w zakresie standardu i dostępności usług publicznych

Bardziej świadome społeczeństwo oczekuje coraz wyższego standardu usług dostępnych na terenach miejskich. Wiele tych oczekiwań bezpośrednio dotyczy sfery organizowanej przez samorządy lokalne. Muszą one ponosić duże koszty stałe związane z utrzymaniem infrastruktury komunalnej, a dodatkowo stają przed niełatwymi wyborami związanymi z zakresem działalności, której standard nie jest regulowany ogólnymi przepisami (np. kultury, sportu, opieki nad zabytkami, kształtowania przestrzeni publicznych, animowania rozwoju gospodarczego itp.). Decyzje dotyczące zaangażowania środków na wsparcie tych dziedzin rodzą często niezadowolenie społeczne, szczególnie kiedy obejmują nieuniknione zmniejszanie skali istniejących inicjatyw.

Rosnąca skala zjawisk pogodowych generujących konieczność interwencji specjalistycznych służb w mieście

Dodatkowe koszty są również coraz powszechniej generowane w wyniku potrzeby likwidacji konsekwencji gwałtownych zjawisk pogodowych, w pierwszej kolejności deszczów nawalnych. Poza działaniami naprawczymi wymagane są także inwestycje w rozwiązywanie narosłych w ostatnich dziesięcioleciach źródeł problemów – czyli m.in. w tworzenie terenów małej retencji oraz zbiorników retencyjnych i regulowanie stosunków wodnych, dywersyfikowanie źródeł zaopatrzenia w wodę, zazielenianie miasta. Adaptacja do zmian klimatu staje się coraz ważniejszym wyzwaniem dla władz lokalnych.

Konieczność ponoszenia dużych nakładów na zbilansowanie energetyczne i środowiskowe standardu usług komunalnych

Wyzwania środowiskowe w miastach wiążą się także z nieuniknionymi potrzebami radzenia sobie z jakością powietrza, zagospodarowaniem strumienia odpadów, czystością wody i stosownym oczyszczaniem ścieków, ale również z zachowaniem bioróżnorodności i utrzymaniem odpowiedniej puli terenów zapewniających tzw. usługi ekosystemowe. Technologicznie coraz mniej kwestii rodzi problemy dla samorządów lokalnych oraz podmiotów świadczących usługi komunalne. Niemniej wdrażanie nowych rozwiązań wymaga znaczących, wieloletnich nakładów inwestycyjnych oraz skutecznego zapewniania montażu finansowego. Przy zewnętrznych presjach na budżety lokalne staje się to coraz trudniejsze.

Wzrost znaczenia kryteriów środowiskowych w decyzjach lokalizacyjnych ludzi i firm

Dobre środowiskowe warunki funkcjonowania są obecnie jednym z najistotniejszych czynników decydujących o wyborach ludzi i firm co do stałego związania się z wybranym miastem. W polskich warunkach szczególnego znaczenia nabiera jakość powietrza, która jest problematyczna dla wielu miast, głównie na południu kraju. Jest ona kluczowa przede wszystkim dla obecnych i potencjalnych mieszkańców. Inwestorzy biznesowi zwracają dodatkowo uwagę na kwestie skażenia gruntu czy stabilności geologicznej. Stosowanie zaawansowanych technologii w gospodarce wymaga osadzenia ich w odpowiednich warunkach środowiskowych, co czasem bywa trudne do spełnienia w warunkach metropolii górnośląskiej oraz sąsiadującej z nią aglomeracji rybnickiej.

Skłonność inwestorów, szczególnie prywatnych, do tworzenia ofert mieszkaniowych na terenach zielonych, przekładająca się na rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej

Potrzeby środowiskowego komfortu zamieszkania czy też prestiżu zamieszkiwania na terenach rezydencjalnych są wybranymi czynnikami, które wpływają na rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej. Tego zjawiska nie można oceniać jednoznacznie negatywnie, ponieważ w pewnych aspektach jest ono przejawem rozwoju miasta. Nie zmienia to jednak faktu, że obecnie generuje w polskich miastach znaczące obciążenia i straty środowiskowe

oraz rosnące koszty zapewnienia na tych terenach usług publicznych, głównie świadczonych przez samorząd lokalny. Zazwyczaj nie równoważą one pozytywnego efektu podatkowego związanego z wykorzystaniem terenów na cele mieszkaniowe i zakorzenianiem mieszkańców o relatywnie wysokich dochodach. Nie sprzyjają również procesom rewitalizacji obszarów śródmiejskich, ponieważ często są im przeciwstawne.

Gliwice w perspektywie strategicznej

Ważny ośrodek miejski w skali regionu i kraju

Będące czwartym pod względem liczby ludności miastem województwa śląskiego (po Katowicach, Częstochowie i Sosnowcu) Gliwice odgrywają ważną rolę we wspólnych przedsięwzięciach realizowanych z samorządami centralnej części województwa. Są aktywnym oraz wpływowym uczestnikiem prac w ramach Związku Miast Polskich, Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego. W europejskiej nomenklaturze statystycznej Gliwice są głównym miastem podregionu gliwickiego. Stanowią ośrodek centralny nie tylko dla gmin miejskich i wiejskich w bezpośrednim otoczeniu, ale również dla dużej części Metropolii Górnośląskiej. W odbiorze społecznym Gliwice mają wiele cech pożądanых w ośrodku miejskim wysokiej rangi. W prowadzonych przed pandemią koronawirusa badaniach społecznych mieszkańcy wysoko oceniali warunki życia w Gliwicach.

Wysoka, w odniesieniu do obszaru Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i regionu, atrakcyjność mieszkaniowa

Z perspektywy rynku nieruchomości Gliwice są jedną z najbardziej atrakcyjnych lokalizacji mieszkaniowych na obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. W badaniach NBP, obejmujących ceny ofertowe i transakcyjne mieszkań, Gliwice wraz z Katowicami, Tychami i Mikołowem tworzą czołówkę miast o najwyższych cenach. Z kolei wg danych GUS w ostatnich latach w Gliwicach oddano do użytku istotną część zasobu nowych mieszkań w regionie. Inne dane GUS wskazują, że Gliwice wraz z Katowicami przodują w regionie w zakresie największej łącznej wartości transakcji na rynku nieruchomości mieszkaniowych oraz łącznej wartości transakcji na rynku wtórnym i pierwotnym. Niemniej – jak zawsze – taki pozytywny oddźwięk rynkowy kładzie się cieniem na powszechnej dostępności mieszkań. Dla dużej grupy obecnych i potencjalnych mieszkańców znajdują się one poza zasięgiem. Stąd też pojawiają się oczekiwania, iż samorząd lokalny powinien prowadzić bardziej zróżnicowaną politykę mieszkaniową, w której poza inwestycjami prywatnymi duże znaczenie odgrywałyby również inwestycje w rozwój komunalnego zasobu mieszkaniowego.

Trwały negatywny trend demograficzny

Gliwice, podobnie jak wszystkie duże miasta województwa śląskiego, odnotowują trwały spadek liczby mieszkańców. Jednocześnie otoczone są obszarem trwającej suburbanizacji.

W badaniach Instytutu Rozwoju Miast i Regionów wykazano, że silna koncentracja wysokiej aktywności budowlanej w stosunku do istniejącej zabudowy ma miejsce na południowy i północny wschód od Gliwic, a przeciętnej na zachód od miasta. Przyrost naturalny w Gliwicach jest ujemny, przy czym wskaźniki urodzin żywych i zgonów w mieście są nieomal równe średniej wojewódzkiej. Ujemne jest również saldo migracji (obliczane na podstawie zameldowań na pobyt stały). W strukturze ludności miasta dominują osoby między 30 a 44 rokiem życia. Liczna jest również grupa mieszkańców w wieku między 55 a 69 lat. W ostatnich latach rośnie obciążenie demograficzne miasta. Liczba ludności Gliwic w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym jest wyższa od wskaźnika obliczonego dla województwa śląskiego. Cały czas rośnie odsetek populacji w wieku senioralnym. Z drugiej strony dane statystyczne nie do końca znajdują potwierdzenie w obserwacjach z życia codziennego. Napływ mieszkańców długo- i krótkookresowych jest powodowany dużą dynamiką rynku pracy, akademicką rangą miasta oraz licznymi inwestycjami mieszkaniowymi. Niemniej fluktuacje te nie są odnotowywane w statystykach. Przyjmuje się, że faktyczny obraz sytuacji demograficznej jest nieco lepszy, niż wynika to z danych.

Relatywnie zwarta zabudowa i historycznie ukształtowana struktura funkcjonalna

Gliwice cechują się dużą zwartością zabudowy w historycznie ukształtowanym układzie dzielnic. Nowe budynki mieszkalne w znacznej mierze dogęszczają istniejącą zabudowę. Jednocześnie w mieście wiele nieruchomości objętych jest ochroną jako obiekty zabytkowe. Głównie są to budynki mieszkalne i użyteczności publicznej. W dobrym stanie zachowany jest układ urbanistyczny miasta średniowiecznego oraz inne zespoły zabudowy i układy zieleni komponowanej. W większości dzielnic znajdują się wszelkie niezbędne obiekty infrastruktury podstawowej dla codziennego życia (obiekty handlowe, szkoły i przedszkola, placówki podstawowej opieki zdrowotnej, obiekty rekreacyjne). Ewentualne braki występują głównie w dzielnicach o bardzo małej liczbie ludności, położonych na obrzeżach miasta. Przystanki publicznego transportu zbiorowego w dużej mierze znajdują się w granicach dojścia pieszego od zabudowań mieszkalnych, a czasy dojazdu do śródmieścia są relatywnie krótkie. Większe maksymalne odległości występujące w Bojkowie, ale też w Wójtowej Wsi i Brzezince są pochodną tego, iż te dzielnice poza zwartą zabudową w ciągu głównych ulic charakteryzują się dużą ilością terenów zielonych, na których nie tylko historycznie istnieje, ale też coraz intensywniej pojawia się zabudowa rozproszona. Problem dostępności do wybranych usług może się w tych lokalizacjach pogłębiać – aż z czasem nowa struktura zabudowy ukształtuje się na tyle, by realne i opłacalne stało się wprowadzanie na te tereny kolejnych prywatnych i publicznych usług dla mieszkańców oraz powiązanej z nimi infrastruktury.

Wykształcenie mieszkańców i wysoki poziom edukacji na wszystkich poziomach

Od początków rozwoju przemysłu na terenach Górnego Śląska Gliwice stanowią istotny ośrodek edukacji. Po drugiej wojnie światowej – wraz z rozwojem Politechniki Śląskiej, Instytutu Onkologii oraz szeroko rozumianego kształcenia i działalności badawczo-

rozwojowej – w strukturze społecznej miasta istotną rolę zaczęli odgrywać wysoko wykształceni mieszkańcy. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 wskazują, iż Gliwice (na równi z Częstochową) zajmowały dekadę temu drugą pozycję w regionie po Katowicach ze względu na odsetek mieszkańców z wyższym wykształceniem. Miasto posiada szeroką ofertę edukacyjną. Przyciąga do szkół ponadpodstawowych młodzież z sąsiadujących miast i gmin (około 40% uczniów tych szkół zamieszkuje poza Gliwicami), a na uczelnie – w tym głównie Politechnikę Śląską – studentów z całego kraju i nie tylko. Poza siecią publicznych szkół podstawowych miasto prowadzi również licea ogólnokształcące (11 dla młodzieży, 2 dla dorosłych), technika (8 placówek), 6 szkół branżowych pierwszego stopnia (w tym specjalną) oraz jedną szkołę specjalną przysposabiającą do pracy. W Gliwicach działają również szkoły niepubliczne oraz publiczne Akademickie Liceum Ogólnokształcące Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Kształcenie w technikach i szkołach branżowych jest silnie powiązane z profilem firm w mieście i regionie i odpowiada aspiracjom rozwojowym Gliwic w zakresie gospodarki (np. związanym z automatyką, logistyką czy lotnictwem). Wyniki egzaminów maturalnych wskazują, że w gliwickich szkołach rokrocznie zdawalność jest wyższa od średniej wojewódzkiej. W mieście realizowane jest kształcenie dwujęzyczne z językiem niemieckim oraz językiem angielskim, a także program matury międzynarodowej. W gliwickich szkołach od lat realizowane są też liczne inicjatywy związane z kształtowaniem postaw przedsiębiorczych i społecznych, podejmowane często we współpracy z organizacjami pozarządowymi i firmami zlokalizowanymi w mieście.

W Gliwicach ma swoją siedzibę Politechnika Śląska. Uczelnia znalazła się w gronie 10 najlepszych polskich szkół wyższych, które zostały laureatami konkursu „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza”, a co za tym idzie – uzyskała status uczelni badawczej. Politechnika Śląska, w realizacji poszczególnych kierunków kształcenia, często stawia na współpracę ze środowiskiem gospodarczym, w tym prowadzi studia dualne (łącznie teorię zdobywaną na zajęciach na uczelni z praktyczną nauką zawodu u pracodawców) oraz liczne kierunki o profilach praktycznych. Prowadzone są także kierunki kształcenia w języku angielskim oraz liczne pojedyncze przedmioty w językach obcych. Na terenie Gliwic studiować można również w oddziałach Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa oraz Wyższej Szkoły Humanitas.

Wysoka pozycja rozwojowa miasta, w szczególności w aspekcie gospodarczym

W Gliwicach zlokalizowane jest pełne spektrum działalności gospodarczych, począwszy od górnictwa węgla kamiennego, przez liczne zakłady przemysłowe (w tym objęte statusem specjalnej strefy ekonomicznej w ramach Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej), skończywszy na firmach technologicznych (lokowanych głównie na obszarze tzw. Nowych Gliwic i w infrastrukturze Parku Naukowo-Technologicznego „Technopark Gliwice”) oraz licznych usługodawcach działających na rzecz firm i mieszkańców. W sektorze usług ważną rolę odgrywają firmy logistyczne i informatyczne. Istotnym zapleczem gospodarki są Politechnika Śląska oraz instytucje badawcze mające swoją siedzibę w mieście. W ostatnich latach notowano niskie i jedno z najniższych w województwie śląskim poziomy bezrobocia. W mieście

zatrudnienie znajduje duża liczba mieszkańców regionu; miejski rynek pracy ma zdecydowanie charakter ponadlokalny. Gliwice są miastem o wysokim w skali regionu poziomie przeciętnych wynagrodzeń brutto. Cały czas, mimo pandemii koronawirusa i innych czynników ryzyka występujących w gospodarce, cieszą się dużym zainteresowaniem inwestorów. Pochodną rozwoju gospodarczego Gliwic jest wysoki poziom dochodów budżetu lokalnego, mimo wielu impulsów zewnętrznych negatywnie wpływających w ostatnich latach na finanse samorządu terytorialnego. Stabilna sytuacja finansowa miasta znajduje odzwierciedlenie w wysokich ratingach. Jednocześnie trzeba mieć na uwadze, że w perspektywie strategii zapewne zakończy działalność kopalnia Sośnica. Podnoszone są także często obawy co do przyszłości starego kompleksu przemysłowego w Łabędach.

Dobrze rozwinięty ekosystem innowacji w relacji do rangi miasta

Mającą swoją siedzibę w Gliwicach Politechnika Śląska oraz liczne instytuty naukowe zlokalizowane w mieście tworzą podstawę dla budowania przez miasto pozycji silnego ośrodka działalności innowacyjnej. Jej drugim filarem jest dynamiczny rozwój nowoczesnej działalności gospodarczej. Konsekwentnie prowadzona polityka otwartości na biznes i wspierania innowacji sprawiła, że w mieście działa wiele firm technologicznych i należących do branż kreatywnych. Ich liczba cały czas wzrasta, a Gliwice powszechnie postrzegane są jako technologiczny biegun Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Dzięki temu struktura gospodarki lokalnej jest stabilna i powiązana z perspektywicznymi sektorami. Spółki z udziałem miasta, tj. Technopark Gliwice oraz Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej (GAPR), udzielają wsparcia w zakresie funkcjonowania lub zakładania firm technologicznych. Na kanwie aktywności Technoparku uruchomiono fundusz kapitału zaangażowanego Akcelerator Technologiczny Gliwice, który dokonuje inwestycji kapitałowych w nowo powstające firmy technologiczne, między innymi z obszarów elektroniki, urządzeń medycznych, IT i nowych materiałów. Z kolei GAPR zarządza uznanym na arenie międzynarodowej klastrem MedSilesia. Grupuje on najważniejsze innowacyjne przedsiębiorstwa z branży medycznej i wszystkie kluczowe jednostki naukowe ze Śląska. Ponadto na terenie Gliwic i z udziałem podmiotów z miasta prowadzonych jest wiele działań w ramach klastra Silesia Automotive & Advanced Manufacturing koordynowanego przez Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną. Również silnie związany z Gliwicami jest Śląski Klaster Internetu Rzeczy Sinotaic. Pod względem instytucjonalnym i funkcjonalnym gliwicki ekosystem innowacji posiada wszelkie cechy ekosystemów charakteryzujących większe polskie ośrodki miejskie.

Silny ośrodek leczenia onkologicznego

Od 1947 r. w Gliwicach nieustannie rozwijany jest ośrodek leczenia nowotworów. Aktualnie stanowi on oddział Narodowego Instytutu Onkologii, będący jedną z najlepszych placówek onkologicznych w Europie. Nie tylko ściśle ze względu na działalność leczniczą, ale przede wszystkim z uwagi na szeroko zakrojoną aktywność naukową, badawczą i wdrożeniową oraz

liczne projekty o charakterze innowacyjnym. W strukturze gliwickiego ośrodka działa 5 klinik, 11 zakładów klinicznych i naukowych, Centrum Diagnostyki i Leczenia Chorób Piersi oraz Przychodnia Przykliniczna z 14 poradniami specjalistycznymi. Rocznie udzielanych jest w nich około 200 tys. porad i zabiegów ambulatoryjnych oraz hospitalizowanych jest ok. 35 tys. pacjentów. Na nadchodzące lata przewidywana jest budowa nowego obiektu klinicznego, w którym znajdą kompleksową opiekę chorzy na raka piersi, płuc, nowotwory urologiczne i ginekologiczne. Zakłada się także wdrażanie kolejnych przełomowych technik leczenia onkologicznego, dostępnych do tej pory w niewielu ośrodkach na całym świecie.

Zasoby przestrzenne umożliwiające zrównoważony rozwój

Miasto ma na swoim obszarze i w bezpośrednim otoczeniu znaczne ilości terenów pozwalających na jego zrównoważony rozwój. Z perspektywy wzmacniania pozycji gospodarczej największe powierzchnie znajdują się w dzielnicach Bojków, Ostropa i Wójtowa Wieś. Są one położone w sąsiedztwie węzłów autostradowych: Gliwice Sośnica (A1, A4, DK44), Gliwice Bojków (A4, DK78) oraz Gliwice Kleszczów (A4, DK88). Obszar ten jest częściowo zabudowany i nadal obserwuje się duże zainteresowanie nim inwestorów poszukujących w okolicy terenów przeznaczonych pod działalność usługowo-produkcyjną. Istotne dla rozwoju tego obszaru jest inwestowanie w lotnisko i funkcje okołolotniskowe. W tym zakresie inwestycje na rzecz miasta prowadzi Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej. Ponieważ ze względu na lokalizację względem układu drogowego i kolejowego dużą rolę w gospodarce Gliwic odgrywa logistyka, poza rozwojem lotniska trzeba mieć także na uwadze możliwości związane z wodnym transportem śródlądowym. Na terenie gliwickiego portu działa Śląskie Centrum Logistyki, będące multimodalnym hubem zapewniającym możliwość przenoszenia ładunków pomiędzy transportem kołowym, kolejowym i wodnym śródlądowym (Port Gliwice jest początkiem drogi wodnej do portów morskich w Szczecinie i Świnoujściu, która jednak nie jest intensywnie wykorzystywana gospodarczo). Gliwice dysponują także dużymi obszarami przeznaczonymi pod zabudowę mieszkaniową. Największe tereny znajdują się w dzielnicach: Brzezinka, Wójtowa Wieś, Bojków oraz Ostropa. Rozbudowa układu obwodnicowego miasta – co ważne, w jego granicach – udrażnia dostęp do kolejnych terenów o różnym przeznaczeniu rozwojowym. Jednocześnie zarówno na terenie Gliwic, jak też w sąsiadujących gminach znajdują się duże obszary zielone, zapewniające tzw. usługi ekosystemowe – wspierające adaptację do zmian klimatu i stanowiące bazę rekreacji i rozwoju turystyki weekendowej. Diagnoza sytuacji w zakresie adaptacji do zmian klimatu, środowiska i jakości powietrza dla obszaru subregionu centralnego województwa śląskiego oraz diagnoza sytuacji w zakresie planowania przestrzennego, identyfikują okolice Gliwic jako tereny o wysokich walorach przyrodniczych. Obszary zielone stanowią również naturalny łącznik z Parkiem Krajobrazowym Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich. W konsekwencji zurbanizowane i urbanizujące się dzielnice Gliwic mają w swoim bezpośrednim zasięgu zasoby błękitno-zielone, równoważące negatywne efekty intensywnego zagospodarowania terenu.

Duża aktywność obywatelska

Na tle innych miast województwa śląskiego Gliwice postrzegane są jako miejsce, w którym żywa jest kultura zaangażowania obywatelskiego w różne formy debaty o sprawach społecznych i samodzielnego podejmowania wielu aktywności, zarówno dotyczących spraw lokalnych, jak i ogólnopolskich. Liczne środowiska – niejednokrotnie stojące wobec siebie w opozycji – eksponują swoje racje. Dyskurs podejmowany jest na rzecz rozwiązywania problemów dotyczących konkretnych dzielnic, a także w sprawach fundamentalnych – jak prawa człowieka czy demokracja. Powszechna cyfryzacja przeniosła część inicjatyw z przestrzeni fizycznej do cyfrowej. Umożliwiła też włączenie większej liczby indywidualnych mieszkańców. Nie zanikają przy tym zorganizowane formy społeczeństwa obywatelskiego. Aktywność organizacji pozarządowych na przestrzeni ostatnich lat w niewielkim stopniu, aczkolwiek systematycznie rośnie. Wzrasta liczba organizacji korzystających ze wsparcia Centrum 3.0 – Gliwickiego Ośrodka Działań Społecznych oraz liczba organizacji realizujących zadania na zlecenie miasta. Z kolei płatnicy podatku od osób fizycznych coraz więcej środków przekazują w ramach tzw. 1% organizacjom pożytku publicznego z siedzibą w Gliwicach. Narzędziem pobudzania aktywności mieszkańców jest Gliwicki Budżet Obywatelski, na który każdego roku desygnowana jest większa pula środków. Rokrocznie składanych jest około 300 wniosków, z których ponad 70 jest realizowanych. Do najczęściej finansowanych typów projektów należą: zajęcia rekreacyjne, kulturalne, edukacyjne; zagospodarowanie terenów zielonych, stawianie i doposażanie obiektów rekreacyjnych; budowa, remonty i modernizacje dróg, ścieżek rowerowych, parkingów, chodników i oświetlenia.

Ograniczone zaangażowanie w budowanie wspólnot

Jednocześnie osoby aktywne w działaniach na rzecz miasta wyrażają opinię, że w Gliwicach brakuje wspólnotowości. Większość dzielnic ma swoją tożsamość i tradycję, a także układ urbanistyczny sprzyjający integracji społecznej. Nie przekłada się to jednak na znaczące zaangażowanie w sprawy dzielnicowe. Mieszkańców najczęściej integruje sprzeciw wobec kwestii uznawanych za zagrożenie dla najbliższego otoczenia ich miejsca zamieszkania. Nie zmienia to faktu, że jednocześnie społecznicy organizują liczne działania, istotne dla wybranych grup społecznych, kwartałów zabudowy, osiedli, szkół czy parafii. Natomiast wiele przedstawianych opinii wskazuje na jednoczesne poczucie zbyt małego zaangażowania oddolnego, jak też niewystarczającego poświęcenia uwagi sprawom dzielnicowym oraz potencjałowi wspólnot dzielnicowych z perspektywy całego miasta.

Odczucie niewykorzystanego potencjału miejskości

Gliwiczanie uważają, że ich miasto jest ośrodkiem o potencjale wyróżniającym się na tle środkowej części Polski południowej i nie tylko. Posiada olbrzymie wielokulturowe dziedzictwo, jest przykładem sukcesu transformacji starej gospodarki przemysłowej, cechuje się otwartością na nowości. Na tym tle mieszkańcy często odczuwają niedostatek miejskiego stylu życia. Podkreślają, że w odniesieniu do rangi miasta powinno w nim być więcej

możliwości spędzania wolnego czasu, a przestrzeń publiczna powinna bardziej sprzyjać integracji i przebywaniu zarówno w części śródmiejskiej, jak i w centralnych częściach dzielnic. Na tym tle pojawiają się typowe konflikty przestrzenne, eksponowane w debatach o ograniczaniu ruchu samochodowego na rzecz intensyfikacji ruchu pieszych i wprowadzania zieleni śródmiejskiej. Stawiane są także oczekiwania co do większej aktywności biznesu w kreowaniu oferty gastronomicznej i rozrywkowej. Jednocześnie trzeba zwrócić uwagę, że w mieście rośnie liczba obiektów i dostępność usług związanych ze spędzaniem czasu wolnego i miejskim stylem życia – zarówno tych oferowanych przez samorząd lokalny, jak i posiadających czysto biznesowe fundamenty.

Niewspółmierne do rangi miasta dopasowanie i upowszechnienie oferty kulturalnej

Na tle dobrej pozycji rozwojowej miasta w odczuciu wielu środowisk wzmocnienia wymagają skala oraz upowszechnienie jego oferty kulturalnej. Na przestrzeni ostatnich lat instytucje publiczne oraz organizacje pozarządowe i firmy stworzyły wiele wydarzeń cyklicznych o charakterze kulturalnym bądź kontynuowały już istniejące sprawdzone projekty (m.in.: czwartki jazzowe z gwiazdą, podwieczorki muzyczne w Willi Caro, cykl koncertów Alternative Night, festiwal Winter Reggae, Międzynarodowy Festiwal Dni Muzyki Organowej, noc świętojańska, letnie kino plenerowe, Gliwicki Festiwal Bachowski, Międzynarodowy Festiwal Artystów Ulicy – Ulicznicy, Międzynarodowy Festiwal Jazz w Ruinach, cykl koncertów Parkowe Lato, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Dawnej Improwizowanej All'Improviso, PalmJazz Festiwal, Festiwal Filharmonia oraz Międzynarodowy Gliwicki Festiwal Gitarowy, Międzynarodowy Plener Malarski Moje Miasto, Festiwal Punk Generation, ArtNoc – gliwicka noc otwartych galerii, Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego Polish Happy Jazz Fest). Wydarzenia te przyciągają do miasta międzynarodowych artystów; trudno jednak uznać je za wizytówkę miasta, przynoszącą mu w powszechnej percepcji renomę o skali chociażby ogólnopolskiej. Podnoszone są również głosy, że brakuje oferty skierowanej do osób w przedziale wiekowym 20–40 lat. W skali lokalnej i ponadlokalnej liczne przedsięwzięcia upowszechniające kulturę podejmują Teatr Miejski w Gliwicach, Kino Studyjne „Amok”, Centrum Kultury Victoria, Muzeum w Gliwicach oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach. Duże nadzieje związane są z rosnącym znaczeniem Areny Gliwice na mapie dużych wydarzeń kulturalnych Europy Środkowej. Pandemia koronawirusa bez wątpienia utrudniła start tej nowoczesnej hali widowiskowo-sportowej, mogącej pomieścić 17 tysięcy widzów. Niemniej wraz ze znoszeniem ograniczeń na scenę Areny wracają kolejne ważne wydarzenia muzyczne. Wiele oczekiwań jest również stawianych względem rozciągniętej w czasie rewitalizacji Ruin Teatru Miejskiego Victoria. Miejsce to traktowane jest jako posiadające potencjał animowania oferty kreatywnej i kulturalnej w mieście.

Zróżnicowana oferta miasta w zakresie sportu

Gliwice dysponują dobrą infrastrukturą sportowo-rekreacyjną. W mieście znajduje się 29 ogólnodostępnych zewnętrznych boisk oraz 7 stadionów sportowych. Ich lokalizacja

odpowiada strukturze rozmieszczenia ludności w mieście. Podobnie jest z placami zabaw oraz siłowniami na wolnym powietrzu i innymi urządzeniami do rekreacji, których liczba rosła w ostatnich latach. Publiczne obiekty rekreacyjne znajdują się w odległości dojścia pieszego od każdego budynku mieszkalnego w mieście. Niemniej mieszkańcy podkreślają, że obiekty służące uprawianiu sportu są często intensywnie wykorzystywane oraz że nie jest łatwo wynająć na cele amatorskie np. infrastrukturę szkolną. Do innych obiektów rekreacyjnych zlokalizowanych w mieście należą hale sportowe, korty tenisowe, 6 krytych pływalni i Kąpielisko Leśne, a także lodowisko i lodowisko mobilne. Przy Radiostacji działa park sensoryczny. Opiekę nad dużymi parkami śródmiejskimi, skwerami i innymi terenami zielonymi na bieżąco sprawuje Miejski Zarząd Usług Komunalnych. W wymiarze ponadlokalnym, a wręcz ponadregionalnym, najważniejszym obiektem jest Arena Gliwice, która jest jedną z najnowocześniejszych i największych hal widowiskowo-sportowych w Polsce. Przygotowano ją do przeprowadzania zawodów sportowych między innymi w lekkoatletyce, tenisie, siatkówce, koszykówce, piłce ręcznej, halowej piłce nożnej oraz boksie, a także organizacji koncertów muzycznych, wystaw, imprez interdyscyplinarnych i innych. Może ona pomieścić 17 tysięcy widzów. Poza Areną Gliwice miasto dysponuje także 10-tysięcznym stadionem dostosowanym do wymogów PZPN i UEFA. Jest on macierzystym boiskiem Gliwickiego Klubu Sportowego Piast SA, występującego w Ekstraklasie. Na terenie miasta niezmiennie działa około 90 klubów sportowych. Rośnie liczba wydarzeń sportowych, w tym o zasięgu międzynarodowym. Każdego roku przez kluby sportowe i stowarzyszenia organizowane są także liczne imprezy sportowo-rekreacyjne.

Ograniczone możliwości rozwoju powszechnego dostępu do ochrony zdrowia

Jak w każdym dużym mieście, w Gliwicach zlokalizowanych jest wiele różnej skali działalności związanych z ochroną zdrowia. Co do zasady sieć aptek i ośrodków podstawowej opieki zdrowotnej zaspokaja potrzeby wszystkich dzielnic (z wyjątkiem Czechowic). Obecnie na terenie Gliwic działają cztery szpitale: Szpital Miejski nr 4, Szpital Vito-Med Sp. z o.o., Szpital Wielospecjalistyczny Sp. z o.o. oraz opisywany wcześniej Narodowy Instytut Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie – Państwowy Instytut Badawczy Oddział w Gliwicach. Przy czym ostatni z wymienionych zdecydowanie pełni funkcje ponadlokalne. Jest on jednym z krajowych liderów leczenia onkologicznego i stoi przed wyzwaniem ciągłego poszerzania skali swojej działalności naukowej i klinicznej, m.in. o wykorzystanie technologii dostępnych w niewielu ośrodkach na świecie. Natomiast Szpital Miejski nr 4, świadczący obecnie usługi w trzech lokalizacjach, stoi przed wyzwaniem zmiany infrastrukturalnej, która pozwoli w kolejnych latach rozwijać się w zgodności z najlepszymi standardami medycznymi oraz gwarantować pacjentom dostęp do szerokiego zakresu usług medycznych. W tym kontekście planowana jest budowa nowego obiektu szpitalnego. Miasto realizuje wiele działań związanych z profilaktyką, edukacją zdrowotną oraz promocją zdrowia, a także z przeciwdziałaniem uzależnieniom i chorobom cywilizacyjnym. Statystycznie rośnie też dostępność lekarzy, aczkolwiek wpływ na to ma również malejąca populacja, jak i zmieniające się standardy kontraktowania usług w systemie NFZ. Mieszkańcy Gliwic obciążeni są przeciętną wyższą śmiertelnością na choroby

nowotworowe względem średniej regionalnej. Natomiast nieco korzystniej na tle regionu wypada śmiertelność w związku z chorobami układu krążenia.

Symptomy wykluczenia społecznego w wybranych dzielnicach i grupach społecznych

W ogólnej perspektywie Gliwice nie są uważane za miasto obciążone znaczącymi problemami społecznymi. Stabilna sytuacja gospodarcza przekłada się na bardzo dobre parametry rynku pracy, co redukuje najważniejszy potencjalny czynnik ryzyka wykluczenia społecznego – bezrobocie strukturalne. Analiza danych o osobach bezrobotnych, prowadzona w układzie dzielnicowym, wskazuje, że w ciągu roku w dłuższym bądź krótszym czasie bez pracy pozostaje w większości poniżej 2% osób w nich zameldowanych. Największy ich odsetek występuje w dzielnicach Baildona oraz Bojków. Osoby napływające do grupy bezrobotnych nie pozostają w niej na długo. Relatywnie stała jest pula osób uznawanych za długotrwale bezrobotne, choć i ta grupa ulegała w ostatnich latach zmniejszeniu. Inne wskaźniki opisujące ryzyko wykluczenia społecznego związane są z pomocą społeczną i opiekuńczą. Na przestrzeni ostatnich lat zmalała łączna liczba przyznanych świadczeń z tytułu pomocy społecznej, przy czym obecnie największa ich pula przyznawana jest mieszkańcom trzech dzielnic: Baildona, Szobiszowice, Śródmieście. Podobnie jest w przypadku przyznawanych świadczeń rodzinnych i wychowawczych (innych niż powszechne świadczenia Dobry Start oraz 500+) – w tym przypadku również intensywnie udzielane jest wsparcie w dzielnicach Baildona i Szobiszowice. Uwidacznia się także intensywność pomocy udzielanej w Sośnicy, Zatorzu i Ligocie Zaborskiej. W powiązaniu z danymi stanowiącymi o tym, że największy spadek liczby ludności odnotowywany jest w dzielnicach: Baildona, Politechnika, Sośnica, Trynek i Zatorze, można wskazać, że pas dzielnic Szobiszowice – Zatorze – Baildona – Sośnica – Ligota Zabrska jest najsilniej obciążony ryzykiem wykluczenia społecznego. Nowym wyzwaniem dla miasta staje się z kolei kwestia integracji cudzoziemców. W ostatnich latach odnotowywano wzrost zgłoszeń meldunkowych od cudzoziemców. Największą grupę przyjeżdżających do Gliwic stanowią obcokrajowcy narodowości ukraińskiej (dominacja ta była widoczna również przed rosyjską agresją wiosną 2022 r.), a w dalszej kolejności białoruskiej, hinduskiej, japońskiej i gruzińskiej. Z perspektywy samorządu lokalnego najistotniejsze jest udane włączenie dzieci obcokrajowców w polski system edukacji szkolnej. Kluczowe są również zagadnienia z zakresu polityki społecznej i mieszkaniowej.

Powolna transformacja w kierunku zrównoważonej mobilności i adaptacji do zmian klimatu

W poprzednich latach w Gliwicach świadomie podejmowano decyzje o przeznaczeniu terenów rolniczych na cele mieszkaniowe i gospodarcze. Jest to długookresowa polityka przejawiająca się ciągłą otwartością na inwestycje, będące jednym z filarów gwarantujących stabilność budżetu lokalnego. Pozwala także osłabiać wpływ trendu suburbanizacyjnego, który powodowałby większą skalę wyprowadzek dotychczasowych mieszkańców Gliwic poza miasto w poszukiwaniu komfortowego miejsca do zamieszkania w zabudowie o charakterze podmiejskim – bez zmiany miejsca ich pracy oraz realizacji innych życiowych funkcji.

Oznaczałoby to zmniejszanie przychodów z PIT z jednoczesnym narastaniem kongestii w układzie zewnętrznym. Te procesy rozwojowe powodują zmiany zachowań komunikacyjnych mieszkańców oraz zwiększają skalę uszczelnienia terenu, co stanowi obciążenie środowiskowe. Wraz z wyprowadzeniem ruchu tranzytowego poza miasto – dzięki autostradom A4 i A1, a także dzięki uruchomieniu gliwickiego odcinka DTŚ – zmniejszyło się obciążenie centralnych dzielnic miasta ruchem pojazdów. W nieodległej przyszłości do kolejnego zmniejszenia ruchu samochodowego mają przyczynić się inwestycje w budowę centrum przesiadkowego przy dworcu PKP i przebudowę placu Piastów, a także kontynuacja budowy obwodnicy miasta. Jednakże w Gliwicach, tak jak w całej Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, wciąż nie zachodzi w znaczącej skali oczekiwana konwersja z transportu prywatnego na publiczny transport zbiorowy. Choć dostępność do przystanków autobusowych nie jest zła, często podnoszone są argumenty, iż za wyborem transportu prywatnego przemawia nieadekwatne wytrasowanie przejazdów transportu publicznego. Różne opinie budzi również przyjęty kilkanaście lat temu model promienistego układu połączeń (do Śródmieścia), minimalizujący przemieszczanie pomiędzy dzielnicami w układzie okrężnym.

W Gliwicach rozbudowywana jest sieć tras i dróg rowerowych oraz ciągów rowerowo-piesznych. Znajdują się one we wszystkich dzielnicach miasta. Jednak nie wszystkie te szlaki są ze sobą połączone. Istnieje również wiele barier utrudniających bezpieczny przejazd (np. przekraczanie ruchliwych ulic). Ciągłym przekształceniom podlega system Gliwickiego Roweru Miejskiego, który docelowo ma zostać zastąpiony przez system Roweru Metropolitalnego. Operatorzy komercyjni oferują także wynajem hulajnóg elektrycznych.

Z perspektywy adaptacji miasta do zmian klimatu kluczowe stają się z kolei zagadnienia zieleni miejskiej i gospodarowania wodami opadowymi. W Gliwicach znajduje się wiele obszarów zieleni komponowanej i niekomponowanej. Jest dużo terenów, na których udział powierzchni biologicznie czynnej jest relatywnie wysoki. Nie zmienia to faktu, że liczni mieszkańcy i eksperci oceniają, że dla komfortu życia i bezpieczeństwa miasta konieczna jest intensyfikacja i dywersyfikacja działań na rzecz zazielenienia i poprawy warunków retencyjnych. Relatywnie zwarta struktura zabudowy dzielnic sprawia, że w mieście występują obszary silnie uszczelnione. Gliwice należą do grupy dużych polskich miast, w których stwierdzono wysokie ryzyko powodziowe. Stąd też szczególnego znaczenia nabierają działania związane z racjonalnym tworzeniem zbiorników retencyjnych i polderów oraz obszarów błękitno-zielonych służących tzw. małej retencji. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia niwelowania i zwiększania odporności miasta na występowanie efektu miejskiej wyspy ciepła, działania w tym zakresie są bowiem często przeciwstawne proinwestycyjnym założeniom rozwojowym miasta. Badania bazujące na satelitarnych pomiarach temperatur powierzchni Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii wskazują na to, że zabudowa przemysłowa, centra handlowe i tereny logistyczne mają najsilniejszy wpływ na lokalne podwyższanie temperatury. Niemniej coraz częściej obserwuje się zainteresowanie inwestorów działaniami obniżającymi negatywny wpływ posiadanej i rozwijanej przez nich infrastruktury na odporność miasta na

zmiany klimatu. Jest to jeden z przejawów rosnącej świadomości i odpowiedzialności użytkowników miasta za potrzebę łagodzenia skutków negatywnych procesów klimatycznych.

Ugruntowane rozwiązania systemowe w sektorze komunalnym

Powszechnie dostrzeganą, znajdującą odzwierciedlenie w danych uciążliwością jest relatywnie duże zanieczyszczenie powietrza. Według danych o emisji pobieranych ze stacji pomiarowych GIOŚ w ostatnich latach często (i ponad normę) odnotowywano przekroczenia dopuszczalnych stężeń 24h PM10 w roku kalendarzowym, według pomiarów prowadzonych na stacji zlokalizowanej przy ul. Mewy. Gliwice są również w strefie pomiarów stacji w Zabrze oraz w Knurowie. Tam również odnotowywane są znaczne przekroczenia omawianego parametru. Dane gromadzone dla Gliwic, ale również dla całego województwa śląskiego wskazują, że każdego roku sytuacja w zakresie jakości powietrza się poprawia. Niemniej należy zwrócić uwagę, że w ostatnich latach średnioroczne temperatury były wyższe niż tzw. temperatury wielolecia. Dbłość o jakość powietrza jest jednym z elementów systemowego podejścia do kwestii ochrony środowiska w Gliwicach. Miasto i jego jednostki mają wiele doświadczeń w realizacji zarówno modernizacji infrastruktury, jak i inwestycji związanych z kwestiami prośrodowiskowymi.

W obiektach mieszkaniowych i użyteczności publicznej sukcesywnie prowadzone są: zmiany systemu ogrzewania, termomodernizacje oraz inwestycje w fotowoltaikę, pompy ciepła i wymianę oświetlenia. Na drogach i terenach publicznych sukcesywnie wymieniane jest oświetlenie uliczne na energooszczędne (tzw. masterplan oświetleniowy). W mieście realizowane są kolejne edycje programów dotacji celowych dla mieszkańców ukierunkowanych na zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii i likwidację starych systemów ogrzewania węglowego. Równocześnie rozwijana jest sieć ciepłownicza oraz modernizowana jest infrastruktura generacji ciepła i energii elektrycznej w Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej – Gliwice (będącym największym producentem ciepła oraz operatorem najbardziej rozległej sieci ciepłowniczej w mieście). Impulsem do tych działań – poza przesłankami ekologicznymi i technologicznymi – jest także minimalizowanie zależności od zewnętrznych dostaw węgla i energii elektrycznej. Znacząca część nieruchomości w mieście przyłączona jest do ciepła systemowego lub ma taką możliwość. W Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji odzyskuje się także ciepło z układu chłodzenia kogeneratorów. Przedsiębiorstwo Zagospodarowania Odpadów posiada własną instalację fotowoltaiczną oraz jednostkę kogeneracyjną produkującą w skojarzeniu energię elektryczną i ciepłą. Farmę fotowoltaiczną ma również Technopark Gliwice, który dodatkowo korzysta także z pomp ciepła. Spółki komunalne planują rozbudowę zainstalowanej mocy fotowoltaicznej. W ramach działań miejskich jednostek organizacyjnych moce z OZE generowane są na obiektach użyteczności publicznej, a także w budynkach mieszkaniowych.

Za dostarczanie wody pitnej i odprowadzenie zanieczyszczeń ściekowych w mieście odpowiedzialne jest Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji. Niedawno zmodernizowano

Centralną Oczyszczalnię Ścieków oraz stacje uzdatniania wody. Zmodernizowano i wybudowano infrastrukturę kanalizacji deszczowej oraz sieci kanalizacji sanitarnej w trzech ostatnich nieskanalizowanych dzielnicach miasta. Obecnie 99,8% odbiorców na terenie Gliwic ma dostęp do infrastruktury kanalizacyjnej. Woda dostarczana odbiorcom w Gliwicach pochodzi z dwóch głównych źródeł: własnych ujęć wód głębinowych oraz uzdatnionej wody powierzchniowej i podziemnej zakupionej od Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów w Katowicach.

Przedsiębiorstwo Zagospodarowania Odpadów zarządza instalacją przetwarzania odpadów, w ramach której zagospodarowuje w części odpady komunalne. Spółka prowadzi Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych dla mieszkańców. Segregacją odpadów zajmuje się Śląskie Centrum Recyklingu, które zarządza instalacją segregacji odpadów oraz zajmuje się zagospodarowaniem odpadów przeznaczonych do recyklingu. Odpady komunalne zmieszane oraz gromadzone selektywnie odbiera od mieszkańców i transportuje Remondis Gliwice. Spółka odpowiada także za oczyszczanie miasta.

O zieleni oraz infrastrukturę rekreacyjną w Gliwicach dba Miejski Zarząd Usług Komunalnych. Organizatorem publicznego transportu zbiorowego jest Zarząd Transportu Metropolitalnego, przy czym miasto jest właścicielem Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej świadczącego na jego zlecenie usługi przewozowe.

Należąca do miasta Śląska Sieć Metropolitalna zarządza m.in. szerokopasmową infrastrukturą sieciową, poprzez którą dostarczane są dla miejskich jednostek organizacyjnych usługi dostępu do internetu oraz telefonii, centralnym systemem miejskich punktów hot spot, strefą płatnego parkowania oraz zapewnia techniczne funkcjonowanie monitoringu miejskiego. Natomiast inteligentny system sterowania ruchem (Gliwicki ITS) jest obsługiwany przez Zarząd Dróg Miejskich. Jednostka ta odpowiada również za trasy rowerowe biegnące w pasie drogowym. Pozostałymi zarządza Wydział Usług Komunalnych. Ciągi pieszo-rowerowe zlokalizowane na terenach będących w utrzymaniu Miejskiego Zarządu Usług Komunalnych i (np. w parkach) zarządzane są przez tę jednostkę. Ponadto ze względu na fakt, iż Gliwice cechuje bardzo wysoki stopień zagrożenia powodziowego, w mieście realizowane są kolejne inwestycje w zakresie poprawy bezpieczeństwa w tym obszarze.

Narastające potrzeby infrastrukturalne w zakresie zbilansowania energetycznego i środowiskowego

Systemowe podejście, o którym jest mowa powyżej, wymusza konsekwentne inwestowanie w utrzymanie stanu wysokiego zaawansowania technologicznego realizowanych procesów. W szczególności jest to istotne w kontekście zapewnienia standardów związanych z bezpieczeństwem ekologicznym miasta. W Gliwicach znacząco rośnie masa gromadzonych odpadów komunalnych. W zakresie recyklingu miasto posiada nowoczesne Śląskie Centrum Recyklingu Sp. z o.o., którego potencjał będzie w kolejnych latach zwiększany. Natomiast odpady nienadające się do recyklingu stanowią nie lada wyzwanie ze względu na zapewnienie

możliwości ich obecnego i przyszłego składowania. Stąd też coraz pilniejsze staje się zaspokojenie potrzeb infrastrukturalnych związanych z rozbudową systemu odzysku, jak i z zapewnieniem możliwości termicznego przekształcania frakcji resztkowej RDF (ang. *Refuse Derived Fuel*). Należy jednocześnie postrzegać to zagadnienie w powiązaniu z rozwojem sieci ciepła systemowego. Zarówno ze względów technologicznych, jak i w perspektywie ograniczania zużycia węgla w gospodarce lub też jego niedostępności na rynku Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej – Gliwice, mając na uwadze skalę prowadzonej działalności, dysponuje nieefektywnym i podatnym na wahania koniunkturalne źródłem ciepła. Ponadto dystrybucja ciepła jest silnie zależna od warunkowanych zewnętrznie dostaw energii elektrycznej. Stąd też opracowana została koncepcja rozbudowy istniejącej ciepłowni, tj. stworzenie Parku Zielonej Energii.

Przed miastem stoi także istotne zewnętrzne uwarunkowanie związane z koniecznością dopasowania floty autobusowej do regulacji krajowych i europejskich związanych z niskoemisyjnością środków transportu – konieczne jest pozyskiwanie przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej nowego taboru spełniającego warunki tzw. ekologicznie czystych pojazdów. Zakup autobusów elektrycznych oznacza jednocześnie budowę od podstaw infrastruktury do zasilania energią elektryczną. Dalszych inwestycji będą również wymagały kolejne etapy wdrażania masterplanu oświetleniowego oraz przedsięwzięć związanych z zarządzaniem wodami opadowymi.

Cyfryzacja sfery publicznej nieadekwatna do współczesnych możliwości

Gliwice mają za sobą liczne udane wdrożenia pojedynczych rozwiązań cyfrowych służących szeroko rozumianemu zarządzaniu usługami publicznymi. W zakresie tzw. e-administracji ciągły postęp warunkowany jest w dużej mierze krajowymi rozwiązaniami systemowymi. Sfera ta dotyczy ważnych, jednakże rutynowych działalności administracji samorządowej, a gotowość mieszkańców do korzystania z tych rozwiązań wzrosła w okresie pandemii koronawirusa, kiedy to nowi użytkownicy przełamywali własne bariery w korzystaniu z e-usług przy jednoczesnym uproszczeniu wielu z nich. Gliwicki samorząd posługuje się kilkoma systemami stosowanymi do zarządzania realizowanymi przez siebie zadaniami. Kolejnym krokiem powinno stać się zapewnienie wymiany informacji między tymi systemami dla pozyskiwania danych zarządczych. Pulpity menedżerskie i rozwiązania służące modelowaniu procesów – znane ze świata gospodarczego – nie są dostępne w realiach miasta. Bardziej zintegrowane podejście do analizy danych zapewnia rozwijany od 15 lat Miejski System Informacji Przestrzennej (MSIP) dedykowany (poza własnymi zastosowaniami samorządu lokalnego) mieszkańcom oraz inwestorom. Jednak rozwój systemów informacji przestrzennej jest tak dynamiczny, że nie można pozwolić sobie na pozostanie na tym poziomie zaawansowania – przede wszystkim konieczne jest ciągłe uzupełnianie zasobów o kolejne tzw. warstwy, czyli zbiory danych odzwierciedlanych na mapach cyfrowych.

Od lat konsekwentnie rozwijany jest także system wizyjnego monitoringu bezpieczeństwa w dzielnicach. Do zwiększania bezpieczeństwa i usprawniania ruchu pojazdów w mieście wykorzystywany jest inteligentny system sterowania ruchem (Gliwicki ITS). Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. ma w pełni opomiarowaną sieć wodociągową i kanalizacyjną, co pozwala na monitorowanie bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków. Stosowanie zdalnie odczytywanych liczników montowanych u użytkowników końcowych usprawnia proces rozliczeń. Podobne rozwiązania stosuje Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej – Gliwice Sp. z o.o. dla sieci ciepłowniczej.

Nadchodzące lata przyniosą większe potrzeby w zakresie opomiarowania związanego z sytuacją ekologiczną i zarządzania infrastrukturą gwarantującą bezpieczeństwo środowiskowe miasta, a także z telemedycyną i teleopieką senioralną. Dostępnych jest już wiele rozwiązań w tym zakresie, które nawet w pilotażowy sposób nie zostały jeszcze wdrożone w mieście. Dobra infrastruktura teleinformatyczna jest jednym z elementów zapewniających nie tylko skuteczne bieżące zarządzanie, ale także zdolność miasta do reagowania na sytuacje kryzysowe. W pierwszym z tych aspektów (infrastruktura teleinformatyczna) bardzo dobrą bazą jest Miejska Sieć Szerokopasmowa, oparta na sieci światłowodowej obejmującej swoim zasięgiem wszystkie dzielnice miasta (warstwa szkieletowa) oraz przyłączone do niej wszystkie jednostki miejskie i podmioty powiązane z miastem (warstwa dostępową), zarządzana przez spółkę miejską Śląska Sieć Metropolitalna. Spółka ta w odniesieniu do drugiego aspektu (reagowanie na sytuacje kryzysowe) realizuje obecnie kompleksowe działania z zakresu systemowego podejścia do infrastruktury cyfrowej w jednostkach organizacyjnych miasta oraz zapewnia im bezpieczeństwo przechowywania danych. Podobnie jak w przypadku rozwoju MSIP, tak i w tej kwestii nie jest możliwe pozostanie na niezmiennym poziomie zaangażowania, a konieczna jest dalsza integracja cyfryzacji i zwiększanie ochrony w zakresie cyberbezpieczeństwa. Jednocześnie, mimo zwiększenia zdolności społecznych do korzystania z systemów cyfrowych w wyniku pandemii koronawirusa, wciąż potrzebne są działania na rzecz włączenia cyfrowego mieszkańców, tj. umiejętności powszechnego wykorzystywania możliwości, jakie niesie cyfryzacja.

Bilans strategiczny

W niniejszej syntezie diagnozy wskazano najistotniejsze wątki odnoszące się do przyszłości Gliwic w niemalże dwudziestoletniej perspektywie czasowej. To one stanowią główne źródło rozstrzygnięć, przed którymi stanęli gliwiczanie, decydując o swojej strategii. Ten wybór nie umniejsza znaczenia wielu danych, informacji czy opinii odnoszących się do spraw bardziej bieżących. Będą one treścią do dyskusji nad krótko- i średniookresowymi dokumentami wykonawczymi.

W ogólnej ocenie obraz kluczowych mocnych i słabych stron miasta, w odniesieniu do szans i zagrożeń przed nim stojących (zob. tab. 1.), wskazuje na konieczność kontynuacji tzw. strategii agresywnej (wybieranej, kiedy znaczącym siłom towarzyszą liczne szanse). Tylko

ona pozwoli Gliwicom uruchamiać nowe ścieżki rozwojowe i równać się z najważniejszymi, o wiele od Gliwic większymi ośrodkami miejskimi w kraju, a co za tym idzie – utrzymywać pozycję bieguna rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

W sytuacji gwałtownego wzmocnienia znaczenia negatywnych czynników zewnętrznych dzięki swojemu potencjałowi, głównie gospodarczemu, Gliwice będą również w stanie realizować tzw. strategię konserwatywną, czyli trwania na dotychczasowych fundamentach rozwoju i przewyższania zagrożeń płynących z otoczenia.

Wyborom strategicznym dla Gliwic w perspektywie 2040 r. towarzyszą jednak także pewne elementy tzw. strategii konkurencyjnej, polegającej na redukowaniu przyczyn słabości, które utrudniają wykorzystanie zidentyfikowanych szans. Oznacza to nową odsłonę działań ukierunkowanych na demografię, sprawy społeczne i dobre środowisko życia w mieście.

Na kanwie tych ustaleń sformułowane zostały postanowienia strategiczne opisane w kolejnych częściach dokumentu.

Tab. 1. Zestawienie strategicznych czynników SWOT w odniesieniu do Gliwic

Mocne strony	Słabe strony
1. Ważny ośrodek miejski w skali regionu i kraju 2. Wysoka, w odniesieniu do obszaru Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i regionu, atrakcyjność mieszkaniowa 3. Relatywnie zwarta zabudowa i historycznie ukształtowana struktura funkcjonalna 4. Wykształcenie mieszkańców i wysoki poziom edukacji na wszystkich poziomach 5. Wysoka pozycja rozwojowa miasta, w szczególności w aspekcie gospodarczym 6. Dobrze rozwinięty ekosystem innowacji w relacji do rangi miasta 7. Silny ośrodek leczenia onkologicznego 8. Zasoby przestrzenne umożliwiające zrównoważony rozwój 9. Duża aktywność obywatelska 10. Zróżnicowana oferta miasta w zakresie sportu	1. Trwały negatywny trend demograficzny 2. Ograniczone zaangażowanie w budowanie wspólnot 3. Odczucie niewykorzystanego potencjału miejskości 4. Niewspółmierne do rangi miasta dopasowanie i upowszechnienie oferty kulturalnej 5. Ograniczone możliwości rozwoju powszechnego dostępu do ochrony zdrowia 6. Symptomy wykluczenia społecznego w wybranych dzielnicach i grupach społecznych 7. Powolna transformacja w kierunku zrównoważonej mobilności i adaptacji do zmian klimatu 8. Narastające potrzeby infrastrukturalne w zakresie zbilansowania energetycznego i środowiskowego

11. Ugruntowane rozwiązania systemowe w sektorze komunalnym	9. Cyfryzacja sfery publicznej nieadekwatna do współczesnych możliwości
Szanse	Zagrożenia
1. Popyt na usługi wyższego rzędu zgłaszany przez mieszkańców Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz południowej Polski 2. Rozwój nowoczesnych modeli biznesu w zakresie przemysłów kreatywnych 3. Edukacja i nauka stanowiące podstawę rozwoju miast 4. Wsparcie publiczne dla szeroko rozumianych procesów rozwoju nowych technologii 5. Moda na miejskość, miejski styl życia i korzystanie z usług zlokalizowanych w pobliżu miejsca zamieszkania 6. Wzrost świadomości w zakresie partycypacji społecznej w procesach rozwojowych miast i ich dzielnic 7. Zmniejszanie wykluczenia cyfrowego społeczności, w tym przyspieszenie masowej cyfryzacji w wyniku pandemii koronawirusa 8. Rozwój korytarzy TEN-T, zapewniający jeszcze lepszą dostępność transportową Gliwic w skali europejskiej 9. Rosnące bezpieczeństwo ekologiczne technologii związanych z energetycznym wykorzystaniem odpadów komunalnych, osadów ściekowych itp. 10. Dostępność technologii związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii przy jednoczesnym wzroście ich skuteczności 11. Priorytet wsparcia dla kwestii środowiskowych w polityce Unii	1. Negatywny wpływ nieoczekiwanych zjawisk oraz decyzji politycznych na szczeblu centralnym na budżety samorządu terytorialnego 2. Intensywna krajowa i europejska konkurencja w grupie strategicznej miast kojarzonych jako miejsca rozwoju nowych technologii i ośrodki kultury 3. Oddziaływanie kryzysów światowych na przedsiębiorczość lokalną oraz funkcjonowanie firm silnie włączonych w globalne łańcuchy dostaw 4. Rosnące oczekiwania społeczne w zakresie standardu i dostępności usług publicznych 5. Rosnąca skala zjawisk pogodowych generujących konieczność interwencji specjalistycznych służb w mieście 6. Konieczność ponoszenia dużych nakładów na zbilansowanie energetyczne i środowiskowe standardu usług komunalnych 7. Wzrost znaczenia kryteriów środowiskowych w decyzjach lokalizacyjnych ludzi i firm 8. Skłonność inwestorów, szczególnie prywatnych, do tworzenia ofert mieszkaniowych na terenach zielonych, przekładająca się na rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej

Europejskiej, przekładający się na dostępność środków na te cele	
12. Szybko rosnąca świadomość znaczenia odporności miast na sytuacje nieprzewidziane	
13. Rosnąca podaż technologii miasta inteligentnego	

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

4. Kluczowe postanowienia strategiczne

Wizja Gliwic 2040

Jakich Gliwic chcemy w perspektywie 20 lat?

Gliwice 2040 są dynamicznie rozwijającym się, aktywnym i zorientowanym na przyszłość miastem.

W Gliwicach najważniejsi są ludzie. Ich aspiracjom podporządkowane jest myślenie o roli oraz wykorzystaniu zasobów środowiskowych i materialnych.

Gliwice są w czołówce europejskich miast szybko odczytujących przyszłe trendy. Z wyprzedzeniem tworzą i przyjmują rozwiązania pozwalające sprawnie reagować na zmiany w otoczeniu.

Firmy, instytucje i przestrzeń publiczna tworzą ponadprzeciętną jakość oferty Gliwic w zakresie pracy i spędzania czasu wolnego. Miasto jest filarem Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i jednym z najważniejszych punktów w południowej części Polski.

Misja samorządu Gliwic

Czym kierować się będą władze, aby to się udało?

Władze Gliwic i instytucje samorządu lokalnego stawiają na nieskrępowane współdziałanie ze wszystkimi gotowymi do kreowania rozwoju miasta.

Inicjatywność i zaangażowanie mieszkańców oraz biznesu są traktowane priorytetowo.

Kreowanie trwałych rozwiązań systemowych łączy się z otwartością na eksperymentowanie i testowanie nowych pomysłów.

Promowanie działań pomnażających dobrobyt przekłada się na długookresową zdolność samorządu do realizacji zadań publicznych.

Pożądany scenariusz rozwoju miasta

Co stanie się przy naszym udziale?

Dobre gospodarowanie pozostaje wizytówką Gliwic

Do 2040 r. gospodarka Gliwic przeszła kolejny etap transformacji. Dynamiczny rynek pracy ułatwił zakończenie procesów likwidacyjnych w górnictwie i zmiany w tradycyjnych zakładach przemysłowych. Zdywersyfikowane działalności gospodarcze pozwoliły na utrzymanie

wysokiego poziomu zatrudnienia i wynagrodzeń w mieście. Było to możliwe dzięki przedsiębiorczości gliwiczian, akademickości, innowacyjności, dobremu zarządzaniu w sferze publicznej, zorientowaniu się na znane wcześniej, a także nowe specjalizacje o długofalowych perspektywach rozwoju oraz otwartości na inkubowanie działalności nieszablonych. Spędzanie czasu wolnego stało się ważną częścią gospodarki miasta. Przemiany udały się między innymi w wyniku: czerpania korzyści z cyfryzacji i uczenia się, otwartości władz miasta na inicjatywy biznesu, aktywności instytucji otoczenia biznesu, stabilnej i odpowiedzialnej gospodarki przestrzennej oraz przemian przestrzeni publicznych. To one tworzą kontekst życia w mieście, inspirują do zachowania ponadczasowych wartości oraz zachęcają do postaw wyróżniających gliwiczian na tle mieszkańców innych europejskich miast. Wiedza i kreatywność osadzone w kulturze, dziedzictwie i współczesnych realiach technologicznych są marką Gliwic. Decydują o szybkości reagowania na sytuację globalną i bogactwie mieszkańców oraz ich miasta.

W 2040 r. infrastruktura jest w dużym stopniu ucyfrowiona. Także w Gliwicach znacząco inne jest wyposażenie techniczne zakładów przemysłowych oraz diametralnie zmieniła się logistyka, w tym logistyka miejska. Ciągłe inwestycje biznesu i sfery publicznej nie pozwoliły Gliwicom pozostać w tyle względem najważniejszych miast Europy. W odpowiedzi na to nie tylko zmienił się sposób zarządzania infrastrukturą, ale także modele wykonywania pracy i spędzania czasu wolnego przez mieszkańców. Różnorodność profili zawodowych w mieście współgra z zaawansowaną automatyzacją i robotyzacją. Pozwala mieszkańcom wieść dostatnie życie w rzeczywistości „analogowo-cyfrowej”, a miastu posiadać rezerwy finansowe umożliwiające: zachowanie dziedzictwa materialnego, utrzymywanie wysokiego standardu usług publicznych oraz racjonalne gospodarowanie przestrzenią.

Zaangażowani gliwiczanie są najważniejszym zasobem miasta

Do 2040 r. w Gliwicach naturalna stała się skłonność do eksperymentowania i demonstrowania nowości w sferze społecznej. Miasto stworzyło przestrzeń i narzędzia do realizacji projektów partycypacji obywatelskiej i ekonomii społecznej. Zachęciło to kolejne pokolenia młodych gliwiczian do samorozwoju i zwiększyło grono osób posiadających potencjał animowania dialogu i przewodzenia zmianom różnej skali. Dzięki temu powstało wiele usprawnień, a także inicjatyw, które przyniosły Gliwicom uznanie na arenie międzynarodowej. Wzrosło znaczenie profilaktyki chorób cywilizacyjnych i poprawiła się dostępność do usług zdrowotnych, w tym dzięki nowoczesnym szpitalom łączącym funkcje kliniczne oraz badawczo-rozwojowe, a także dzięki upowszechnieniu telemedycyny. Ludzie dobrze czują się w Gliwicach i chcą tu mieszkać oraz spędzać wolny czas. Mieszkańcy czują się współtwórcami swojego miasta. Umiejętnie łączą rzeczywistość ze sferą cyfrową. W tych realiach potrafią przez całe życie rozwijać własną wiedzę, kompetencje i umiejętności społeczne, a co za tym idzie – pracować i realizować się jako aktywni mieszkańcy.

W 2040 r. mieszkańcy Gliwic są świadomi roli wiedzy, zaradności i życzliwości w życiu społeczno-gospodarczym. Kreatywna atmosfera miasta akademickiego i innowacyjnego wpływa na zachowania i ambicje ludzi. Profiluje także ofertę edukacyjną, kulturalną, rozrywkową i turystyki biznesowej. Determinuje otwartość, przede wszystkim na studentów, uczestników wydarzeń, partnerów biznesowych, migrantów – i zachęca do trwałego związania się z Gliwicami. Świadome społeczeństwo dba o osoby niesamodzielne – co oznacza zarówno dobre warunki do wychowania dzieci, jak też odpowiedzialność za osoby, które z różnych względów są zagrożone wykluczeniem. Mieszkańcy Gliwic realizują w mieście swoje cele i pasje oraz biorą odpowiedzialność za rozwój własny, swoich rodzin, wspólnot, dzielnic i całego miasta. Sprawy codzienne, które nie są załatwiane w sposób cyfrowy, rozwiązują w bliskości swojego miejsca zamieszkania, w tym w obszarach nowej zabudowy mieszkaniowej.

Gliwice są wzorcem do naśladowania w zakresie ekologii na terenach miejskich

Do 2040 r. Gliwice wytworzyły zdolność do budowania konsensusu społecznego wobec istotnych przedsięwzięć środowiskowych. Konsekwentnie realizowano nie tylko procesy inwestycyjne, ale również inspirowano świadomość użytkowników miasta i współkreowano rozwiązania łączące oczekiwania mieszkańców z zapewnieniem sprawności technicznej oraz efektywności ekonomicznej. Dzięki temu w mieście ustanowiono spójny system zieleni oraz nieustępujące światowym standardom rozwiązania z zakresu: energetyki, cyrkularnej gospodarki odpadowej wykorzystującej odzysk energii, błękitno-zielonej gospodarki ze wzorcową retencją wód opadowych, zrównoważonego transportu i zrównoważonego budownictwa. Stanowią one podstawę do kreowania demonstratorów nowych rozwiązań dla ekologii obszarów miejskich oraz gwarantują gliwiczanom bezpieczeństwo w czasach naznaczonych gwałtownymi zjawiskami pogodowymi i zapewniają przyjazne otoczenie dla codziennego życia.

W 2040 r. miasto – choć to samo – jest zupełnie inne. Kolejne dwie dekady postępujących zmian klimatycznych i determinacji świata, by na nie reagować, znacząco zmieniły obraz przestrzeni Gliwic. Zieleń śródmiejska to już nie tylko parki czy skwery, ale też zielone korytarze miasta oraz powszechne przenikanie „szarej” infrastruktury roślinnością. Woda w mieście na nowo stanowi powód do dumy i impuls rozwojowy. W dosłownym znaczeniu tych słów miasto nie traci energii. Jej odzyskiwanie jest jego domeną i wyróżnikiem. Emituje się mniej gazów cieplarnianych, powszechnie korzysta się z odnawialnych źródeł energii i w kompleksowy sposób zarządza się jakością powietrza. Gliwice oferują swoim mieszkańcom wysoki komfort środowiskowy na zurbanizowanym obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Gliwiczanie są odpowiedzialni za środowisko.

Obszary strategicznej interwencji (OSI) kluczowe dla Gliwic

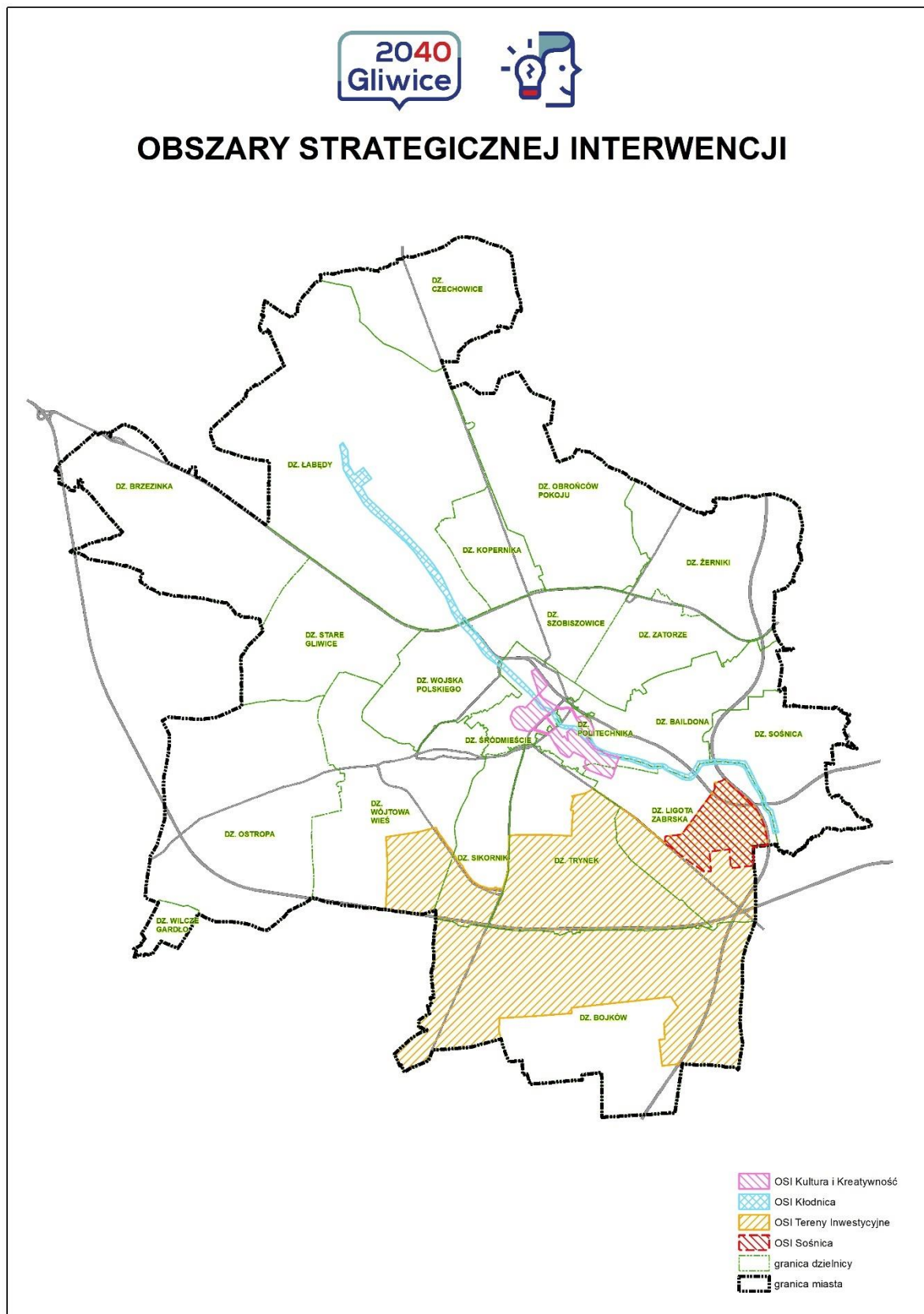
Tereny, które nadadzą nowe impulsy konkurencyjne Gliwicom

Przewaga konkurencyjna Gliwic w 2040 r. będzie pochodną konsekwentnej polityki dotyczącej prywatnych i publicznych przedsięwzięć rozwojowych, w szczególności skoncentrowanych na obszarach strategicznej interwencji (OSI). Koncepcja wyznaczania OSI została wprowadzona w Polsce do wszystkich dokumentów opisujących rozwój – począwszy od poziomu krajowego, skończywszy na lokalnym. Strategia Gliwice 2040 wyznacza następujące cztery OSI (zob. rys. 1):

- OSI Tereny Inwestycyjne, dotyczący inwestycji m.in. w Gliwickim Obszarze Gospodarczym i strefie okołolotniskowej;
- OSI Sośnica, dotyczący nowego zagospodarowania terenów po kopalni Sośnica i wokół niej;
- OSI Kultura i Kreatywność, łączący tereny Śródmieścia, dzielnicy akademickiej i otoczenia Areny Gliwice wraz z parkami Chopina oraz im. Bolesława Chrobrego;
- OSI Kłodnica, tworzący funkcjonalnie ciągły zielony teren rekreacyjny w całym biegu rzeki na obszarze miasta.

Należy jednak podkreślić, że zdefiniowanie OSI nie zawęży oddziaływania strategii jedynie do wymienionych powyżej terenów, lecz nadaje im priorytet w procesach decyzyjnych.

Rys. 1. Obszary strategicznej interwencji Gliwice 2040

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Jak chcemy kształtować przestrzeń Gliwic?

Od września 2021 r. trwają prace nad opracowaniem nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gliwice. W tym dokumencie, w zgodności ze strategią Gliwice 2040, uszczegółowione zostaną postanowienia dotyczące rozwoju przestrzennego miasta. Będą one bazowały na ramowych ustaleniach wskazanych poniżej.

Zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa i usługowa

Gliwice wyróżniają się bardzo bogatym zróżnicowaniem przestrzennym z wyraźnie zachowanymi założeniami historycznymi. Element centralny miasta tworzy dobrze wykształcone przestrzenie stare miasto, wokół którego rozwinęło się śródmieście z charakterystyczną wielokondygnacyjną zabudową kwartałową, często o zabytkowym charakterze, o funkcjach głównie mieszkaniowych i usługowych. Pozostałą część struktury miasta tworzą osiedla charakteryzujące się skupioną zabudową mieszkalną. Na obszarze Gliwic wyróżnić można osiedla bloków wielokondygnacyjnych, osiedla domów jednorodzinnych oraz osiedla patronackie położone w sąsiedztwie terenów przemysłowych.

Poza terenami mieszkalnymi występują wielkoobszarowe tereny zajęte pod niską zabudowę centrów handlowych, hal magazynowych i składowych oraz wielkopowierzchniowe kompleksy przemysłowe o zwartej zabudowie.

Zgodnie z danymi miejskiej ewidencji gruntów i budynków za rok 2021 dotyczącymi użytków gruntowych tereny zabudowane stanowiły 30% powierzchni miasta, w tym tereny mieszkaniowe – 12%, tereny przemysłowe – 9%, pozostałe tereny zabudowane – 9%. Udział powierzchni zabudowanej w całkowitej powierzchni miasta wynosił 6%, z czego 34% stanowiły budynki mieszkalne, budynki przemysłowe 23%, a budynki usługowe 7%.

Gliwice, z historycznie ukształtowanym układem dzielnic (włącznie z dużymi osiedlami mieszkaniowymi), cechują się relatywnie zwartą strukturą przestrzenną i posiadają cechy miasta zwartego. W modelu strukturalno-przestrzennym miasta zachowanie tej koncepcji jest jednym z wiodących kierunków rozwojowych. Wszelkie działania ukierunkowane będą na budowę miasta z zachowaniem istniejącej struktury, z jej uzupełnianiem, kontynuowaniem rozpoczętej już urbanizacji terenów dobrze skomunikowanych i wyposażonych w infrastrukturę techniczną oraz z wykorzystaniem terenów poprzemysłowych.

Podstawowe założenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej w zakresie zabudowy obejmują zachowanie zwartej i ciągłej struktury miejskiej, a przede wszystkim:

- zachowanie terenów zabudowy mieszkalno-usługowej centrum miasta wraz z uzupełnieniem struktury zabudowy,
- utrzymanie istniejących struktur zabudowy poza centrum: jednorodzinnej, wielorodzinnej, usługowej, usługowo-produkcyjnej wraz z uzupełnieniem tych struktur,
- wskazywanie terenów – potencjałów mieszkaniowych, jako rezerw pod mieszkalnictwo jednorodzinne i wielorodzinne, w sposób racjonalny i w zgodzie z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gliwice), jako kontynuacja już rozpoczętych procesów urbanizacyjnych,
- wyznaczanie rezerw terenowych pod rozwój produkcji i usług w oparciu o zasady racjonalnej gospodarki terenami pod zabudowę, biorąc pod uwagę rzeczywiste zapotrzebowania miasta i aktywizację gospodarczą.

Miejskie inwestycje mieszkaniowe będą prowadzone z pierwszeństwem wykorzystania rezerw obszarów niezabudowanych w przestrzeni już zurbanizowanej, dobrze skomunikowanej i wyposażonej w infrastrukturę techniczną, nad zajmowaniem nowych przestrzeni.

W modelu zakłada się uwolnienie terenów pod budownictwo mieszkaniowe:

- w południowo-zachodniej części miasta – gdzie pojawienie się nowej zabudowy będzie związane z atrakcyjnością tych terenów w związku z nowo powstałymi i nowo powstającymi odcinkami obwodnicy zachodniej miasta,
- w południowej części miasta (dzielnica Bojków).

Ze względu na fakt, że dotychczas wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny pod zabudowę mieszkaniową nie zostały jeszcze zabudowane, zakłada się tylko nieznaczne, punktowe zwiększenie takich terenów w kolejnych planach miejscowych.

W modelu ujęto granice Gliwickiego Obszaru Gospodarczego (GOG). Planowane tam inwestycje mają w pełni wykorzystać potencjał gospodarczy miasta, a przede wszystkim mają służyć wzmocnieniu istniejących oraz wykreowaniu nowych perspektywicznych specjalizacji technologicznych miasta.

W Gliwicach zlokalizowanych jest wiele obiektów zajmowanych przez podmioty, które zajmują się badaniami i pracami naukowymi ukierunkowanymi na poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań w celu ich wdrożenia i zastosowania w praktyce. Są to, oznaczone na modelu pod pozycją „usługi innowacyjne”, m.in.: Politechnika Śląska, Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej Sp. z o.o., Nowe Gliwice Centrum Edukacji i Biznesu, Park Naukowo-Technologiczny Technopark Gliwice, Narodowy Instytut Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie – Państwowy Instytut Badawczy Oddział w Gliwicach, Instytut Metali Nieżelaznych, Instytut Metalurgii Żelaza im. Stanisława Staszica, Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników – Oddział Zamiejscowy Farb i Tworzyw w Gliwicach, Instytut Techniki Górniczej KOMAG, Instytut Spawalnictwa, Instytut Nowych Syntezy Chemicznych –

Oddział Chemii Nieorganicznej IChN w Gliwicach, Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych w Warszawie – Oddział Materiałów Ogniotrwałych w Gliwicach, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Mechanicznych OBRUM Sp. z o.o.

Ważnym założeniem przyjętym w modelu jest także kontynuacja programu rewitalizacji oraz zagospodarowania obszarów zdegradowanych, które utraciły swoją użyteczność i walory, mająca na celu „zwrócenie” miastu tych obszarów i nadanie im nowych funkcji. Takim elementem programu jest wyznaczenie Obszaru Strategicznej Interwencji Sośnica, który dotyczy zagospodarowania terenów po kopalni Sośnica i wokół niej.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunkach 2–4.

Kultura

Funkcjonujące w mieście obiekty, w których świadczone są usługi związane z upowszechnianiem kultury, stanowią o rozkładzie w przestrzeni miasta głównych funkcji ponadlokalnych Gliwic, innych niż związane z działalnością gospodarczą. Miejsca te stanowią zatem również istotne koncentraty ruchu. Do kluczowych obiektów kultury zaliczyć można: Rynek, halę sportowo-widowiskową Arena Gliwice, Centrum Kultury Victoria wraz ze Sceną Bojków, Teatr Miejski w Gliwicach, Kino Studyjne „Amok”, amfiteatr przy kościele św. Jacka, Muzeum w Gliwicach, Miejską Bibliotekę Publiczną w Gliwicach, dzielnicę akademicką, obiekty Radiostacji, obiekty rewitalizowane, zabytki i inne obiekty kulturalne.

Wiele z nich koncentruje się w centralnej części miasta, lecz część obiektów, np. filie Biblioteki czy zabytki, rozproszone są na całym jego obszarze.

Szczególną formą strategicznej orientacji na rozwój obiektów i przestrzeni związanych z kulturą jest wyznaczenie Obszaru Strategicznej Interwencji Kultura i Kreatywność, łączącego obszar Areny Gliwice przez dzielnicę akademicką z centralną częścią miasta, w tym starówką. W kolejnych latach zakładać należy rozwój tej strefy, w pierwszej kolejności w kierunku zachodnim w zabudowie śródmiejskiej dzielnic Śródmieście i Wójtowa Wieś.

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej założono dalszy rozwój oferowanych usług kultury ważnych dla społeczności lokalnej, według idei miasta zwartego. Planowane są również przedsięwzięcia o charakterze ponadlokalnym, jak realizacja projektu kluczowego „Modernizacja zabytkowego kompleksu urbanistycznego Radiostacja Gliwice wraz z opracowaniem stałej wystawy muzealnej w tym kompleksie”. Funkcjonujące w mieście obiekty kultury stanowią bazę, która może inspirować kolejne inicjatywy kreatywne oraz biznesowe do wypełnienia przestrzeni między nimi. Miasto jest otwarte na udostępnianie infrastruktury dla nowych podmiotów w celu wspierania wydarzeń kulturalnych i kulturalnooświatowych czy innych form spędzania czasu wolnego.

Obiekty kultury muszą cechować się wysokim standardem dostępności. Ich rozwój podyktowany jest orientacją na wspieranie:

- rozpoznawalnej marki miasta bazującej na kulturze, tożsamości, sztuce, zabytkach, ofercie kulturowej i atrakcyjnych formach spędzania czasu w Gliwicach,
- oferty turystyki weekendowej i eventowej,
- centrów lokalnych, sprzyjających integracji społecznej oraz budowaniu tożsamości dzielnicowych w oparciu o lokalne dziedzictwo.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 5.

Błękitno-zielona infrastruktura

Kluczowe dla modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gliwic ze względu na błękitno-zieloną infrastrukturę są:

- lasy: Dąbrowa (rezerwat przyrody), Łabędzki i przyległe tereny leśne, Żernicki, komunalny przy ul. Chorzowskiej (Park Kultury i Wypoczynku) i inne,
- parki: Chopina, Chrobrego, Starokozielski, Szwajcaria, Plac Grunwaldzki,
- skwery, zieleń cmentarna, tereny upraw, w tym zieleń niska i wysoka, użytki rolne, sady, łąki i pastwiska,
- Kanał Gliwicki; rzeki: Kłodnica, Bytomka; potoki: Bojkowski, Wójtowianka, Guido, Ligocki, Łabędzki, Myśliwski, Skotnicki, Rokitnicki, Leśny, Ostropka i Kozłówka oraz pozostałe ciek wodne,
- zbiorniki wodne (m.in. Czechowice, fragment Dzierżno Duże, pozostałe niewielkie glinianki, pogórnice: staw przy ul. Bojkowskiej, staw Bagry, staw Cegielnia, w Ostropie, Łabędach i inne) i zbiorniki retencyjne.

Lokalizacje dodatkowych terenów zielonych będą wskazane po zakończeniu prac i analiz związanych z opracowaniem „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gliwice” z uwzględnieniem zachowania dziedzictwa przyrodniczego oraz rozwoju infrastruktury zielonej i błękitnej obszarów zurbanizowanych, w celu zachowania łączności przestrzennej wewnątrz tych obszarów i z terenami otwartymi oraz wspomagania procesów adaptacji do zmian klimatu.

Kontynuowane będą przyjęte wcześniej założenia oraz postanowienia dotyczące inwestycji w zakresie realizacji polityki miejskiej dotyczącej zieleni i wód. W odniesieniu do zieleni obejmują one: planowany dalszy rozwój terenów zieleni publicznej, tworzenie parków kieszonkowych, kontynuowanie nasadzeń, tworzenie alejek, trawników, małej architektury, stref rekreacji itp. Natomiast w zakresie wód obejmują: dbałość o utrzymanie rzek, potoków i zbiorników oraz podnoszenie jakości i czystości wód, utrzymanie poziomu wód gruntowych i zapobieganie skutkom suszy, tworzenie zbiorników retencyjnych zgodnie z potrzebami, ulepszanie tradycyjnej infrastruktury służącej odprowadzaniu wody, tworzenie potrzebnych instalacji itp. Wśród inwestorów upowszechniane będą rekomendacje dotyczące zrównoważonego budownictwa, uwzględniające między innymi zagadnienia: małej retencji, zielonych dachów, przepuszczalnej powierzchni, minimalizacji powierzchni zabetonowanej oraz stosowania rekompensat w postaci zieleni.

Z perspektywy strategii Gliwice 2040 kluczowe będzie zintegrowane działanie na Obszarze Strategicznej Interwencji Kłodnica.

Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury w mieście prowadzony będzie z poszanowaniem zasad:

- zrównoważonego gospodarowania elementami błękitno-zielonej infrastruktury, w tym tworzenia nowych inwestycji z poszanowaniem i wykorzystaniem terenów wodnych i zieleni;
- tworzenia nowych zielonych miejsc (parki, skwery), uwzględniających potrzeby różnych grup mieszkańców, wkomponowanych w struktury osiedli/dzielnice;
- zapewnienia dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportem zbiorowym) do obiektów zieleni publicznej i zbiorników wodnych;
- włączania mieszkańców i biznesu (inwestorów) w procesy rozwoju zieleni w mieście przez projekty aktywizujące lokalną społeczność i wzbudzające potrzebę dbania o otaczającą zieleni;
- podejmowania licznych inicjatyw związanych z ochroną środowiska, ekologią i spowalnianiem zmian klimatycznych, inwestycjami w zieloną i małą retencję oraz zielone zmiany w mieście;
- łagodzenia stopnia odczuwania długotrwałych upałów i susz;
- zapewniania ochrony przeciwpowodziowej;
- współdziałania z gminami ościennymi w zakresie rozwiązań inżynierskich i praktyk w gospodarce wodno-ściekowej, dostosowanych do wspólnych uwarunkowań zlewniowych.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 6.

Sport i rekreacja

W skład istniejącej bazy sportowej i rekreacyjnej w Gliwicach wchodzi ponad 100 boisk sportowych (do piłki nożnej, siatkówki, koszykówki). Przy ul. Okrzei zlokalizowany jest Stadion Miejski w Gliwicach im. Piotra Wieczorka. Do bazy obiektów sportowych zalicza się także kryte pływalnie, hale sportowe, korty tenisowe, kryte lodowisko i arenę lekkoatletyczną. Ważnym obiektem, nie tylko sportowym, ale także kulturalnym, jest hala widowiskowo-sportowa Arena Gliwice. Obiektami o funkcji rekreacyjnej/turystycznej są: drogi rowerowe (opisane szerzej w części dotyczącej układu drogowego), Marina Gliwice, Ośrodek Czechowice, Kąpielisko Leśne, Radiostacja, lotnisko, Palmiarnia, plac Krakowski, tężnia oraz parki i skwery zazwyczaj wyposażone w place zabaw, siłownie zewnętrzne i małą architekturę.

Zasadami, które będą stosowane w planowaniu dalszego rozwoju infrastruktury sportu i rekreacji, są:

- tworzenie nowych miejsc rekreacji (parki, skwery) uwzględniających potrzeby różnych grup mieszkańców oraz wkomponowanych w struktury osiedli/dzielnice,

- tworzenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej z poszanowaniem i wykorzystaniem terenów zieleni,
- zwiększanie dostępności mieszkańców do terenów zieleni będących miejscem odpoczynku i rekreacji,
- zapewnianie dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportem zbiorowym) do obiektów sportowych i rekreacyjnych.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 7.

Edukacja, zdrowie i usługi społeczne

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w zakresie edukacji, zdrowia i usług społecznych został oparty na istniejącej w Gliwicach bazie obiektów edukacyjnych, opieki zdrowia oraz instytucji społecznych, w skład której wchodzi: żłobki publiczne (4 obiekty), przedszkola publiczne (29 obiektów), oddziały przedszkolne przy szkołach (9 oddziałów), szkoły publiczne podstawowe (35 obiektów) i średnie (13 liceów i 8 techników), inne szkoły publiczne (6 branżowych szkół I stopnia, 2 branżowe szkoły II stopnia, 3 szkoły policealne, 1 szkoła specjalna przysposabiająca do pracy), inne publiczne placówki oświaty (Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy, Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii, Centrum Kształcenia Zawodowego, schronisko, internat, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Młodzieżowy Dom Kultury), Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia, Politechnika Śląska, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, Wyższa Szkoła Humanitas oraz szpitale (3 szpitale + Narodowy Instytut Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie), podmioty lecznicze świadczące podstawową opiekę zdrowotną – POZ (32 placówki), a także instytucje pomocy społecznej (Ośrodek Pomocy Społecznej, Centrum Pieczy Zastępczej i Wspierania Rodziny), Domy Pomocy Społecznej (2 obiekty), placówki policji (komenda i cztery komisariaty), siedziby służb ratowniczych (Centrum Ratownictwa Gliwice, stacja pogotowia ratunkowego, Straż Miejska, Państwowa Straż Pożarna oraz Ochotnicza Straż Pożarna: Bojków, Brzezinka, Ostropa), a także siedziby urzędów i instytucji. Baza ta jest istotnie uzupełniana przez placówki niepubliczne, w tym przede wszystkim żłobki niepubliczne, które ze względu na swój niepubliczny charakter nie zostały przedstawione na modelu.

Planowane są dalsze inwestycje z zakresu infrastruktury edukacyjnej, opieki zdrowia i instytucji społecznych. Szczególnie istotną inwestycją zaznaczoną w modelu jest budowa szpitala miejskiego.

Rozwój sieci omawianych w tej części obiektów prowadzony będzie z zachowaniem zasad:

- dostosowania lokalizacji placówek oświaty do liczby mieszkańców, zwłaszcza na nowych terenach mieszkaniowych i powiększających się osiedlach (rozbudowa istniejących);
- tworzenia bezpiecznych ulic w pobliżu budynków oświaty (uspokajanie ruchu, bezpieczne, dobrze oznakowane i oświetlone przejścia dla pieszych);

- zwiększania dostępności mieszkańców do usług społecznych służących wspieraniu osób będących w potrzebie oraz będących miejscem wzajemnej pomocy mieszkańców i rozwoju wolontariatu;
- rozwoju atrakcyjnych i żywych centrów lokalnych, sprzyjających integracji i zaangażowaniu mieszkańców w życie miasta;
- lokalizowania obiektów usług społecznych w budynkach przystosowanych dla osób z niepełnosprawnościami i ograniczeniami ruchu;
- zapewniania dobrej dostępności (pieszej, rowerowej, transportu zbiorowego) do placówek edukacji, opieki zdrowia i usług społecznych.

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 8.

Układ drogowy

Największe inwestycje drogowe na terenie Gliwic zrealizowane zostały na przestrzeni lat 1997–2020. Są nimi: autostrady A4 i A1, Drogowa Trasa Średnicowa oraz fragmenty obwodnic zachodniej i południowej.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oparto zatem na istniejącym układzie sieci dróg z uwzględnieniem jego rozbudowy w zakresie dróg głównych i zbiorczych jako tych, które będą miały największy wpływ na zmiany w funkcjonowaniu i przestrzeni miasta.

W modelu sieci drogowej zakłada się rozbudowę istniejącej struktury drogowej o nowe inwestycje mające znaczenie w skali miasta, przede wszystkim jako realizację rozpoczętych już zamierzeń dążących do rozbudowy koncentrycznego – historycznie uwarunkowanego – modelu układu drogowego o układ obwodnicowy, jako uzupełnienie i usprawnienie istniejącej sieci drogowej. Szczególnie istotnym przedsięwzięciem jest realizacja projektu kluczowego pn. „Obwodnica Gliwic”, który zakłada domknięcie ciągu komunikacyjnego wokół południowo-zachodniej części miasta.

Głównym założeniem dla rozwoju układu drogowego jest kontynuacja wyprowadzenia ruchu samochodowego, zwłaszcza tranzytowego (skierowanie dotychczasowego przebiegu DK78 na fragment obwodnicy zachodniej od al. Jeziorańskiego do ul. Daszyńskiego) z centrum miasta, gdzie dodatkowo wprowadzone są ograniczenia możliwości poruszania się pojazdów na rzecz pozostałych użytkowników ruchu, rozproszenie natężenia ruchu drogowego na terenie miasta oraz poprawa skomunikowania dzielnic położonych poza centrum.

Docelowo odciążenie układu drogowego Gliwic powinno zostać zapewnione przez rozwój Kolei Metropolitalnej GZM. Aktualnie trwają prace nad wstępnym studium wykonalności tego przedsięwzięcia. Ponadto przygotowany jest, wpisujący się w koncepcję Kolei Metropolitalnej, projekt liniowy Gliwice – Ruda Kochłowie – Katowice, którego dofinansowanie przewidziane jest w ramach programu Kolej Plus. GZM wspólnie z PKP Polskie Linie Kolejowe opracowuje również dokumentację projektową dotyczącą separacji ruchu aglomeracyjnego na odcinku Katowice – Gliwice.

Ważnym elementem systemu transportowego jest układ dróg rowerowych. Model jego rozwoju został oparty na istniejących trasach rowerowych i zakłada stworzenie ciągłej oraz

spójnej sieci tras rowerowych w celu skomunikowania dzielnic z centrum miasta, a także połączenia z gminami ościennymi i zapewnienia alternatywnego w stosunku do ruchu samochodowego sposobu poruszania się po mieście. Wskazane przebiegi tras są orientacyjne, a założona koncepcja w zależności od uwarunkowań, struktury własności i aspektów technicznych może ulec zmianie. Powyższe rozwiązania wpisują się w tworzony System Tras Rowerowych GZM. W granicach Gliwic wyznaczone są przebiegi licznych planowanych tras rowerowych, w tym tzw. velostrady metropolitalnej.

Rozwój infrastruktury rowerowej będzie realizowany z zachowaniem zasad:

- rozbudowy tras rowerowych, tak aby stworzyły spójną sieć wewnętrzną i metropolitalną, umożliwiającą bezpieczny i płynny przejazd rowerem przez miasto, zarówno w celach rekreacyjnych, jak i codziennych dojazdach do pracy/szkoły,
- utrzymania/rozbudowy oferty rowerów publicznych (w ramach systemu Gliwickiego Roweru Miejskiego lub systemu Roweru Metropolitalnego).

Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunkach 9 i 10.

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ciepłownicza

Zadania z zakresu wytwarzania, przesyłania i dystrybucji ciepła na potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody na terenie miasta realizuje Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (PEC). Do miejskiej sieci ciepłowniczej przyłączone są 2423 budynki, co stanowi ponad 49 tys. mieszkań, w tym 21 tys. mieszkań zaopatrywanych jest także w ciepłą wodę użytkową. Ciepło wytwarzane jest w dwóch kotłowniach opalanych węglem kamiennym i jednej kotłowni lokalnej gazowej. Inwestycje ciepłownicze ujęte w modelu związane są przede wszystkim z tendencją odchodzenia od węglowych źródeł ciepła w kierunku bardziej ekologicznych rozwiązań. W modelu została ujęta kluczowa inwestycja PEC pn. „Dekarbonizacja gliwickiego systemu ciepłowniczego poprzez utworzenie Parku Zielonej Energii do produkcji energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych oraz dywersyfikacji centralnego źródła ciepła”, która obejmuje cztery (szerzej opisane w rozdziale dotyczącym projektów kluczowych) składowe:

- Park Zielonej Energii,
- zabudowa przemysłowa wieloformatowego pola solarne o mocy do 13,5 MWt produkującego ciepło na potrzeby mieszkańców Gliwic,
- budowa instalacji służącej do odzysku ciepła zawartego w ściekach komunalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 4 MWe wraz z zabudową akumulatora na energię elektryczną.

Pozostałe inwestycje to realizowane w trybie ciągłym rozbudowy i modernizacji miejskiej sieci ciepłowniczej oraz przyłącza nowych odbiorców do sieci. Podstawowe dla ciepłownictwa w Gliwicach będą przedsięwzięcia polegające na: pozyskiwaniu i przyłączaniu nowych odbiorców, likwidacji grupowych stacji wymienników ciepła, likwidacji niskiej emisji oraz wprowadzaniu rozwiązań poprawiających hydraulikę i efektywność systemu ciepłowniczego.

Zadania z zakresu zbiorowego zaopatrzenia Gliwic w wodę pitną i odprowadzanie zanieczyszczeń realizuje PWiK. Woda dostarczana odbiorcom pochodzi z dwóch głównych źródeł: własnych ujęć wód głębinowych oraz uzdatnionej wody powierzchniowej i podziemnej zakupionej od Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów w Katowicach. Długość sieci wodociągowej wynosi 758 km, a stopień zwodociągowania wynosi 99,9% mieszkańców. Natomiast długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej wynosi 631 km, a stopień skanalizowania miasta – 99,8% mieszkańców. PWiK obsługuje Centralną Oczyszczalnię Ścieków przy ul. Edisona, która korzysta z metody oczyszczania mechaniczno-biologicznego z możliwością chemicznego wspomaganie.

Planowana realizacja przedsięwzięć ujętych w modelu obejmuje budowę i modernizację sieci wodociągowych oraz sieci kanalizacji sanitarnej na potrzeby rozwijającego się mieszkalnictwa i przemysłu. Pozwoli to na poprawę gospodarki wodno-ściekowej, zarówno w odniesieniu do systemu sieciowego, jak i procesów uzdatniania wody i oczyszczania ścieków. W związku z wyznaczeniem nowych terenów pod rozwój zabudowy mieszkaniowo-usługowej oraz działalności usługowej i produkcyjnej w najbliższej przyszłości planowana jest rozbudowa przestrzenna sieci w celu zapewnienia obsługi tych obszarów.

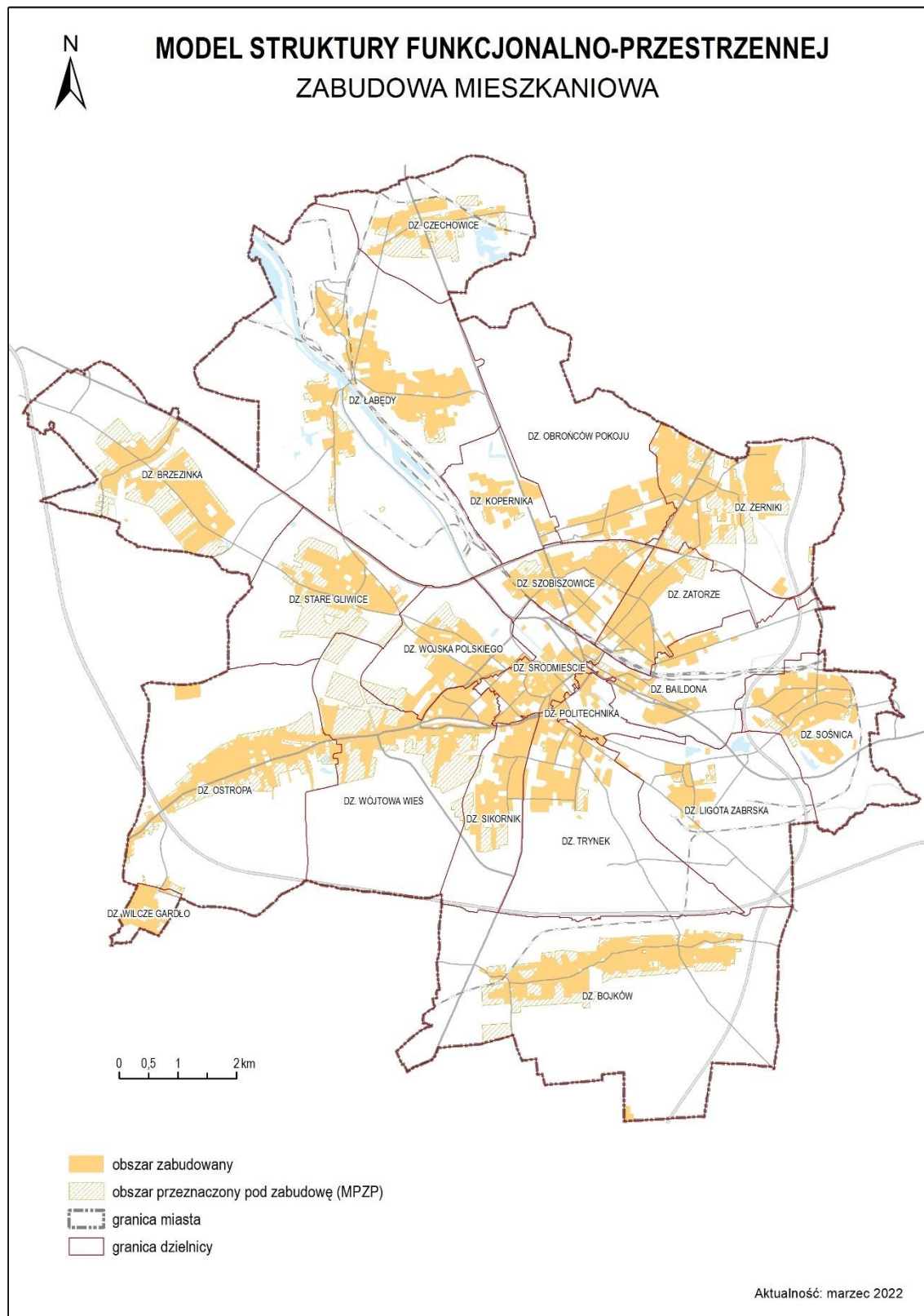
Znaczące planowane inwestycje ujęte w modelu związane są z oczyszczaniem ścieków i dotyczą Centralnej Oczyszczalni Ścieków w Gliwicach. Inwestycje te obejmują budowę stacji wodorowej oraz modernizację Centralnej Oczyszczalni Ścieków.

Planowane inwestycje w zakresie kanalizacji deszczowej dotyczą budowy zbiorników i infrastruktury sieciowej. W modelu uwzględniono:

- odwodnienie dla obszaru w rejonie ul. Warzywnej, Siennej, Rolników, węzła autostrady A4 i autostrady A1, ul. Pszczyńskiej,
- odwodnienie terenów położonych w dzielnicy Bojków przy uwzględnieniu istniejącego systemu odwodnienia wraz z budową zbiornika/zbiorników retencyjnych po zachodniej stronie ul. Rybnickiej.

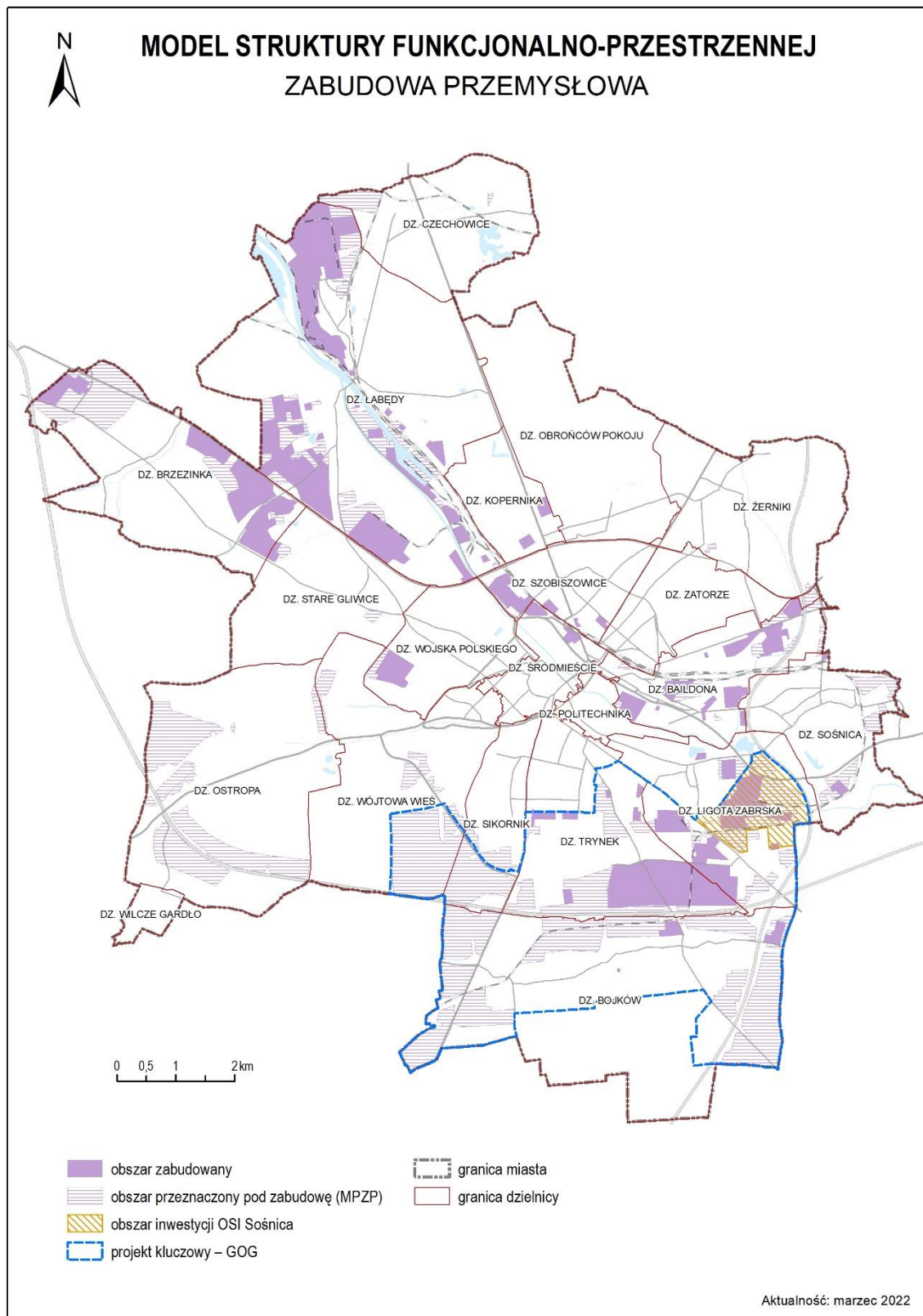
Powyższe postanowienia zilustrowano na rysunku 11.

Rys. 2. Model: zabudowa mieszkaniowa

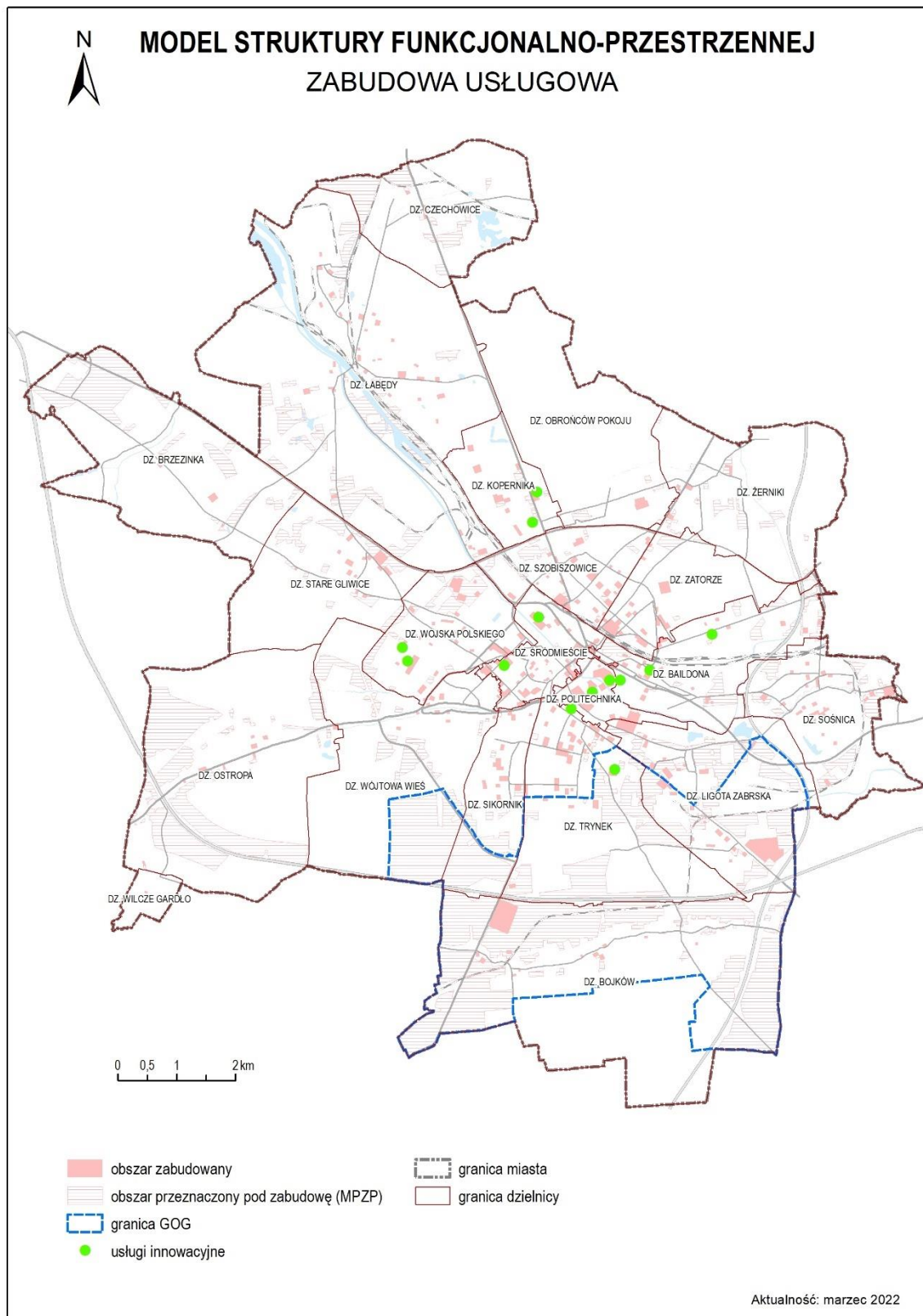
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 3. Model: zabudowa przemysłowa

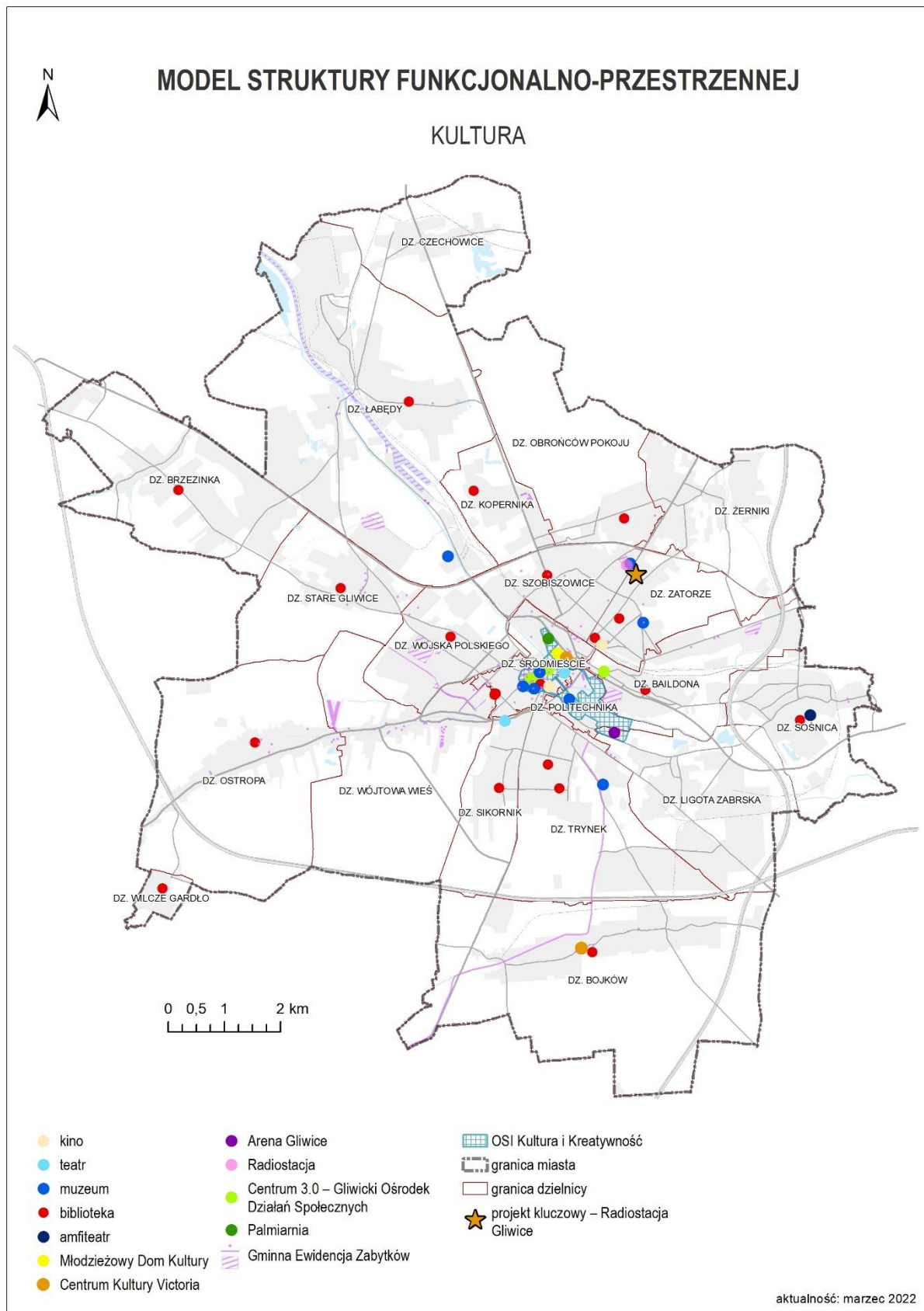
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 4. Model: zabudowa usługowa

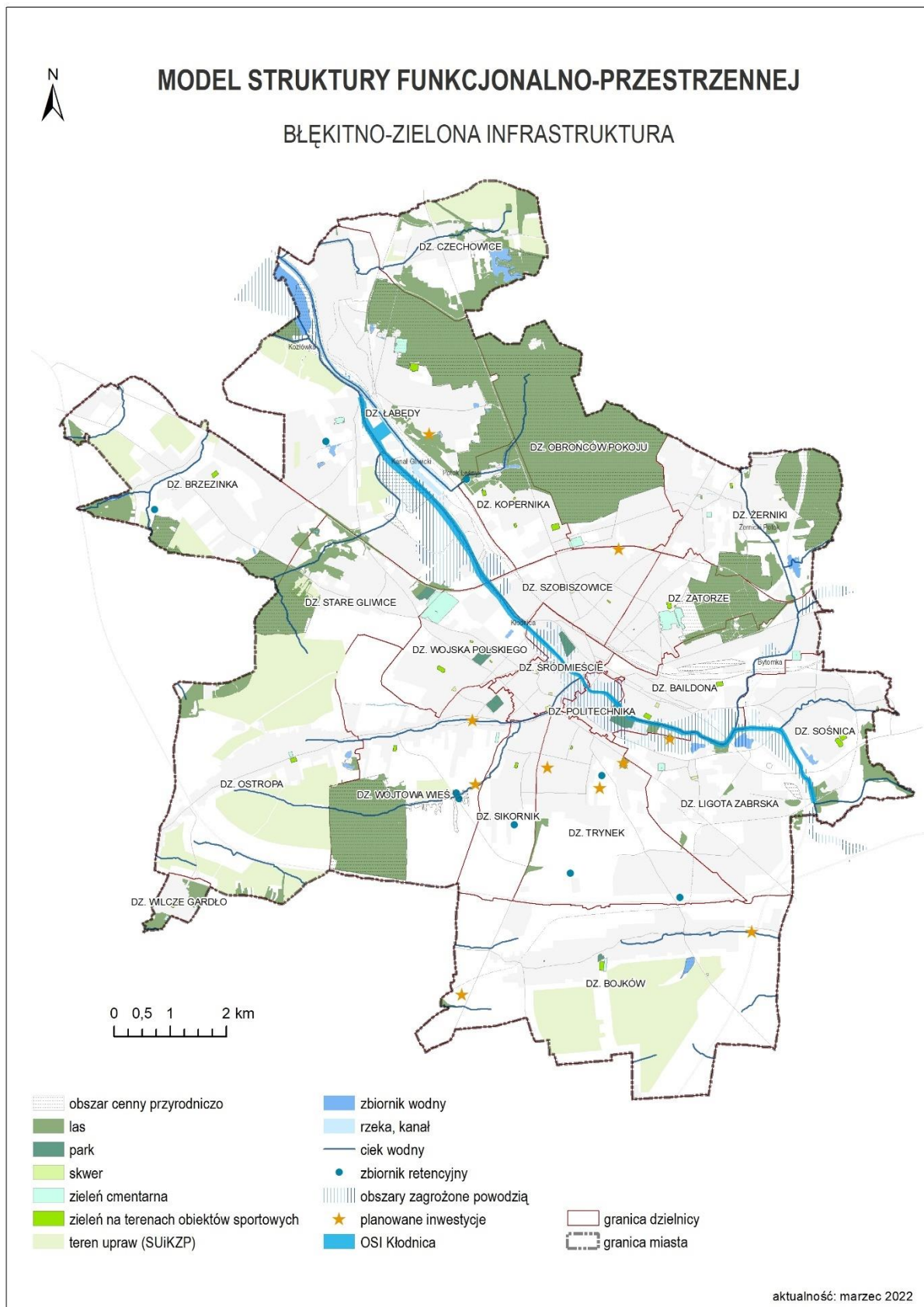
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 5. Model: kultura

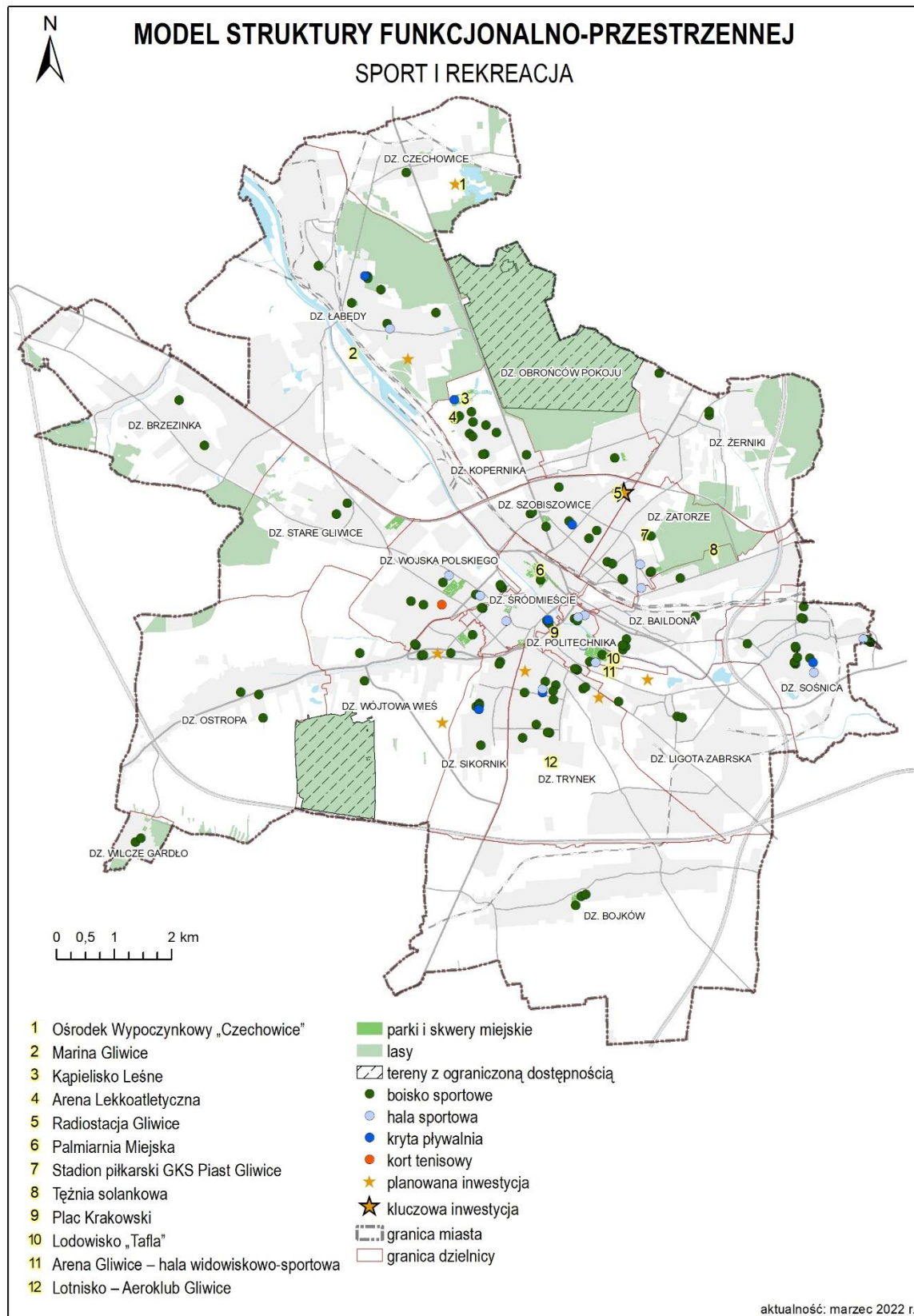
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 6. Model: błękitno-zielona infrastruktura

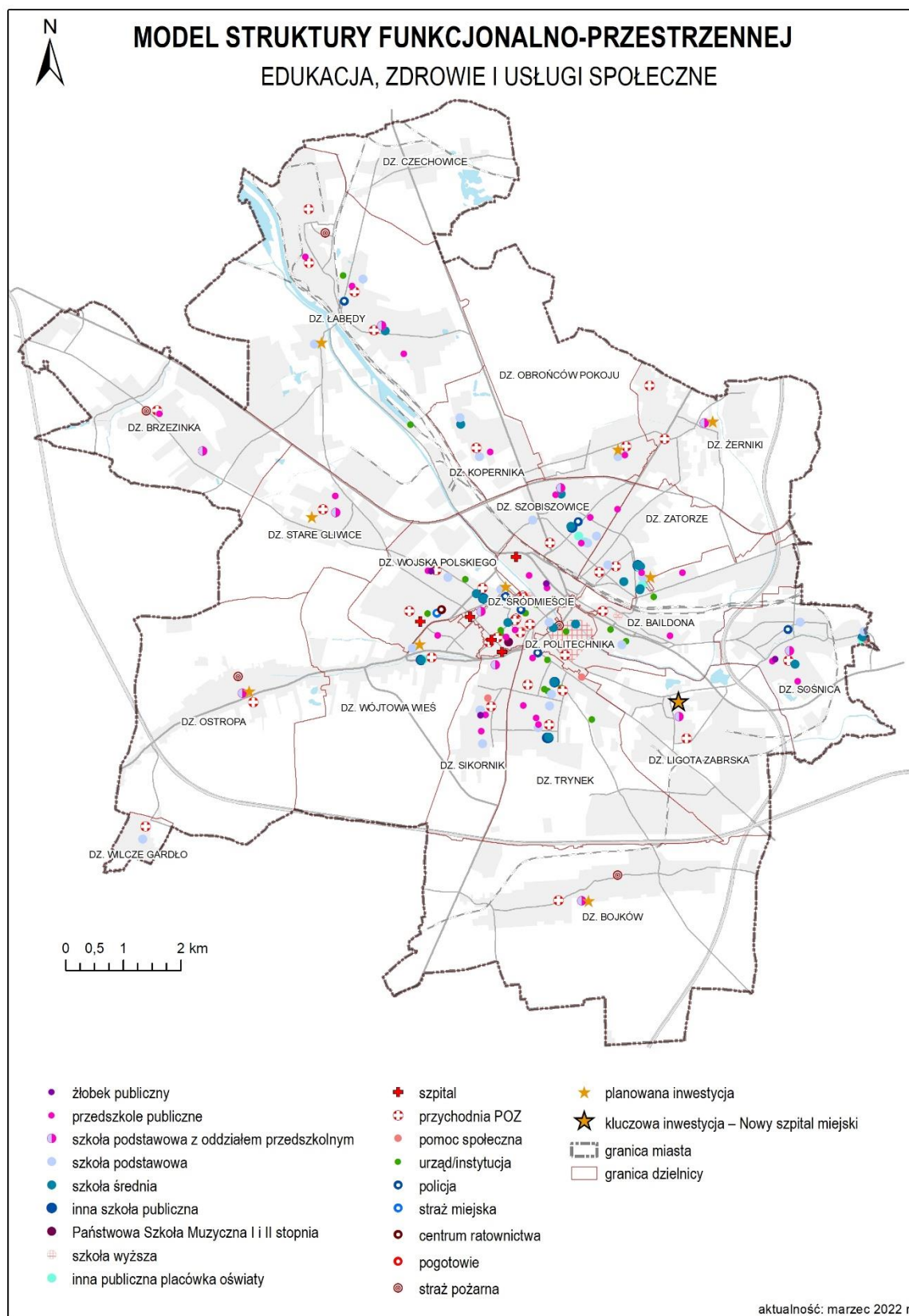
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 7. Model: sport i rekreacja

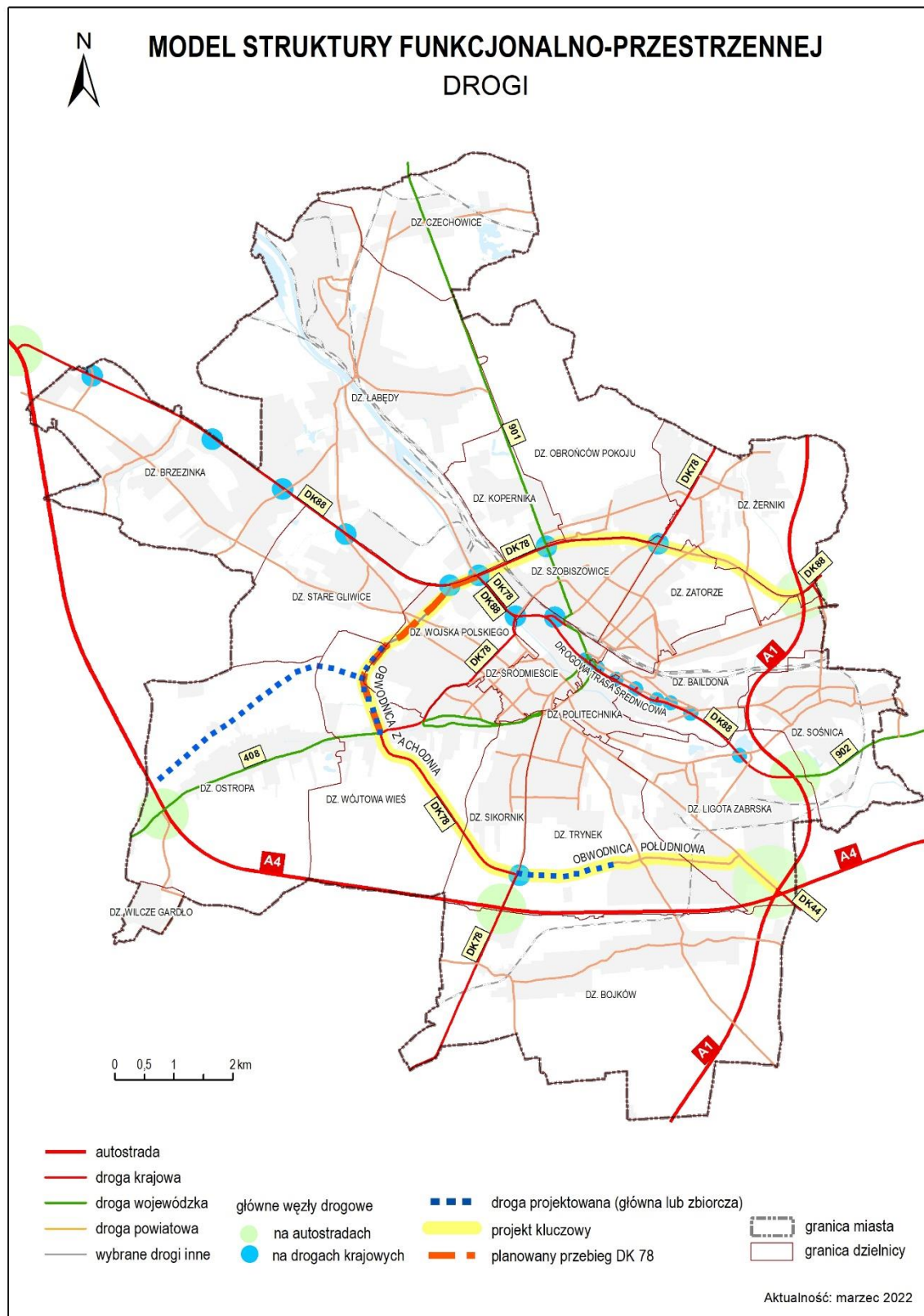
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 8. Model: edukacja, zdrowie i usługi społeczne

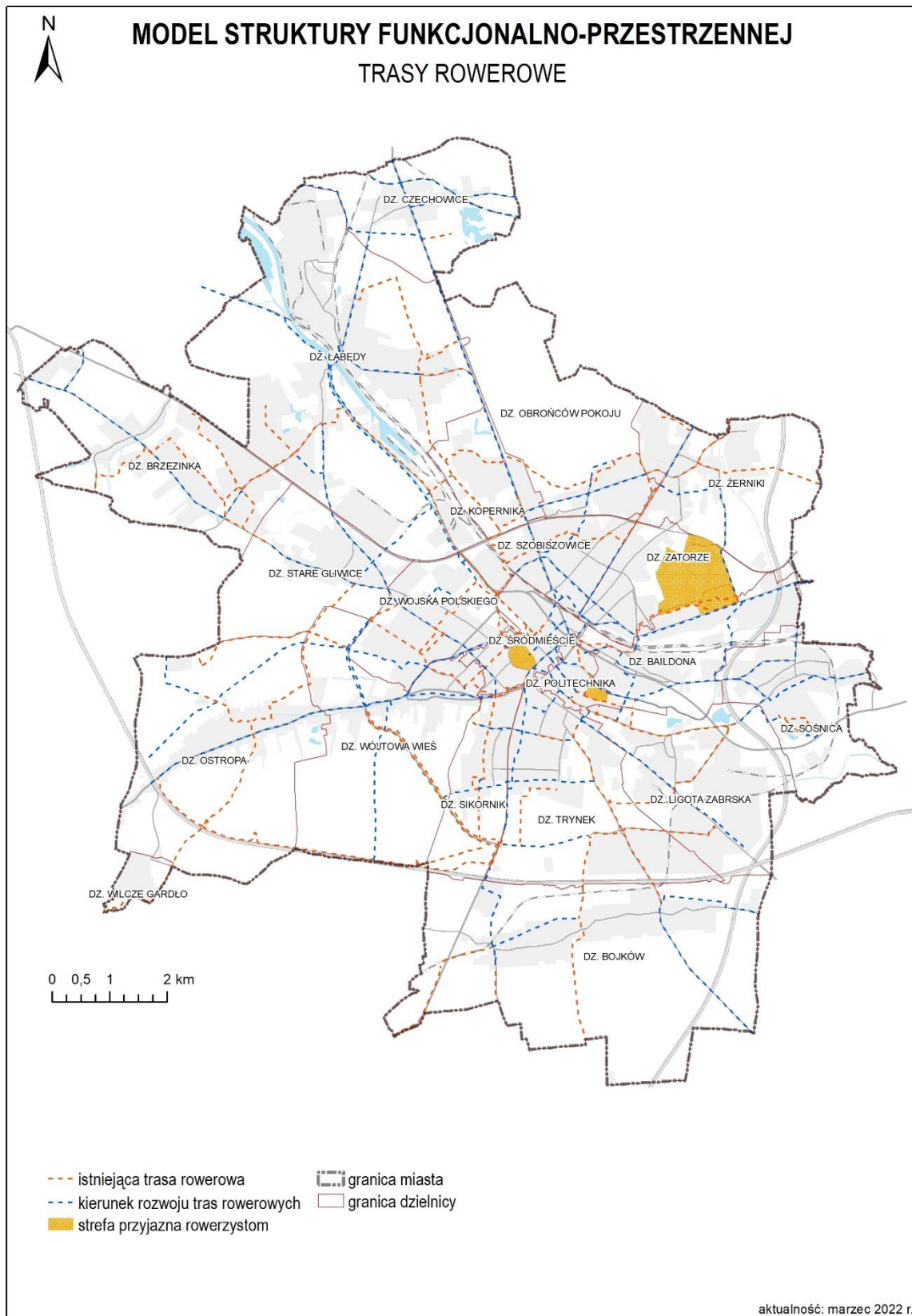
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 9. Model: drogi

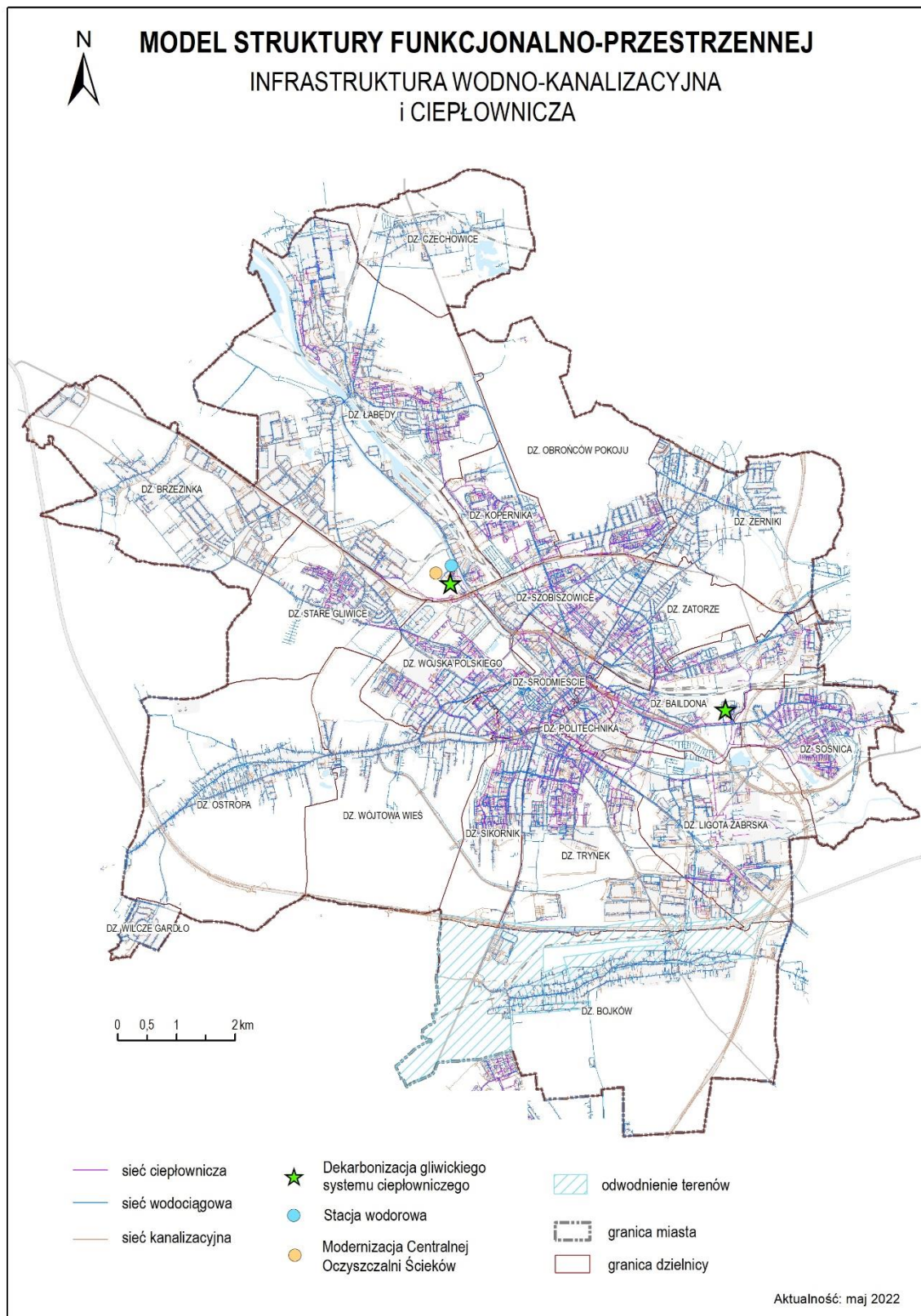
Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 10. Model: trasy rowerowe

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Rys. 11. Model: infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ciepłownicza

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

6. Priorytety, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań

Najważniejsze postanowienia strategiczne dla Gliwic zapisane są hierarchicznie, jako wynikające z wizji miasta cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne zgrupowane w czterech obszarach priorytetowych. Cele strategiczne odzwierciedlają najistotniejsze idee dotyczące rozwoju miasta w perspektywie 2040 r. Podzielone są na cele horyzontalne, przenikające wszystkie obszary tematyczne rozwoju Gliwic, oraz cele dziedzinowe. Z kolei cele operacyjne uszczegóławiają postanowienia zawarte w celach strategicznych, obrazując, co samorząd lokalny i jego partnerzy zamierzają osiągnąć do roku 2030. Wejście w czwartą dekadę XXI w. będzie bowiem stanowiło impuls do aktualizacji listy celów operacyjnych, mając na uwadze zaawansowanie wdrażania strategii i zmiany, jakich będziemy świadkami do tego momentu.

Horyzontalne cele strategiczne do 2040 r.:

- są skorelowane z założeniami modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta,
- dotyczą rozwiązań systemowych, przekrojowo organizujących zachowania w przestrzeni, oddziałujących na trzy priorytety tematyczne strategii (racjonalne gospodarowanie, aktywność mieszkańców, komfort środowiskowy).

Dziedzinowe cele strategiczne do 2040 r.:

- stanowią rozwinięcie trzech priorytetów tematycznych strategii zdefiniowanych na etapie wizji,
- dotyczą dziedzinowych rozwiązań o charakterze narzędziowym oraz wdrażania instrumentów polityki lokalnej ukierunkowanych na konkretne zagadnienia tematyczne.

Cele operacyjne do 2030 r.:

- uszczegóławiają cele strategiczne,
- są związane z deklaracją samorządu lokalnego do realizacji określonych kierunków działania oraz z kierowanym do różnych środowisk zaproszeniem do współtworzenia procesów rozwojowych w Gliwicach,
- są podstawą do tworzenia średnio- i krótkookresowych programów dziedzinowych i planów działań oraz aktualizacji strategii i planów spółek prawa handlowego z udziałem miasta.

Przypisane do celów operacyjnych kierunki działań samorządu lokalnego:

- obrazują, w jaki sposób Miasto Gliwice (władze samorządowe, wydziały Urzędu Miejskiego, miejskie jednostki organizacyjne i spółki prawa handlowego z udziałem miasta, samorządowe instytucje kultury) zamierza działać na rzecz osiągnięcia danego celu operacyjnego,
- wskazują na procesy już realizowane, a mające strategiczne znaczenie dla rozwoju miasta, oraz planowane do uruchomienia, by w perspektywie roku 2030 zrealizować cele operacyjne.

Priorytety strategii Gliwice 2040

Na czym będziemy się skupiali?

Priorytet wyjątkowości miejsca

Dwa strategiczne cele horyzontalne podporządkowują wszystkie aktywności w Gliwicach ideom miasta zwartej i błękitno-zielonej. Gliwice mają być przyjaznym miejscem do życia ze względu na komfort codziennego funkcjonowania, więzi społeczne oraz umiejętne wykorzystanie przyrody i zarządzanie wodą do minimalizowania coraz bardziej dokuczliwych uciążliwości przebywania w przestrzeni zurbanizowanej.

Priorytet racjonalnego gospodarowania

Pierwsze dwa dziedzinowe cele strategiczne odnoszą się do gospodarowania – zarówno w sferze biznesu, jak i wykorzystania zasobów miasta na potrzeby tworzenia oferty Gliwic dla mieszkańców i odwiedzających. Stawiają na różnorodność gospodarczą i innowacyjność, które od lat stanowią wyróżnik miasta, oraz zdolność do działania w zmieniających się warunkach. Nadają także wysoką rangę relatywnie nowym aktywnościom – związanym ze spędzaniem czasu wolnego. Podkreślają znaczenie marki i rozpoznawalności Gliwic.

Priorytet aktywności mieszkańców

Kolejne cele strategiczne odwołują się do gliwiczian – ich postaw, wykształcenia i zdolności do radzenia sobie z przeciwnościami. Tworzą podwaliny edukacyjne dla rozwoju osobistego i zawodowego, a także do trwałego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego. Odwołują się do odpowiedzialności wspólnoty samorządowej za podlegających różnego rodzaju wykluczeniom, jednocześnie dbając o zaradność jak największej grupy mieszkańców miasta i umiejętność funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych. Na równi stawiają profilaktykę w zakresie zdrowia z wysokim poziomem leczenia w mieście.

Priorytet komfortu środowiskowego

Trzecia grupa dziedzinowych celów strategicznych dotyczy szeroko rozumianych kwestii środowiskowych. Odnosi się do zapewnienia standardów życia i funkcjonowania w Gliwicach – związanych między innymi z jakością powietrza i wody czy też z bezpieczeństwem w sytuacjach zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych. Odwołuje się również do rozwiązań systemowych o charakterze proekologicznym, które dotyczą gospodarki odpadami oraz energetyki.

Cele strategiczne

Co chcemy osiągnąć w perspektywie 2040 r.?

Wyjątkowość miejsca		
Cel horyzontalny CH.1. Miasto zwarte		
Cel horyzontalny CH.2. Miasto błękitno-zielone		
Racjonalne gospodarowanie	Aktywność mieszkańców	Komfort środowiskowy
C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego
C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie

Cele operacyjne

Co i jak chcemy osiągnąć do 2030 r., by przybliżyć się do realizacji celów strategicznych?

Priorytet: Wyjątkowość miejsca CH.1. Miasto zwarte COH.1.1. Zrównoważony rozwój przestrzenny COH.1.2. Zrównoważona mobilność CH.2. Miasto błękitno-zielone COH.2.1. Optymalnie kształtowane i użytkowane zasoby przyrodnicze COH.2.2. Gospodarka równoważąca odwadnianie miasta z zagospodarowaniem, odtwarzaniem i poprawą jakości zasobów wodnych		
Priorytet: Racjonalne gospodarowanie C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej CO1.1.1. Silne partnerstwa biznesu, nauki i edukacji CO1.1.2. Innowacje technologiczne będące wyróżnikiem Gliwic na tle Polski CO1.1.3. Stabilne warunki rozwoju działalności biznesowej C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego CO1.2.1. Oferta zamieszkania uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców CO1.2.2. Oferta spędzania czasu wolnego uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców CO1.2.3. Rozpoznawalność Gliwic	Priorytet: Aktywność mieszkańców C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju CO2.1.1. Edukacja o ponadprzeciętnej jakości; wspierająca innowacyjność, współpracę i włączenie społeczne CO2.1.2. Świadomość obywatelska i zdolność do reagowania na sytuacje kryzysowe CO2.1.3. Powszechne korzystanie z cyfrowych danych o mieście C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych CO2.2.1. Programy animowania aktywności społecznej CO2.2.2. Odpowiedzialna polityka społeczna wdrażana z udziałem sektora obywatelskiego CO2.2.3. Zdrowie mieszkańców oparte na profilaktyce i reagowaniu na dysfunkcje oraz choroby	Priorytet: Komfort środowiskowy <u>C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego</u> CO3.1.1. Dobra jakość powietrza, dobry klimat akustyczny i minimalizacja uciążliwości wynikających ze zjawiska miejskiej wyspy ciepła CO3.1.2. Bezpieczeństwo miasta i odporność na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych <u>C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie</u> CO3.2.1. Gospodarka odpadami cyrkularna, dobrze funkcjonująca w ramach systemu regionalnego CO3.2.2. System zaopatrzenia w energię integrujący różne źródła energii i rodzaje sieci dystrybucyjnych

Szczegółowe informacje dotyczące celów operacyjnych zostały zapisane w postaci zamieszczonych poniżej kart celów.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.1. Miasto zwarte
Cel operacyjny	COH.1.1. Zrównoważony rozwój przestrzenny
Kierunki działań samorządu	Zapewnianie wysokiej jakości przestrzeni w oparciu o historyczne dziedzictwo urbanistyczne miasta dzięki kontrolowaniu struktury terenów, intensywności zabudowy i udziału powierzchni biologicznie czynnej. Promowanie rozwiązań przyjaznych wszystkim użytkownikom przestrzeni o zróżnicowanych ograniczeniach w mobilności i percepcji, w tym osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom starszym, oraz optymalnego dostępu do miejsc zamieszkania, pracy i usług w zakresie: infrastruktury technicznej i wyposażenia w media, szerokopasmowego internetu, infrastruktury społecznej, infrastruktury błękitno-zielonej, handlu i usług, miejsc integracji społecznej i przestrzeni publicznych. Włączanie mieszkańców w odkrywanie, wykorzystanie i utrwalanie unikalnego dziedzictwa lokalnego, materialnego i niematerialnego poprzez programy społeczno-kulturalne i integracyjne. Rozwijanie procedur partycypacji społecznej w planowaniu i rozwoju lokalnej infrastruktury usługowej, technicznej, społecznej i błękitno-zielonej w połączeniu z podnoszeniem wartości krajobrazowych. Wzmacnianie istniejących i kształtowanie nowych węzłów funkcjonalnych o znaczeniu dzielnicowym. Zacieśnianie więzi społecznych mieszkańców dzielnic, w tym stwarzanie warunków dla ich aktywności na rzecz swojej dzielnicy.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich i dzielnicowych, budowanie atmosfery odpowiedzialności za dzielnicę, w tym za zachowanie i upowszechnianie jej dziedzictwa materialnego i niematerialnego. Firmy świadczące usługi dla mieszkańców: lokalizowanie działalności w centrach poszczególnych dzielnic, kreowanie poczucia „firm z sąsiedztwa”, wspieranie – przynajmniej

	w wymiarze upowszechniania informacji – aktywności organizowanych przez mieszkańców dzielnic. Deweloperzy: odpowiedzialne kształtowanie inwestycji z uwzględnieniem dostępności do usług miejskich oraz tworzenia komercyjnych przestrzeni umożliwiających działalność gospodarczą w zakresie usług dla mieszkańców.
--	--

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.1. Miasto zwarte
Cel operacyjny	COH.1.2. Zrównoważona mobilność
Kierunki działań samorządu	Optymalizowanie systemu transportu drogowego, w tym w powiązaniu z gminami ościennymi. Rozwijanie zróżnicowanych form mobilności, w tym wyodrębnianie podsystemów transportu pieszego, rowerowego i innych urządzeń transportu osobistego oraz dronowego. Modernizowanie taboru oraz infrastruktury technicznej publicznego transportu zbiorowego i optymalizowanie sieci połączeń. Tworzenie rozwiązań infrastrukturalnych i organizacyjnych zachęcających do ograniczania skali poruszania się samochodami po mieście. Współtworzenie rozwiązań z zakresu transportu drogowego, kolejowego, wodnego i lotniczego o znaczeniu ponadlokalnym. Uzupełnianie mobilności fizycznej dostępnością cyfrową, uwzględniające tempo przemian technologicznych i społecznych.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy: otwartość na korzystanie z publicznego transportu zbiorowego i urządzeń transportu osobistego, większa skłonność do przemieszczeń pieszych w miejscu zamieszkania. Firmy oferujące współdzielone przejazdy oraz współdzielenie urządzeń transportu osobistego: rozwijanie zakresu usług dostępnych w mieście, w szczególności poprzez obejmowanie ich zasięgiem całego terytorium Gliwic. Firmy transportowe i kurierskie: realizacja pilotażowych i stałych usług bazujących na nowoczesnych formach dotarcia do odbiorcy na terenach silnie zurbanizowanych (floty małych pojazdów elektrycznych i rowerów cargo, dostawy dronowe, dostępne i estetyczne punkty odbioru przesyłek). Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z nowoczesnym podejściem do mobilności w mieście.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.2. Miasto błękitno-zielone
Cel operacyjny	COH.2.1. Optymalnie kształtowane i użytkowane zasoby przyrodnicze
Kierunki działań samorządu	Poszanowanie dziedzictwa przyrodniczego miasta i wspieranie partycypacji społeczności lokalnych i biznesu w działaniach na rzecz przyrody. Identyfikowanie, utrzymanie i tworzenie nowych składowych błękitno-zielonej infrastruktury miasta (w tym OSI Kłodnica). Realizowanie działań horyzontalnych i projektów tematycznych z zakresu rozwiązań opartych na przyrodzie. Zarządzanie zasobami przyrodniczymi oparte na koncepcji usług ekosystemowych. Tworzenie nieuciążliwej infrastruktury rekreacji towarzyszącej strefom błękitnym i zielonym w mieście. Promowanie ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych. Integrowanie przedsięwzięć na rzecz przyrody z działaniami podejmowanymi przez gminy ościenne.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, ich organizacje i grupy nieformalne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, właściciele, zarządcy i najemcy dużych obiektów działalności gospodarczej: dbałość o zielen i uwzględnianie potrzeb związanych z zazielenieniem w decyzjach inwestycyjnych. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne, organizacje pozarządowe: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z przyrodą w mieście.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	CH.2. Miasto błękitno-zielone
Cel operacyjny	COH.2.2. Gospodarka równoważąca odwadnianie miasta z zagospodarowaniem, odtwarzaniem i poprawą jakości zasobów wodnych
Kierunki działań samorządu	Zwiększanie pojemności retencyjnej i zdolności podczyszczania w istniejących oraz nowych systemach odprowadzania wód deszczowych. Realizacja programów dotyczących zagospodarowywania wód deszczowych i wody szarej na nieruchomościach i włączanie w nie mieszkańców i przedsiębiorców. Upowszechnianie rozwiązań ograniczających przyrost powierzchni uszczelnionych oraz przedsięwzięć prowadzących do rozszczelniania powierzchni miasta. Zastępowanie kanalizacji ogólnospławnej sieciami rozdzielczymi. Inicjowanie i wdrażanie działań z zakresu eliminacji zanieczyszczeń Kłodnicy we współpracy z Wodami Polskimi i samorządami z obszaru jej zlewni.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, ich organizacje i grupy nieformalne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, właściciele, zarządcy i najemcy dużych obiektów działalności gospodarczej: współtworzenie rozwiązań zapewniających małą retencję i ograniczanie skłonności do uszczelniania terenu. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne, organizacje pozarządowe: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z wodą w mieście.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej
Cel operacyjny	CO1.1.1. Silne partnerstwa biznesu, nauki i edukacji
Kierunki działań samorządu	Współudział w tworzeniu powiązań miasta, Politechniki Śląskiej i innych szkół wyższych, instytutów naukowych oraz liderów biznesowych na rzecz rozwoju technologii i gospodarki. Wzmacnianie specjalizacji gospodarczych i współtworzenie ekosystemu firm wykorzystujących nowe technologie, w tym priorytetowo w dziedzinach medycyny, informatyki i automatyki oraz lotnictwa. Prowadzenie polityki przyciągania inwestorów i innych partnerów gospodarczych, ze szczególnym uwzględnieniem prowadzenia w mieście działalności badawczo-rozwojowej. Wspieranie inicjatyw inspirujących mieszkańców do kształcenia przez całe życie we współpracy z lokalnymi pracodawcami.
Zaproszenie do współpracy	Środowiska naukowe i biznesowe: kontynuacja współpracy sieciowej, klastrowej i w gremiach samorządu gospodarczego, inicjowanie wspólnych przedsięwzięć. Właściciele terenów inwestycyjnych i operatorzy inwestujący na nich: zorientowanie działań na przyciąganie inwestorów tworzących wysoką wartość dodaną dla gospodarki lokalnej. Środowiska start-upowe i fundusze wysokiego ryzyka: prowadzenie kampanii świadomościowych i programów akceleryacyjnych na terenie Gliwic. Ośrodki edukacyjne, organizacje pozarządowe: rozwijanie oferty wpisującej się w ideę kształcenia przez całe życie.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej
Cel operacyjny	CO1.1.2. Innowacje technologiczne będące wyróżnikiem Gliwic na tle Polski
Kierunki działań samorządu	Identyfikowanie i rozwój perspektywicznych kierunków technologicznych. Inkubowanie i akceleracja nowo powstających firm technologicznych. Promowanie lokalnych firm technologicznych. Uczestniczenie w partnerstwach na rzecz rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej i klinicznej Narodowego Instytutu Onkologii, oddziału w Gliwicach. Odpowiadanie na propozycje pilotaży technologii w przestrzeniach publicznych miasta i infrastrukturze miejskiej.
Zaproszenie do współpracy	Środowiska naukowe i biznesowe: kontynuacja współpracy sieciowej, klastrowej i w gremiach samorządu gospodarczego, inicjowanie wspólnych przedsięwzięć. Środowiska start-upowe i fundusze wysokiego ryzyka: prowadzenie kampanii świadomościowych i programów akceleracyjnych na terenie Gliwic. Firmy technologiczne i ośrodki naukowe: zapraszanie samorządu lokalnego oraz podmiotów funkcjonujących w Gliwicach do prowadzenia pilotaży nowych technologii i współuczestniczenia w projektach badawczo-rozwojowych.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej
Cel operacyjny	CO1.1.3. Stabilne warunki rozwoju działalności biznesowej
Kierunki działań samorządu	Strefowanie działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem Gliwickiego Obszaru Gospodarczego (OSI Tereny Inwestycyjne) oraz terenów zakładów przemysłowych podlegających restrukturyzacji lub likwidacji (w tym OSI Sośnica). Tworzenie centrów kreatywności – infrastruktury pozwalającej osobom wykonującym wolne zawody na integrację oraz korzystanie z pomieszczeń i urządzeń niezbędnych w rozwoju ich działalności gospodarczej. Wykorzystanie oferty Górnośląskiego Akceleratora Przedsiębiorczości Rynkowej oraz Technoparku Gliwice na rzecz wzmacniania gotowości przedsiębiorstw na obszarze funkcjonalnym miasta do funkcjonowania w dynamicznie zmieniających się warunkach.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy: otwartość na ofertę lokalnego biznesu, budowanie pozytywnego wizerunku firm gliwickich. Ośrodki edukacyjne i instytucje otoczenia biznesu: rozwijanie oferty usług dla małych i średnich przedsiębiorstw, w tym usług współfinansowanych ze środków zewnętrznych. Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna: promowanie i udzielanie wsparcia strefowego oraz usług mu towarzyszących. Deweloperzy i właściciele nieruchomości: uwzględnianie we własnych modelach biznesowych tworzenia komercyjnych przestrzeni dla współpracy i kreatywności.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Racjonalne gospodarowanie
Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego
Cel operacyjny	CO1.2.1. Oferta zamieszkania uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców
Kierunki działań samorządu	Prowadzenie polityki mieszkaniowej powiązanej ze strukturą funkcjonalno-przestrzenną. Podnoszenie jakości oferty mieszkaniowej. Rozwój systemów pozwalających na prowadzenie szczegółowych analiz demograficznych, ekonomicznych i technicznych z zakresu polityki mieszkaniowej.
Zaproszenie do współpracy	Deweloperzy: tworzenie zróżnicowanej oferty mieszkaniowej wyposażonej w podstawowe udogodnienia dla mieszkańców w różnym wieku i o różnym statusie materialnym. Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich, dzielnicowych i ogólnomiejskich, upowszechnianie informacji o inicjatywach wartych uwagi mieszkańców, kreowanie dobrego wizerunku zamieszkania w Gliwicach.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego
Cel operacyjny	CO1.2.2. Oferta spędzania czasu wolnego uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców
Kierunki działań samorządu	Udostępnianie i zwiększanie atrakcyjności rekreacyjnej terenów nad rzeką Kłodnicą (OSI Kłodnica), ze szczególnym uwzględnieniem roli bulwarów i Mariny. Zwiększanie atrakcyjności obszaru śródmiejskiego jako miejsca spędzania wolnego czasu (OSI Kultura i Kreatywność). Zwiększenie dostępności terenów, obiektów i możliwości do uprawiania sportu i rekreacji. Tworzenie warunków do rozwoju usług spędzania czasu wolnego. Kreowanie przedsięwzięć i obiektów atrakcyjnych z perspektywy osób młodych i wychowujących dzieci. Wykorzystywanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa Gliwic dla podkreślenia tożsamości i budowania wzajemnych relacji w poszanowaniu różnorodności. Kreowanie uzupełniającej się oferty kulturalnej miasta dzięki różnorodności wydarzeń organizowanych przez funkcjonujące na terenie miasta instytucje kultury. Wspieranie inicjatyw kulturalnych. Podnoszenie standardów i atrakcyjności: Areny Gliwice, Teatru Miejskiego, Centrum Kultury Victoria, Muzeum w Gliwicach oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej, a także innych miejskich obiektów kultury. Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi sportu kwalifikowanego oraz szkoleniu sportowemu dzieci i młodzieży. Tworzenie ikon architektury – obiektów i przestrzeni publicznych.
Zaproszenie do współpracy	Firmy świadczące usługi związane ze spędzaniem czasu wolnego: lokalizowanie aktywności w Gliwicach, rozwijanie oferty charakterystycznej dla miasta ze względu na jego tożsamość i specyfikę, tworzenie relacji sieciowych z innymi przedsiębiorcami, ukierunkowanych na wymianę informacji

	i tworzenie wspólnych ofert pakietowych: turystycznych, kulturowych, rekreacyjnych. Impresariaty i agencje artystyczne: otwartość na wykorzystanie potencjału ludnościowego Gliwic i Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz gliwickich obiektów kultury do organizowania wydarzeń o charakterze ponadlokalnym. Przedsiębiorcy i inwestorzy w branży sportowej: rozwijanie oferty niepublicznych ośrodków sportowych oraz sekcji szkolenia sportowego i sportu amatorskiego. Zespoły i grupy artystyczne: rozwijanie oferty komercyjnych i niekomercyjnych wydarzeń kulturalnych. Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne; organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw dzielnicowych i ogólnomiejskich, upowszechnianie informacji o wydarzeniach wartych uwagi mieszkańców. Biznes: wsparcie organizacyjne lub finansowe rozwoju oferty wydarzeń kulturalnych i sportowych.
--	---

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Wyjątkowość miejsca
Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego
Cel operacyjny	CO1.2.3. Rozpoznawalność Gliwic
Kierunki działań samorządu	Wykorzystywanie dziedzictwa historycznego, postaci i podmiotów związanych z Gliwicami oraz ambasadorów miasta do promowania jego współczesnego potencjału. Przyciąganie imprez rozpoznawalnych na arenie co najmniej krajowej, które będą trwale kojarzone z Gliwicami. Wspieranie tworzenia i rozwijania gliwickich produktów sztuki użytkowej, bazujących na dziedzictwie i kulturze. Dywersyfikowanie informacji o mieście i bieżących wydarzeniach w odniesieniu do różnych zewnętrznych i wewnętrznych grup docelowych. Unowocześnianie komunikacji i promocji miasta z wykorzystaniem kompleksowej identyfikacji wizualnej oraz narzędzi partycypacji społecznej, podążające za rozwojem narzędzi cyfrowych i nowych technologii.
Zaproszenie do współpracy	Media: budowanie partnerskich relacji i wspólnych przedsięwzięć z władzami lokalnymi, firmami zlokalizowanymi w Gliwicach oraz organizacjami tworzonymi przez mieszkańców dla upowszechniania informacji o procesach rozwojowych w mieście i wydarzeniach, które mają w nim miejsce. Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne: upowszechnianie informacji o procesach rozwojowych w mieście i wydarzeniach, które mają w nim miejsce, współtworzenie pozytywnego wizerunku Gliwic. Biznes: włączanie komunikatów o mieście i gliwickiego kontekstu we własny przekaz wizerunkowy.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju
Cel operacyjny	CO2.1.1. Edukacja o ponadprzeciętnej jakości; wspierająca innowacyjność, współpracę i włączenie społeczne
Kierunki działań samorządu	Utrzymywanie zróżnicowanej, ponadlokalnej oferty edukacyjnej miasta na najwyższym krajowym poziomie, z wykorzystaniem uznanych międzynarodowych standardów kształcenia. Tworzenie i rozwijanie programów nauczania realizowanych w partnerstwie z biznesem, wraz z rozwojem odpowiadającej im infrastruktury dydaktycznej. Upowszechnianie opieki przedszkolnej, wyrównujący dostęp do edukacji u dzieci oraz umożliwiającej rozwój zawodowy rodziców. Promowanie udziału nauczycieli oraz uczniów w przedsięwzięciach pozwalających na zdobywanie dodatkowych kompetencji, w tym w ramach projektów międzynarodowych. Utrzymywanie wysokiego standardu technicznego publicznych obiektów edukacyjnych. Współpraca ze szkołami wyższymi w realizacji działań promocyjnych i podnoszących jakość kształcenia.
Zaproszenie do współpracy	Gestorzy szkół niepublicznych: rozwijanie oferty edukacji formalnej i pozaformalnej, utworzenie szkoły międzynarodowej. Uczelnie: podejmowanie współpracy ze szkołami w realizacji działań promocyjnych, wspólne przedsięwzięcia na rzecz podnoszenia jakości kształcenia w mieście. Biznes i organizacje pozarządowe: angażowanie się w prezentowanie powiązań między nauczanymi treściami a lokalnymi realiami życia społecznego i gospodarczego; współtworzenie programów nauczania i rozwijanie systemu praktyk zawodowych, w szczególności w szkołach branżowych i technikach. Lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia mieszkańców: organizowanie przedszkoli niepublicznych, klubów dziecięcych oraz prowadzenie różnych form edukacji pozaformalnej i nieformalnej.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju
Cel operacyjny	CO2.1.2. Świadomość obywatelska i zdolność do reagowania na sytuacje kryzysowe
Kierunki działań samorządu	Wspieranie i współtworzenie programów promujących: wartości etyczne, równość, godność, solidarność, budowanie wspólnoty, wolontariat oraz odpowiedzialność za drugiego człowieka i dobro wspólne. Wspieranie inicjatyw edukacyjnych upowszechniających idee: podmiotowości, obywatelskości, odpowiedzialności, integracji, otwartości, współpracy i wartości humanistycznych. Wspieranie i współtworzenie programów edukacji ekologicznej. Wykorzystywanie różnych form partycypacji społecznej, w tym rozwiązań cyfrowych, w planowaniu i realizacji zadań samorządu lokalnego. Udostępnianie w miarę możliwości organizacjom pozarządowym obiektów Centrum 3.0, instytucji kultury oraz sieci bibliotek i szkół, na realizację celów statutowych zgodnych ze strategią rozwoju miasta. Utrzymywanie gotowości do sprawnego reagowania na społeczne skutki kryzysów humanitarnych, epidemiologicznych i klimatycznych. Prowadzenie powszechnej edukacji szkolnej i pozaszkolnej, stymulującej do prawidłowych zachowań w przypadku zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich i dzielnicowych, zachęcanie do partycypacji społecznej, budowanie atmosfery odpowiedzialności za drugiego człowieka, prowadzenie wolontariatu i działalności charytatywnej. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z reagowaniem na sytuacje kryzysowe.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju
Cel operacyjny	CO2.1.3. Powszechne korzystanie z cyfrowych danych o mieście
Kierunki działań samorządu	Poszerzanie skali cyfrowego opomiarowania miasta oraz przetwarzanie danych na użyteczną informację przestrzenną i zarządczą. Upowszechnianie korzystania z Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej w procedurach i rozwiązaniach technicznych sprzyjających partycypacji społecznej. Prowadzenie działań edukacyjnych i instruktażowych dla różnych grup odbiorców w mieście. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, w tym przez angażujące projektowanie miejskich usług cyfrowych oraz systemów i aplikacji służących korzystaniu z usług publicznych. Wykorzystanie dużych zbiorów danych w zarządzaniu usługami publicznymi i programowaniu rozwoju miasta. Rozwijanie systemowego podejścia do utrzymania wysokiego poziomu cyberbezpieczeństwa w zakresie danych komunalnych i komunalnej infrastruktury teleinformatycznej.
Zaproszenie do współpracy	Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z wykorzystaniem cyfrowych danych o mieście. Firmy oferujące produkty i usługi korzystające z cyfrowych danych o miastach: budowanie partnerskich relacji z samorządem lokalnym na rzecz wzajemnego wykorzystania danych z poszanowaniem ochrony danych osobowych, tajemnicy statystycznej i cyberbezpieczeństwa.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych
Cel operacyjny	CO2.2.1. Programy animowania aktywności społecznej
Kierunki działań samorządu	Wspieranie edukacji pozaformalnej, w tym przedsięwzięć integrujących mieszkańców o zróżnicowanych: wieku, doświadczeniu, statusie materialnym, światopoglądach. Współorganizowanie aktywności upowszechniających kompetencje cywilizacyjne, skierowanych do osób w różnym wieku. Promowanie wolontariatu. Wspieranie inicjatyw promujących aktywność osób z niepełnosprawnościami w różnych obszarach życia społecznego. Animowanie przedsięwzięć sprzyjających włączeniu społecznemu imigrantów. Wzmacnianie roli sektora pozarządowego w realizacji ważnych społecznie przedsięwzięć. Utrzymywanie dostępnych miejsc stanowiących podstawową infrastrukturę spotkań, warsztatów, wydarzeń edukacyjnych itp. dla różnych grup społecznych.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich, dzielnicowych i ogólnomiejskich promujących różne formy aktywności i wzmacniania zaradności; wolontariat; organizowanie pozaformalnej i nieformalnej edukacji w tym zakresie. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z włączeniem społecznym. Biznes: wsparcie organizacyjne lub finansowe aktywności obywatelskiej związanej z włączeniem społecznym.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych
Cel operacyjny	CO2.2.2. Odpowiedzialna polityka społeczna wdrażana z udziałem sektora obywatelskiego
Kierunki działań samorządu	Zapewnianie infrastruktury i usług umożliwiających uczestniczenie w rynku pracy osobom, których aktywność zawodowa jest ograniczana przez pełnienie funkcji opiekuńczych. Realizowanie programów aktywizacji społecznej i usług społecznych. Realizowanie programów odpowiadających na problemy związane z wykluczeniem społecznym i przemocą domową. Powierzanie realizacji wybranych aktywności z zakresu polityki społecznej organizacjom pozarządowym. Usprawnianie miejskiego systemu wspierania osób i rodzin, w tym osób z niepełnosprawnościami, w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych. Podejmowanie działań zmierzających do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami. Zapewnianie funkcjonalnej ścieżki wsparcia uwzględniającej kolejne etapy życia osoby z niepełnosprawnością. Upowszechnianie działalności zakładów aktywizacji zawodowej i przedsiębiorstw społecznych.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie oddolnych inicjatyw sąsiedzkich, dzielnicowych i ogólnomiejskich promujących różne formy aktywności i wzmacniania zaradności; organizowanie działalności charytatywnej. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z włączeniem społecznym. Biznes: wsparcie organizacyjne lub finansowe aktywności obywatelskiej związanej z włączeniem społecznym.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Aktywność mieszkańców
Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych
Cel operacyjny	CO2.2.3. Zdrowie mieszkańców oparte na profilaktyce i reagowaniu na dysfunkcje oraz choroby
Kierunki działań samorządu	Promowanie zdrowych nawyków m.in. w zakresie żywienia i aktywności fizycznej, w szczególności w systemie edukacji. Współtworzenie ponadlokalnej oferty opieki zdrowotnej w mieście. Realizowanie lub powierzanie realizacji powszechnie dostępnych programów profilaktycznych i prewencyjnych w zakresie chorób i zaburzeń powstających na tle cywilizacyjnym, w tym w odniesieniu do zdrowia psychicznego.
Zaproszenie do współpracy	Lekarze, przedsiębiorcy i inwestorzy: rozwijanie oferty niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz gabinetów specjalistycznych (psychologicznych, dietetycznych, fizjoterapeutycznych itp.). Mieszkańcy oraz ich organizacje i grupy nieformalne, organizacje pozarządowe: realizowanie inicjatyw dzielnicowych i ogólnomiejskich promujących zdrowy styl życia i prewencję w zakresie zdrowia.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego
Cel operacyjny	CO3.1.1. Dobra jakość powietrza, dobry klimat akustyczny i minimalizacja uciążliwości wynikających ze zjawiska miejskiej wyspy ciepła
Kierunki działań samorządu	Uczestniczenie w przedsięwzięciach na rzecz poprawy jakości powietrza. Prowadzenie programów związanych z termomodernizacją i wymianą źródeł ciepła w infrastrukturze mieszkaniowej i publicznej. Realizacja programów i inicjatyw dotyczących minimalizowania efektu miejskiej wyspy ciepła i zastosowania odnawialnych źródeł energii oraz włączanie w nie mieszkańców i przedsiębiorców. Wprowadzanie rozwiązań w zakresie ochrony przed hałasem. Promowanie standardów budownictwa zrównoważonego w nowej zabudowie oraz przy modernizacji starej zabudowy. Modernizowanie infrastruktury transportowej ukierunkowane na rozwiązanie problemów jakości powietrza i klimatu akustycznego. Wprowadzanie w strukturze miasta rozwiązań ograniczających: obciążenie środowiska ciepłem odpadowym, uciążliwości odorowe oraz zanieczyszczenie światłem. Współdziałanie w inicjatywach na rzecz legislacji i skutecznego egzekwowania przepisów środowiskowych.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe: dążenie do zapewnienia efektywności energetycznej nieruchomości oraz likwidacji źródeł niskiej emisji. Właściciele, zarządcy i najemcy obiektów działalności gospodarczej: dążenie do zapewnienia efektywności energetycznej nieruchomości oraz likwidacji źródeł niskiej emisji, tworzenie rozwiązań ograniczających emisję hałasu i minimalizujących efekt miejskiej wyspy ciepła. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznych związanych z minimalizowaniem antropogenicznych obciążeń środowiska.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego
Cel operacyjny	CO3.1.2. Bezpieczeństwo miasta i odporność na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych
Kierunki działań samorządu	Rozwijanie systemu monitorowania zagrożeń i publicznego ostrzegania w koordynacji z systemami prowadzonymi przez instytucje zewnętrzne. Wdrażanie różnej skali rozwiązań gwarantujących ochronę przeciwpowodziową miasta. Wzmacnianie logistyczne służb odpowiedzialnych za zapobieganie i przeciwdziałanie skutkom poważnych awarii. Dywersyfikowanie zaopatrzenia Gliwic w wodę w oparciu o własne ujęcia głębinowe z uzupełnieniem z sieci regionalnej. Analizowanie ryzyka dla wykorzystywanych ujęć wód podziemnych z uwzględnieniem kontekstu regionalnego prowadzone w regularnych odstępach czasu. Ograniczanie i eliminowanie działalności znacząco oddziałujących na środowisko wodno-gruntowe na terenach zasilania gliwickich ujęć wód podziemnych.
Zaproszenie do współpracy	Właściciele, zarządcy i najemcy nieruchomości: dążenie do zapewnienia małej retencji, prawidłowego zagospodarowania wód opadowych oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniem i skażeniem. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne, organizacje pozarządowe: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z bezpieczeństwem infrastruktury krytycznej oraz adaptacją do zmian klimatu.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie
Cel operacyjny	CO3.2.1. Cyrkularna gospodarka odpadami, dobrze funkcjonująca w ramach systemu regionalnego
Kierunki działań samorządu	Organizowanie lokalnego rynku surowców z lokalnego strumienia odpadów oraz lokalnego przemysłu dalszego przetwarzania tych surowców. Maksymalizowanie termicznego przekształcania z odzyskiem energii odpadów palnych, które nie nadają się do innych form odzysku. Koordinowanie działań w zakresie gospodarki cyrkularnej z gminami ościennymi. Zapewnianie standardów technicznych i organizacyjnych kompostowania, umożliwiające zaliczenie bioodpadów do strumienia odpadów poddawanych recyklingowi. Prowadzenie działań świadomościowych, edukacyjnych oraz mikroprojektów dla gospodarstw domowych i prowadzących działalność gospodarczą.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe; właściciele i zarządcy nieruchomości komercyjnych: zaangażowanie w segregację odpadów umożliwiającą maksymalizowanie udziału frakcji nadających się do recyklingu w całkowitym strumieniu odpadów. Firmy, przede wszystkim przemysłowe: poszerzanie skali procesów technologicznych bazujących na zasadach gospodarki cyrkularnej. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z gospodarką cyrkularną.

Karta celu operacyjnego	
Priorytet	Komfort środowiskowy
Cel strategiczny	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie
Cel operacyjny	CO3.2.2. System zaopatrzenia w energię integrujący różne źródła energii i rodzaje sieci dystrybucyjnych
Kierunki działań samorządu	Integrowanie sieci dystrybucji energii i indywidualnych instalacji, z dużym udziałem magazynów energii elektrycznej oraz magazynów ciepła, postępujące wraz ze zwiększaniem się dostępności niezbędnych technologii. Optymalizowanie systemu ciepłowniczego, uwzględniające pełne pokrycie potrzeb miasta i jego mieszkańców z sieci dystrybucyjnych z maksymalnym wykorzystaniem kogeneracji, ciepła odpadowego oraz odnawialnych źródeł energii. Upowszechnianie w przestrzeni publicznej elementów architektonicznych i użytkowych zasilanych światłem słonecznym. Zarządzanie sieciami zaopatrzenia mieszkańców i instytucji w nośniki energii oraz w wodę zintegrowane w e-przestrzeni.
Zaproszenie do współpracy	Mieszkańcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe; właściciele i zarządcy nieruchomości komercyjnych: otwartość na korzystanie z ciepła systemowego, w pierwszej kolejności likwidacja źródeł niskiej emisji dzięki przyłączeniu do sieci ciepła systemowego. Ośrodki badawcze, eksperckie i edukacyjne: realizacja na terenie Gliwic przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i społecznościowych związanych z energetyką komunalną.

7. Projekty kluczowe

Istotnymi przedsięwzięciami warunkującymi długookresowo rozwój Gliwic będą wymienione niżej projekty, za zarządzanie którymi odpowiada samorząd lokalny. Obecnie są one na etapie planowania i uzgadniania montażu finansowego. Lokalizację projektów kluczowych wskazano na rysunku 12.

Szpital miejski

Projekt jest odpowiedzią na rosnące potrzeby związane z zapewnianiem wysokiej jakości opieki zdrowotnej w mieście. Inwestycję planuje się zrealizować przy ul. Kujawskiej 80, co umożliwi szybki i komfortowy dojazd z różnych części Gliwic, a także z Drogowej Trasy Średnicowej oraz skrzyżowania autostrad A1 i A4.

Nowy szpital pomieści 12 oddziałów: chorób wewnętrznych z pododdziałem nefrologicznym, chirurgii ogólnej z pododdziałem chirurgii naczyń, chirurgii urazowo-ortopedycznej, kardiologii, pediatrii, chirurgii dziecięcej, okulistyki, urologii, anestezjologii i intensywnej terapii, anestezjologii i intensywnej terapii dla dzieci, neurologiczny i udarowy, rehabilitacji. Przewidziano miejsce na ponad 350 łóżek. W szpitalu znajdą się również nowoczesny szpitalny oddział ratunkowy i działy diagnostyczno-zabiegowe (stacja dializ, zakład diagnostyki obrazowej, pracownia endoskopii, pracownia hemodynamiki i elektrofizjologii, laboratorium analityczne i mikrobiologiczne, bank krwi, zakład rehabilitacji, pracownia kardiometrii).

Projekt obejmuje także pomieszczenia dla zespołu poradni przyszpitalnych z 31 gabinetami – podstawowej opieki zdrowotnej, opieki nocnej i świątecznej, chirurgicznej ogólnej, dziecięcej i urazowo-ortopedycznej, dermatologicznej, urologicznej, diabetologicznej, nefrologicznej, endokrynologicznej, gastroenterologicznej, kardiologicznej, reumatologicznej, neurologicznej, rehabilitacyjnej, zdrowia psychicznego, okulistycznej, psychologicznej, pediatrycznej, medycyny pracy, żywienia oraz chirurgii naczyniowej.

Na terenie szpitala przewidziano strefę rekreacyjną (park, plac zabaw, teren sportowy) i lądowisko dla śmigłowców medycznych.

Radiostacja Gliwice

Przedmiotem projektu jest modernizacja zabytkowego kompleksu urbanistycznego Radiostacja Gliwice, będącego oddziałem Muzeum w Gliwicach, wraz z opracowaniem stałej wystawy muzealnej. Jego realizacja stanowi kolejny element tworzenia oferty spędzania czasu wolnego w Gliwicach. Planowana inwestycja ma na celu wykreowanie jednego z ważniejszych w kraju oraz w Europie Środkowo-Wschodniej ośrodków muzealno-edukacyjnych, tematycznie związanych z II wojną światową, inicjującego projekty edukacyjne, wystawiennicze i naukowe, współpracującego ściśle z najważniejszymi krajowymi i zagranicznymi instytucjami naukowymi i muzealnymi.

Zakłada się przebudowę i rozbudowę budynków wchodzących w skład zabytkowego kompleksu Radiostacji Gliwice, aranżację wnętrz pozawystawienniczych, zagospodarowanie

terenu, adaptację jednego z budynków na aparthotel, a przede wszystkim aranżację wystawy stałej. Realizacja projektu ma służyć unowocześnieniu zabytkowej infrastruktury poprzez wprowadzenie do niej nowych funkcji użytkowych charakteryzujących współczesne ośrodki muzealno-turystyczne działające w Europie.

Zabytkowy kompleks Radiostacji Gliwice jest miejscem ważnym dla historii Polski i historii powszechnej, wpisanym na listę Pomników Historii. Kompleks jest także zabytkiem ważnym z punktu widzenia historii techniki – historii radiofonii. Jest jedynym obiektem tego typu z zachowaną wieżą nadawczą oraz w dużej mierze kompletnym i oryginalnym wyposażeniem. Radiostacja wpisana jest na listę Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego, który jest częścią Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH).

Dekarbonizacja gliwickiego systemu ciepłowniczego poprzez utworzenie Parku Zielonej Energii do produkcji energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych oraz dywersyfikacji centralnego źródła ciepła

Realizacja tego projektu ukierunkowana jest na bezpieczną i nieuciążliwą produkcję energii z odpadów oraz wykorzystanie energii ścieków komunalnych. Projekt składa się z czterech przedsięwzięć: Park Zielonej Energii; zabudowa przemysłowa wieloformatowego pola solarnego o mocy do 13,5 MWt, produkującego ciepło na potrzeby mieszkańców Gliwic; budowa instalacji służącej do odzysku ciepła zawartego w ściekach komunalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą; budowa farmy fotowoltaicznej o mocy do 4 MWe wraz z zabudową akumulatora na energię elektryczną.

Park Zielonej Energii (PZE) to ekologiczna, zgodna z najwyższymi standardami europejskimi inwestycja, polegająca na rozbudowie istniejącej już ciepłowni należącej do Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej – Gliwice (PEC) o blok parowy z wielopaliwowym kotłem rusztowym o wydajności 25 t/h pary o parametrach 420°C i 40 barów, spalający mieszaninę paliw, stanowiący domknięcie gospodarki obiegu zamkniętego miasta Gliwice. Dzięki PZE będzie możliwe pełne odzyskanie termicznej energii z odpadów komunalnych przez produkcję energii elektrycznej i ciepła z frakcji energetycznej, bez przedostawania się zanieczyszczeń powstałych w tym procesie do powietrza. PZE w Gliwicach będzie uzupełnieniem ekologicznego systemu gospodarki odpadami. Do wykorzystania w wielopaliwowym kotle parowym będą przeznaczone tylko te odpady resztkowe, których nie da się już odzyskać poprzez segregację i recykling.

Poza głównymi urządzeniami wytwórczymi i ochrony środowiska projektowany blok będzie wyposażony w dodatkowe instalacje: instalację dwustopniowego odzysku ciepła z kondensacji spalin, dzięki której możliwy będzie dodatkowy odbiór ciepła ze spalin, przez co moc wytwórcza bloku wzrośnie w zależności od warunków nawet o 6 MWt; krótkoterminowy magazyn ciepła o pojemności 12 tys. m³; instalację pompy ciepła umożliwiającej dalsze schładzanie spalin wylotowych i odzyskiwanie z nich ciepła, co zwiększy moc wytwórczą bloku o 5 MWt; wieloformatową farmę solarną o mocy do 13,5 MWt współpracującą z nowym blokiem wysokosprawnej kogeneracji, produkującą ciepło ze słońca. W celu dalszego zmniejszenia zużycia węgla w PEC planowane jest ponadto przedsięwzięcie polegające na

budowie farmy fotowoltaicznej o mocy do 4 MW wraz z zabudową akumulatora na energię elektryczną.

Dalszemu zwiększeniu mocy PEC w zakresie produkowanego ciepła służyć będzie instalacja wykorzystująca energię ścieków komunalnych. Budowa instalacji służącej do odzysku ciepła zawartego w ściekach wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w tym przesyłową, planowana jest na terenie oczyszczalni ścieków w Gliwicach. Przedsięwzięcie polega na zainstalowaniu pomp ciepła, które zasilane będą ciepłem powstającym podczas oczyszczania ścieków komunalnych. Całe odzyskane ciepło skierowane zostanie do miejskiej sieci ciepłowniczej. Instalacja pozwoli na wyprodukowanie od 12 do 14 MWt zielonego ciepła.

Planowane inwestycje przyczynią się do zmniejszenia zużycia paliw kopalnych, zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, w tym dwutlenku węgla, ograniczenia zużycia wody i podniesienia efektywności miejskiego systemu ciepłowniczego oraz uniezależnienia produkcji ciepła od wytwarzania energii elektrycznej.

Gliwicki Obszar Gospodarczy

Gliwicki Obszar Gospodarczy (GOG) to ponad 700 ha terenu obejmującego południową część miasta położoną w sąsiedztwie węzłów autostradowych: Gliwice Sośnica (A1, A4, DK44), Gliwice Bojków (A4, DK78) oraz Gliwice Kleszczów (A4, DK88), i w bezpośrednim sąsiedztwie gliwickiego lotniska oraz obszarów mieszkaniowych. Biorąc pod uwagę stałe dążenia do poprawy jakości życia w mieście – m.in. poprzez działania sprzyjające tworzeniu nowych miejsc pracy, szczególnie w branżach związanych z nowymi technologiami, logistyką i lotnictwem – obszar ten jest dla tych działań kluczowy.

W związku z dużym zainteresowaniem inwestorów terenami zlokalizowanymi w tym obszarze samorząd lokalny opracował program ich wyposażenia w infrastrukturę niezbędną do rozwoju zarówno przedsiębiorczości, jak i mieszkalnictwa. W tym zakresie konieczne będzie odpowiednie skomunikowanie GOG zarówno poprzez przebudowę skrzyżowań i budowę nowych połączeń drogowych, jak i przebudowę dróg istniejących – w tym drogi krajowej DK78. Ponadto niezbędne będzie zrealizowanie inwestycji mających na celu stworzenie systemu gospodarki wodno-ściekowej poprzez budowę sieci wodno-kanalizacyjnej oraz przepompowni, a także budowę kanalizacji deszczowej i zbiorników retencyjnych wraz z ich zagospodarowaniem przyrodniczym.

Na terenie GOG inwestycje są i będą realizowane przez Miasto Gliwice i jego spółki oraz przez inwestorów prywatnych.

Obwodnica Gliwic

Projekt stanowi domknięcie ciągu komunikacyjnego wokół południowo-zachodniej części Gliwic. Istniejące obecnie odcinki obwodnicy południowej (od ul. Bojkowskiej do ul. Pszczyńskiej) i obwodnicy zachodniej (od al. Jana Nowaka-Jeziorańskiego do ul. Sowińskiego oraz od ul. Daszyńskiego do Rybnickiej) zostaną połączone, co zapewni

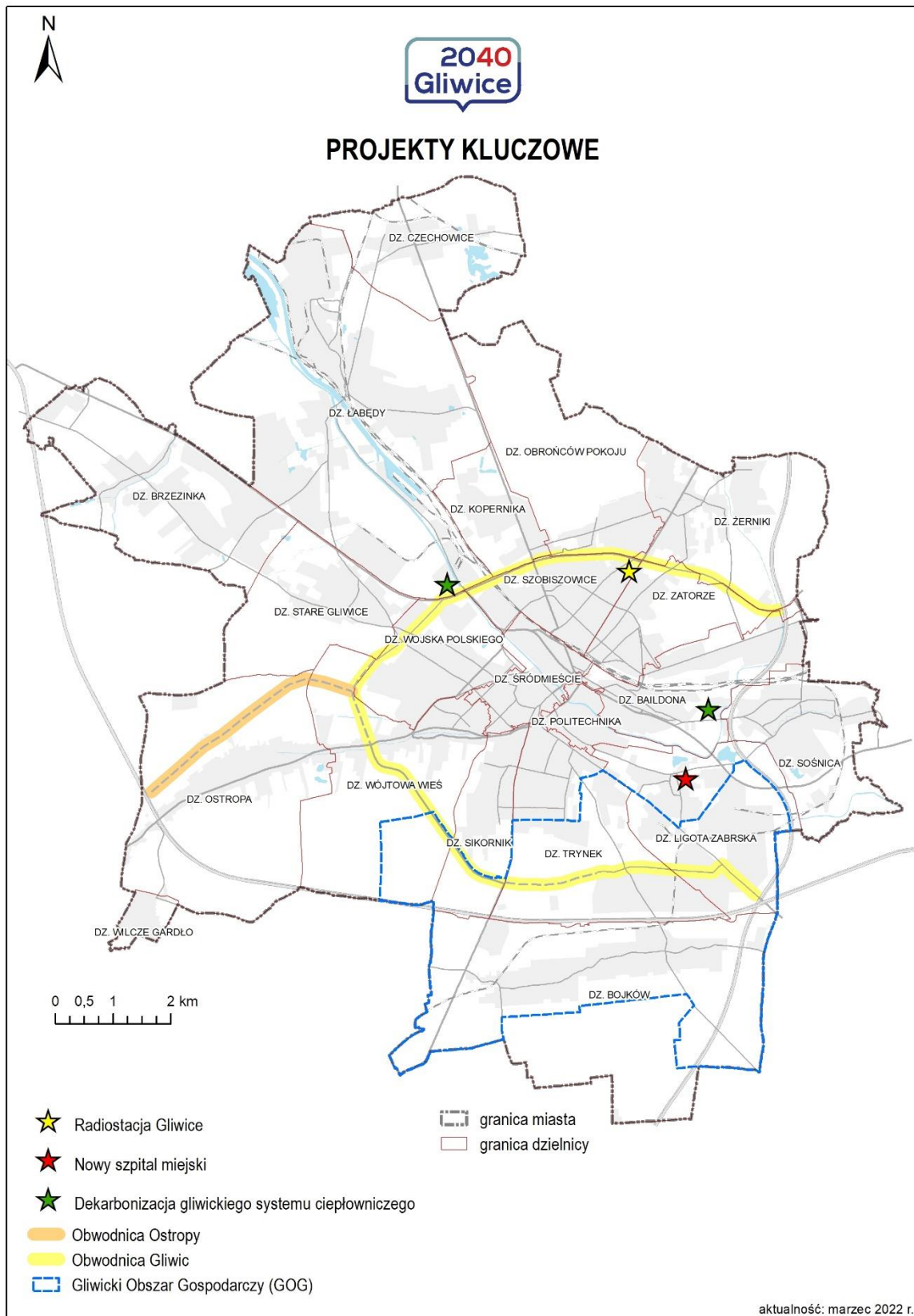
możliwość przejazdu w relacji al. Jana Nowaka-Jeziorańskiego (północny odcinek układu obwodnic) – ul. Pszczyńska – węzeł Sośnica.

W pierwszej kolejności wykonane zostanie połączenie od ul. Sowińskiego do ul. Daszyńskiego (domknięcie obwodnicy zachodniej), następnie między ul. Rybnicką a ul. Bojkowską (obwodnica południowa). Realizacja projektu obejmuje także rozbudowę skrzyżowania z ul. Rybnicką i modernizację skrzyżowań z ul. Andersa i Kozielską. W odleglejszej perspektywie czasowej wiązała się również będzie z gruntowną rozbudową wybudowanej w latach trzydziestych ubiegłego wieku al. Jana Nowaka-Jeziorańskiego.

Niejako domknięcie projektów kluczowych związanych z budową obwodnic na terenie Gliwic stanowić będzie połączenie drogowe od węzła z autostradą A4 do skrzyżowania z obwodnicą zachodnią, czyli obwodnica dzielnicy Ostropy. Docelowo obecna droga wojewódzka (ul. Daszyńskiego) stanie się drogą powiatową, natomiast obwodnica przejmie funkcję drogi wojewódzkiej. Działanie takie pozwoli na zmniejszenie ruchu, szczególnie tranzytowego, w rejonie terenów zabudowanych dzielnicy Ostropy.

W miarę możliwości technicznych układ obwodnicowy będzie skomponowany z ciągami komunikacyjnymi dla pieszych i rowerzystów oraz zatokami dla autobusów i zielenią. Zarządzanie ruchem prowadzone będzie z wykorzystaniem Gliwickiego ITS-u. Oświetlenie uliczne zostanie wykonane zgodnie z masterplanem oświetleniowym. Planowana jest także przebudowa lub zabezpieczenie kolidujących sieci uzbrojenia.

Rys. 12. Lokalizacja projektów kluczowych

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

8. Spójność z systemem planowania strategicznego

Powiązania z obszarami strategicznej interwencji w układzie regionalnym i lokalnym

Aktywność strategiczną Gliwic w perspektywie ponadlokalnej można opisać przez odwołanie się do OSI regionalnych, ustalonych w strategii Śląskie 2030. W województwie śląskim określono OSI w dwóch ujęciach. W pierwszym, funkcjonalnym („z punktu widzenia organizacji procesów rozwojowych oraz podstawowych typów ośrodków osadniczych”), Gliwice należą do subregionu centralnego oraz są kwalifikowane jako obszar miejski. Ujęcie drugie jest nazywane tematycznym, a wyznaczone w nim OSI „odpowiadają na najważniejsze problemy i potencjały zarysowane w diagnozie strategicznej województwa”. W strategii Śląskie 2030 zidentyfikowano 5 OSI w ujęciu tematycznym przyporządkowanych do dwóch opisanych poniżej grup.

W grupie OSI tzw. konkurencyjnych określono ośrodki wzrostu oraz obszary cenne przyrodniczo. Gliwice są widziane jako jeden z trzech ważnych ośrodków wzrostu w województwie (obok Bielska-Białej i Częstochowy; podczas gdy Katowice uznawane są za najważniejszy ośrodek wzrostu). Natomiast w odniesieniu do walorów przyrodniczych miasto zakwalifikowano do grupy o najniższym poziomie ich występowania w regionie.

Grupę OSI tzw. problemowych w województwie śląskim tworzą:

- gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, do których nie zaliczono Gliwic;
- gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza, wśród których Gliwice skategoryzowane zostały w ramach III obszaru problemowego, co oznacza największą skalę występowania zjawiska na tle województwa;
- gminy w transformacji górniczej – Gliwice uznawane są za obszar transformacji górniczej ze względu na występowanie negatywnych zjawisk przestrzennych związanych z eksploatacją węgla kamiennego.

Realizacja działań ukierunkowanych na osiągnięcie celów strategii Gliwice 2040 oddziałuje na pozytywne zmiany na obszarach strategicznej interwencji, wyznaczonych w strategii Śląskie 2030 oraz OSI o zasięgu lokalnym (wyznaczonych w strategii Gliwice 2040). Wpływ wskazano w poniższej macierzy powiązań.

Tab. 2. Macierz powiązań celów strategii z OSI

	OSI regionalne				OSI lokalne			
	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłódnica
CH.1. Miasto zwarte								
COH.1.1. Zrównoważony rozwój przestrzenny	+	+	+	+	+	+	+	+
COH.1.2. Zrównoważona mobilność		+	+		+	+	+	+
CH.2. Miasto błękitno-zielone								
COH.2.1. Optymalnie kształtowane i użytkowane zasoby przyrodnicze	+		+	+	+	+	+	+
COH.2.2. Gospodarka równoważąca odwadnianie miasta z zagospodarowaniem, odtwarzaniem i poprawą jakości zasobów wodnych	+		+		+	+		+
C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej								
CO1.1.1. Silne partnerstwa biznesu, nauki i edukacji		+		+	+	+	+	
CO1.1.2. Innowacje technologiczne będące wyróżnikiem Gliwic na tle Polski		+			+		+	
CO1.1.3. Stabilne warunki rozwoju działalności biznesowej		+		+	+	+	+	
C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego								
CO1.2.1. Oferta zamieszkania uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców	+	+	+			+	+	+
CO1.2.2. Oferta spędzania czasu wolnego uwzględniająca potrzeby różnych grup odbiorców	+			+		+	+	+

	OSI regionalne				OSI lokalne			
	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłodnica
CO1.2.3. Rozpoznawalność Gliwic	+	+			+	+	+	+
C2.1. Miasto społeczności świadome uczestniczącej w rozwoju								
CO2.1.1. Edukacja o ponadprzeciętnej jakości, wspierająca innowacyjność, współpracę i włączenie społeczne		+		+	+	+	+	
CO2.1.2. Świadomość obywatelska i zdolność do reagowania na sytuacje kryzysowe	+		+				+	
CO2.1.3. Powszechne korzystanie z cyfrowych danych o mieście	+	+	+	+	+		+	
C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych								
CO2.2.1. Programy animowania aktywności społecznej		+		+		+	+	
CO2.2.2. Odpowiedzialna polityka społeczna wdrażana z udziałem sektora obywatelskiego		+		+		+	+	
CO2.2.3. Zdrowie mieszkańców oparte na profilaktyce i reagowaniu na dysfunkcje oraz choroby	+		+					+
C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego								
CO3.1.1. Dobra jakość powietrza, dobry klimat akustyczny i minimalizacja uciążliwości wynikających ze zjawiska miejskiej wyspy ciepła	+		+	+	+	+		+

	OSI regionalne				OSI lokalne			
	Cenne przyrodniczo	Ośrodki wzrostu	Jakość powietrza	Transformacja górnicza	Tereny inwestycyjne	Sośnica	Kultura i kreatywność	Kłodnica
CO3.1.2. Bezpieczeństwo miasta i odporność na skutki zdarzeń nadzwyczajnych i skrajnych zjawisk atmosferycznych	+		+	+	+	+		+
C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie								
CO3.2.1. Cyrkularna gospodarka odpadami, dobrze funkcjonująca w ramach systemu regionalnego		+			+	+		
CO3.2.2. System zaopatrzenia w energię integrujący różne źródła energii i rodzaje sieci dystrybucyjnych		+	+					

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

Zgodność z dokumentami strategicznymi w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju

Cele strategii Gliwice 2040 pozostają w zgodności z zapisami kluczowych dokumentów w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju. Powiązania na strategicznym poziomie postanowień zidentyfikowano w macierzy przedstawionej w tab. 3.

Tab. 3. Zgodność w ramach Systemu Zarządzania Rozwojem Kraju

	CH.1.	CH.2.	C1.1.	C1.2.	C2.1.	C2.2.	C3.1.	C3.2.
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)								
Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy coraz silniej oparty na wiedzy, danych i doskonałości organizacyjnej			+					
Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	+	+		+	+	+	+	+
Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu					+			
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030								
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo								
1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze								
1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska	+	+	+	+	+	+	+	+
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych			+	+	+	+		
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	+	+		+	+	+	+	+
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	+		+	+	+			
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym			+	+				

	CH.1.	CH.2.	C1.1.	C1.2.	C2.1.	C2.2.	C3.1.	C3.2.
2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach			+					
3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem					+			
3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym		+	+				+	+
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych	+				+	+		
3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej	+	+	+	+	+	+	+	+
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2030								
A.1. Konkurencyjna gospodarka			+	+				
A.2. Innowacyjna gospodarka			+					
A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość			+	+				
B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych	+				+	+		
B.2. Aktywny mieszkaniec	+				+	+		
B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki					+			
C.1. Wysoka jakość środowiska	+	+		+			+	+
C.2. Efektywna infrastruktura		+						+
C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu	+	+			+	+	+	+
D.1. Zrównoważony rozwój terytorialny	+	+	+				+	+
D.2. Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu			+	+				
D.3. Nowoczesna administracja publiczna					+		+	

Źródło: opracowanie własne Urzędu Miejskiego

9. System realizacji strategii oraz dokumentów wykonawczych

Instytucjonalne aspekty wdrażania strategii

Strategia Gliwice 2040 to opracowanie będące jednym z fundamentów systemu zarządzania strategicznego w mieście. Na system ten składają się trzy zasadnicze, wzajemnie dopełniające się bloki, obejmujące:

- formułowanie strategii,
- wdrażanie strategii poprzez Gliwicki Program Wdrażania Strategii,
- monitoring rezultatów wdrażania strategii.

Samorząd lokalny bierze główną odpowiedzialność za formułowanie i monitorowanie strategii oraz za realizację projektów zgodnych ze zdefiniowanymi kierunkami działań samorządu. Wśród grup podmiotów, których postawa i aktywność wpłynie na skuteczność wdrażania strategii należy wskazać:

- jednostki publiczne,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa,
- jednostki naukowe i uczelnie wyższe,
- mieszkańców.

Ich rola jest wiodąca w definiowaniu i realizowaniu projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów rozwojowych miasta.

Strategia będzie wdrażana poprzez dokument wykonawczy, tj. Gliwicki program wdrażania strategii, który będzie stanowił załącznik do zarządzenia Prezydenta Miasta. Zostaną w nim szczegółowo opisane zasady wprowadzania, monitorowania i modyfikacji projektów.

Gliwicki Program Wdrażania Strategii będzie stanowił element integrujący strategię Gliwice 2040 z pakietem dokumentów wykonawczych, w skład którego wchodzić będą między innymi bieżące lub przyszłe edycje następujących dokumentów: Gliwicki program rewitalizacji; Program współpracy z organizacjami pozarządowymi; Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta; Strategia rozwiązywania problemów społecznych; Miejski program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii; Miejski program wspierania rodziny; Program polityki senioralnej; Miejski program działań na rzecz osób niepełnosprawnych; Program zdrowia psychicznego; Miejski program rozwoju pieczy zastępczej; Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie; Program ochrony środowiska; Plan gospodarki niskoemisyjnej; Program ochrony środowiska przed hałasem; Plan adaptacji do zmian klimatu; Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe; Kierunki rozwoju sportu; Program Bezpieczne Gliwice. Przy czym zakłada się, że zakres i struktura dokumentów wykonawczych będą ulegały zmianom w horyzoncie czasowym wdrażania strategii.

Monitorowanie rezultatów i zarządzanie ryzykiem

W zakresie monitorowania rezultatów wdrażania strategii organom samorządu Gliwic, miejskim jednostkom organizacyjnym oraz koordynatorom przypisać można precyzyjnie opisane role, dzięki czemu zapewnione zostanie kompleksowe monitorowanie strategii oraz zarządzanie ryzykiem jej realizacji. Są one wymienione poniżej.

Rada Miasta:

- uchwalanie strategii oraz jej aktualizacji;
- nadzorowanie realizacji strategii.

Prezydent Miasta:

- opracowywanie i przedstawianie Radzie Miasta projektu strategii oraz projektów uchwał dotyczących jej aktualizacji;
- nadzór nad realizacją strategii w oparciu o raporty z monitoringu realizacji celów i bieżące wnioski Biura Rozwoju Miasta, odpowiedzialnego za monitorowanie wdrażania strategii rozwoju miasta;
- podejmowanie czynności zmierzających do zapewnienia środków finansowych na projekty planowane do realizacji przez miasto Gliwice;
- nawiązywanie współpracy z partnerami w realizacji projektów wymagających zaangażowania innych podmiotów, m.in.: organów samorządowych, innych gmin lub powiatów, samorządu województwa, instytucji naukowych i państwowych, instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców;
- podejmowanie inicjatywy dotyczącej aktualizacji strategii w oparciu o wyniki monitoringu realizacji celów oraz inne analizy przedstawiane przez Biuro Rozwoju Miasta.

Biuro Rozwoju Miasta (BRM):

- monitorowanie strategii;
- opracowanie, realizacja i monitorowanie Gliwickiego Programu Wdrażania Strategii, w tym przyjmowanie i weryfikacja propozycji projektów;
- coroczne przedkładanie Prezydentowi Miasta wniosków z monitoringu realizacji projektów ujętych w Gliwickim Programie Wdrażania Strategii;
- coroczne przedkładanie Prezydentowi Miasta raportu z monitoringu realizacji celów strategii w układzie porównawczym;
- po każdym czteroletnim okresie realizacji strategii przedkładanie Prezydentowi Miasta raportu z realizacji celów strategicznych oraz wniosków z przeprowadzonej oceny ryzyka na poziomie celów strategicznych;
- zbieranie i opiniowanie wniosków dotyczących modyfikacji strategii oraz przedkładanie ich Prezydentowi Miasta;
- promowanie treści strategii.

Koordynatorzy projektów – osoby odpowiedzialne za realizację projektów:

- coroczne aktualizowanie informacji o projektach wraz z oceną ryzyka realizacji projektów;
- działania organizacyjne na rzecz wdrażania konkretnych projektów, w tym pozyskiwanie partnerów wdrażania oraz pozyskiwanie funduszy zewnętrznych;
- dostarczanie informacji do monitoringu celów wraz z analizą przyczynowo-skutkową;
- opiniowanie wniosków dotyczących modyfikacji strategii;
- zgłaszanie propozycji projektów do Gliwickiego Programu Wdrażania Strategii;
- opiniowanie wniosków dotyczących modyfikacji strategii.

Wydziały Urzędu Miejskiego / miejskie jednostki organizacyjne:

- opiniowanie zweryfikowanych przez Biuro Rozwoju Miasta wniosków w zakresie zgłoszenia przez podmioty zewnętrzne projektów do Gliwickiego Programu Wdrażania Strategii (według merytorycznych kompetencji wydziałów);
- bezpośrednia realizacja projektów merytorycznie odpowiadających kompetencjom wydziałów;
- dostarczanie informacji do monitoringu wraz z analizą przyczynowo-skutkową;
- pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania planowanych do realizacji projektów.

System monitorowania skuteczności realizacji strategii prowadzony będzie wraz z analizą ryzyka na trzech wzajemnie powiązanych poziomach: monitorowania realizacji celów strategicznych, monitorowania realizacji celów operacyjnych oraz monitorowania wdrażania projektów. Monitorowanie odbywać się będzie w cyklu rocznym, powiązany z przygotowaniem kolejnych edycji raportu o stanie miasta, a w odniesieniu do analizy ryzyka realizacji celów strategicznych co cztery lata. System monitorowania zostanie ustanowiony odrębnym zarządzeniem Prezydenta Miasta i będzie aktualizowany z dbałością o zachowanie ciągłości wyników, wraz z rozwojem systemów statystycznych i systemów informacji przestrzennej, pozwalających na obiektywne gromadzenie i przetwarzanie danych źródłowych. Szczegółowa metodyka monitorowania uwzględniła będzie następujące założenia:

Monitoring celów strategicznych będzie prowadzony:

- W układzie porównawczym, bazując na miernikach, dla których prowadzony jest obiektywny system pomiaru w skali ogólnopolskiej, w perspektywie co najmniej średniookresowej. Do grupy porównawczej wybrane zostaną najważniejsze miasta podregionów województwa śląskiego oraz Radom i Gdynia jako najbliższe Gliwicom pod względem wielkości miasta na prawach powiatu, niebędące stolicami województw.
- W odniesieniu do danych o Gliwicach, bazując na miernikach pochodzących z różnych obiektywnych źródeł pomiaru, w tym z systemów wewnątrzmijskich.
- Z uwzględnieniem analizy ryzyka.

Zakres mierników realizacji celów strategicznych i oczekiwanych rezultatów planowanych działań wskazany został w załączniku 1.

Monitoring celów operacyjnych odnosił się będzie do sytuacji w danym zakresie tematycznym w Gliwicach i uwzględniał merytoryczne i organizacyjne uwarunkowania realizacji celów oraz mierniki ilościowe i analizę ryzyka.

Monitoring wdrażania projektów prowadzony będzie na podstawie informacji zawartych w kartach projektów. W oparciu o analizę ryzyka koordynatorzy określać będą możliwe zagrożenia związane z realizacją projektów i proponować środki zaradcze. W zależności od wyników przeprowadzonej oceny ryzyka podejmowana będzie decyzja o modyfikacji, odroczeniu w czasie bądź zaprzestaniu dalszej realizacji projektów.

W celu usprawnienia procesu monitorowania strategii wykorzystywane będzie narzędzie informatyczne (o tej samej nazwie co dokument wykonawczy), tj. Gliwicki Program Wdrażania Strategii, które jest dostępne dla wszystkich podmiotów uczestniczących w procesie wdrażania strategii.

Kolejny proces aktualizacji strategii przewidziany jest na lata 2028–2029, chyba że wcześniej wystąpią inne przesłanki, wynikające m.in. z dynamicznych zmian w mieście lub jego otoczeniu.

Ramy finansowe i źródła finansowania

Miasto Gliwice zaprasza podmioty zewnętrzne do aktywnego udziału w realizacji postanowień strategii. W przyszłości samorząd lokalny przez swoje działania planuje generować impulsy, które mają stymulować inicjatywy rynkowe oraz oddolne inicjatywy społeczne, kulturalne i edukacyjne. W związku z tym strategia realizowana będzie przy wykorzystaniu między innymi środków:

- własnych Miasta Gliwice przewidzianych co roku w budżecie miasta;
- własnych podmiotów realizujących działania lub projekty wpisane w Gliwicki Program Wdrażania Strategii;
- pochodzących z budżetu państwa;
- pochodzących z budżetu Unii Europejskiej;
- pochodzących z innych źródeł zagranicznych;
- pochodzących z międzynarodowych instytucji finansowych;
- innych uczestników procesu wdrażania strategii.

10. Załączniki

Załącznik 1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Cel strategiczny	Oczekiwany rezultat	Miernik	Oczekiwana zmiana
CH.1. Miasto zwarte	Wyjątkowość miejsca: Gliwice przyjaznym miejscem do życia ze względu na komfort codziennego funkcjonowania i więzi społeczne	Liczba wypadków drogowych <i>Miernik w układzie porównawczym</i>	Spadek
		Udział powierzchni terenów zainwestowanych do powierzchni terenów przeznaczonych w obowiązujących planach miejscowych pod zabudowę (mpzp) (%)	Wzrost w ramach terenów przeznaczonych w mpzp pod zabudowę
		Udział powierzchni terenów otwartych (nieprzeznaczonych w mpzp pod zabudowę) do powierzchni terenów przeznaczonych w mpzp do zainwestowania (%)	Utrzymanie obecnego poziomu
		Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojścia pieszego (10, 20, 30 min) do usług społecznych (publiczne szkoły podstawowe, przedszkola i przychodnie zdrowia realizujące kontrakty NFZ)	Wzrost w strefach najkrótszego dojścia
		Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojścia pieszego (10, 20, 30 min) do przystanków publicznego transportu zbiorowego	Wzrost w strefach najkrótszego dojścia
		Podział zadań przewozowych (<i>modal split</i>)* *Raportowany od 2024 r.	Spadek udziału przewozów samochodami prywatnymi
		Odsetek ulic znajdujących się w strefach uspokojonego ruchu (np. tempo 30, strefy zamieszkania)	Wzrost

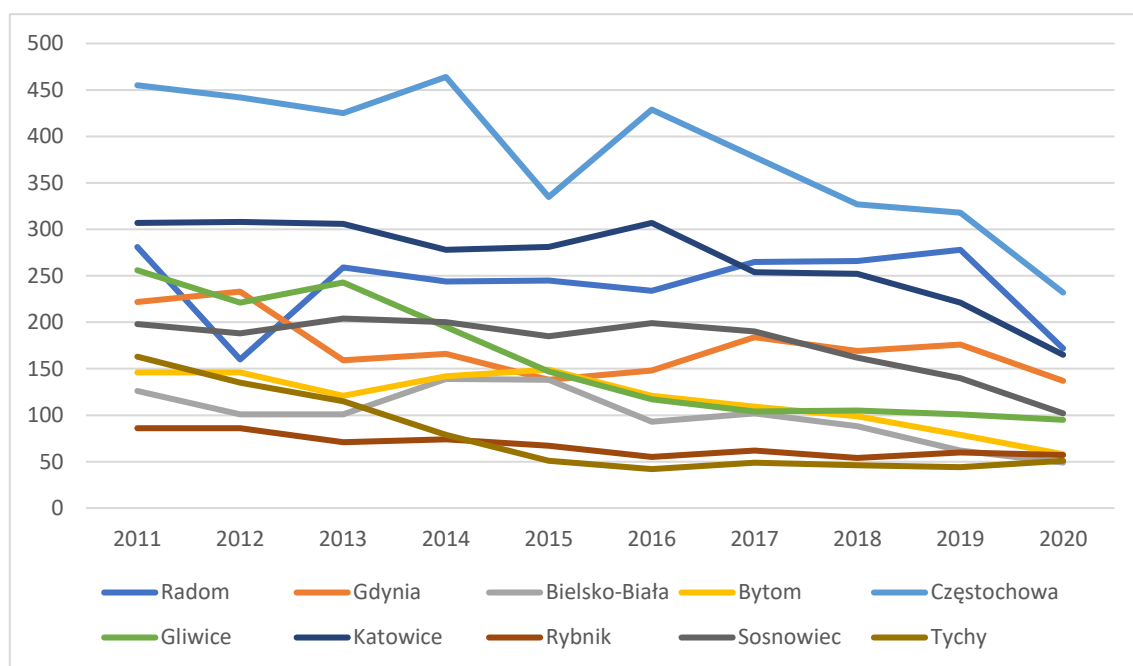
CH.2. Miasto błękitno-zielone	Wyjątkowość miejsca: minimalizowanie uciążliwości przebywania w przestrzeni zurbanizowanej dzięki przyrodzie i zarządzaniu wodą	Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%) <i>Miernik w układzie porównawczym</i>	Wzrost
		Odsetek ludności zamieszkującej w poszczególnych izochronach dojścia pieszego (10, 20, 30 min) do zieleni urządzonej (parków i skwerów)	Wzrost w strefach najkrótszego dojścia
C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej	Racjonalne gospodarowanie: innowacyjność i dobre warunki rozwoju biznesu	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (tys. zł) <i>Miernik w układzie porównawczym</i>	Wzrost
		Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	Wzrost
		Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną na 1000 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Wzrost
C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego	Racjonalne gospodarowanie: atrakcyjna i rozpoznawalna oferta Gliwic dla mieszkańców i odwiedzających.	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os.) <i>Miernik w układzie porównawczym</i>	Zmniejszenie dynamiki wzrostu
		Liczba mieszkańców	Zmniejszenie dynamiki spadku
		Pozycja w rankingu jakości życia publikowanym przez ZMP	Wzrost
		Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców	Wzrost
C2.1. Miasto społeczności świadome uczestniczącej w rozwoju	Aktywność mieszkańców: odpowiedzialne społeczeństwo gotowe do radzenia sobie z przeciwnościami	Współczynnik zdawalności egzaminu maturalnego (%) <i>Miernik w układzie porównawczym</i>	Wzrost
		Liczba osób biorących udział w głosowaniu nad wyborem projektów do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego	Wzrost
		Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	Wzrost

		Liczba odwiedzin portalu Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej	Wzrost
C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych	Aktywność mieszkańców: minimalizowanie źródeł oraz skutków wykluczenia społecznego na różnym tle	Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. osób <i>Miernik w układzie porównawczym</i>	Spadek
		Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	Spadek
		Liczba osób, które skorzystały z programów profilaktyki zdrowotnej, na 1000 mieszkańców	Wzrost
C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego	Komfort środowiskowy: wysoki środowiskowy standard życia i funkcjonowania w Gliwicach	Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (zł) <i>Miernik w układzie porównawczym</i>	Wzrost
		Liczba dni z przekroczonym średniodobowym stężeniem pyłu PM10 / PM2,5	Spadek
		Udział lokali mieszkalnych ogrzewanych piecami węglowymi w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych (%)	Spadek
		Liczba interwencji służb zarządzania kryzysowego spowodowanych zjawiskami pogodowymi	Zmniejszenie dynamiki wzrostu
C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie	Komfort środowiskowy: stabilność i bezpieczeństwo systemowych rozwiązań o charakterze proekologicznym	Wydatki majątkowe ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (mln zł) <i>Miernik w układzie porównawczym</i>	Wzrost
		Odsetek stałych odpadów komunalnych poddanych recyklingowi	Wzrost
		Moc samorządowych instalacji generujących energię ze źródeł odnawialnych	Wzrost
		Udział lokali mieszkalnych przyłączonych do sieci ciepłowniczej PEC Gliwice w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych (%)	Wzrost

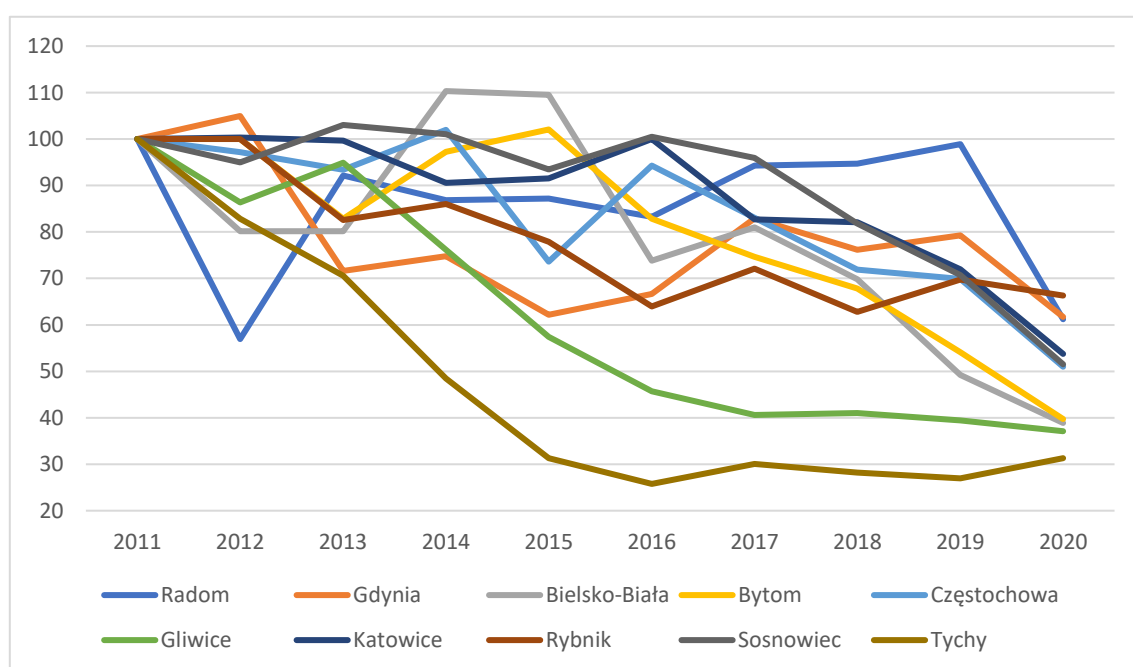
Załącznik 2. Informacje historyczne w zakresie mierników realizacji celów strategicznych w układzie porównawczym

Cel horyzontalny	CH.1. Miasto zwarte		
Miernik	Liczba wypadków drogowych		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	95	Oczekiwana zmiana	Spadek

Rys. Z1.1. Liczba wypadków drogowych (2011 = 100)

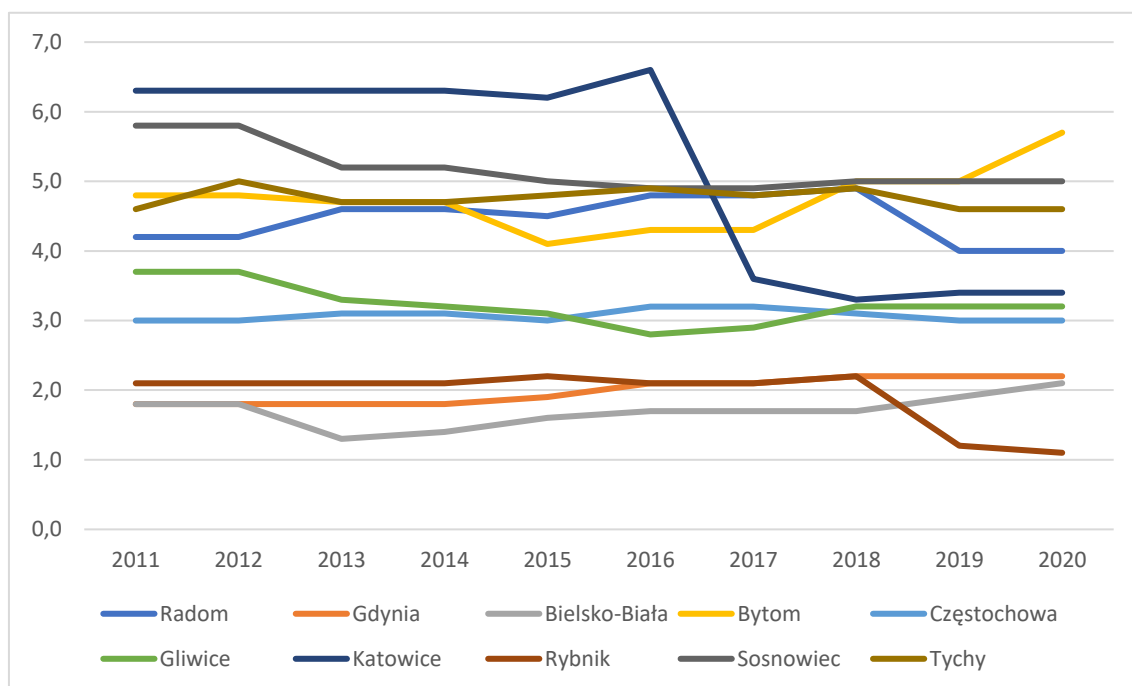

Rys. Z1.2. Zmiana liczby wypadków drogowych (2011 = 100)

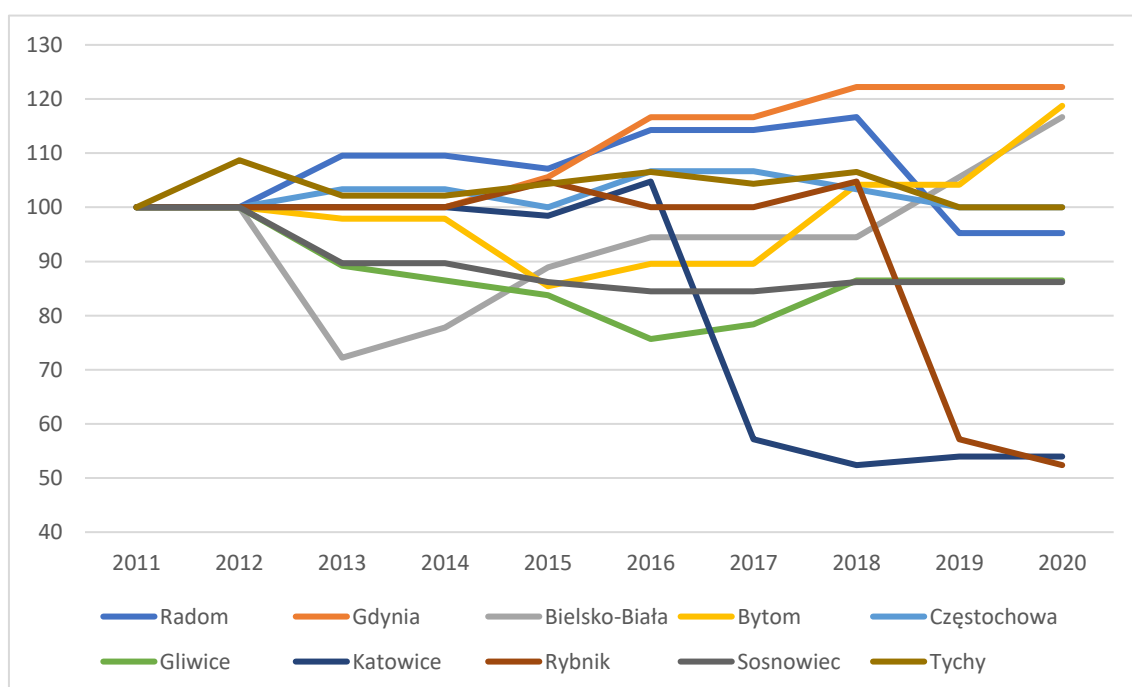

Cel horyzontalny	CH.2. Miasto błękitno-zielone		
Miernik	Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	3,2	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.3. Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (%)

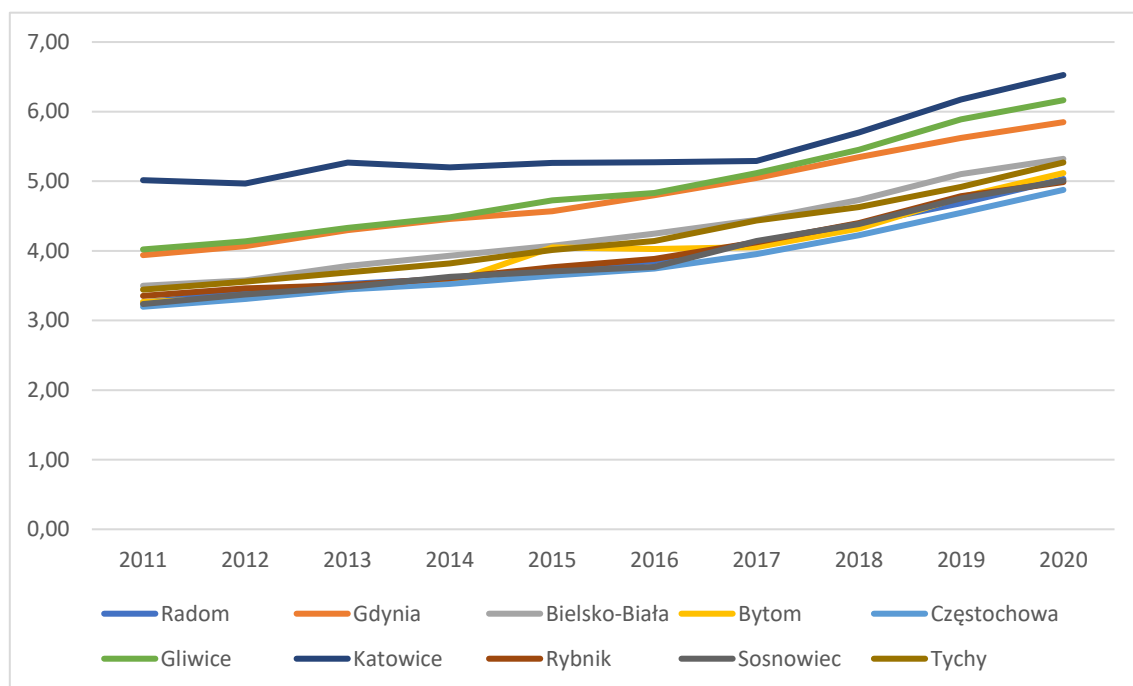

Rys. Z1.4. Zmiana współczynnika udziału parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem (2011 = 100)

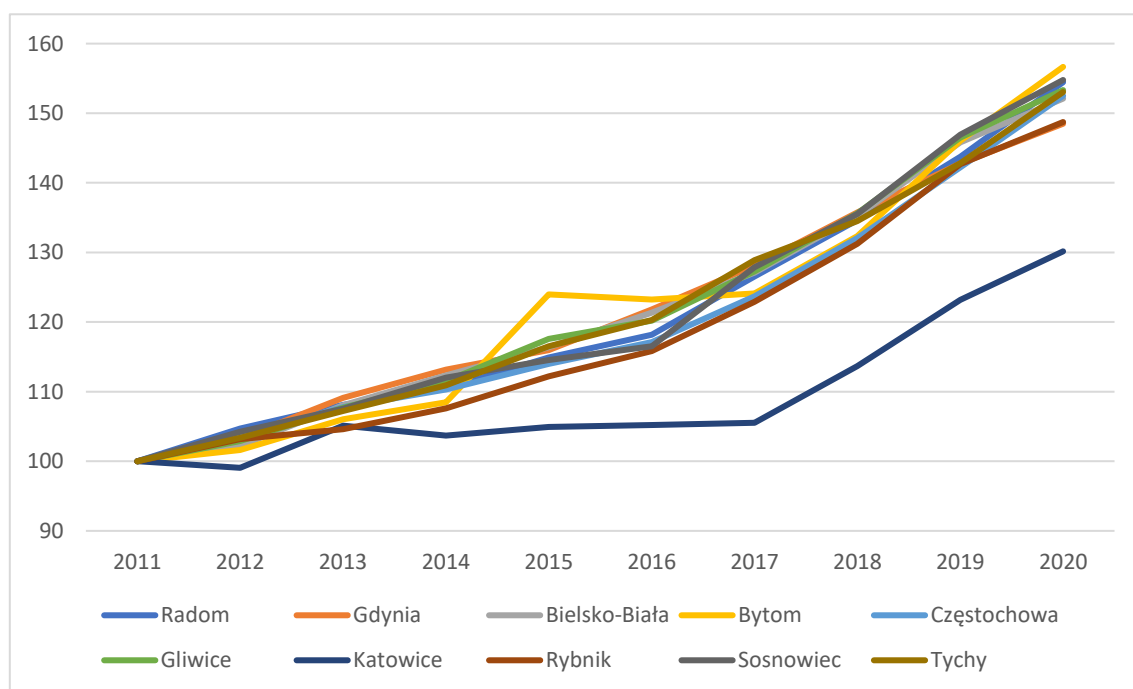

Cel strategiczny	C1.1. Miasto nauki, rozwoju technologii i różnorodnej działalności gospodarczej		
Miernik	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (tys. zł)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	6,2	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.5. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (tys. zł)

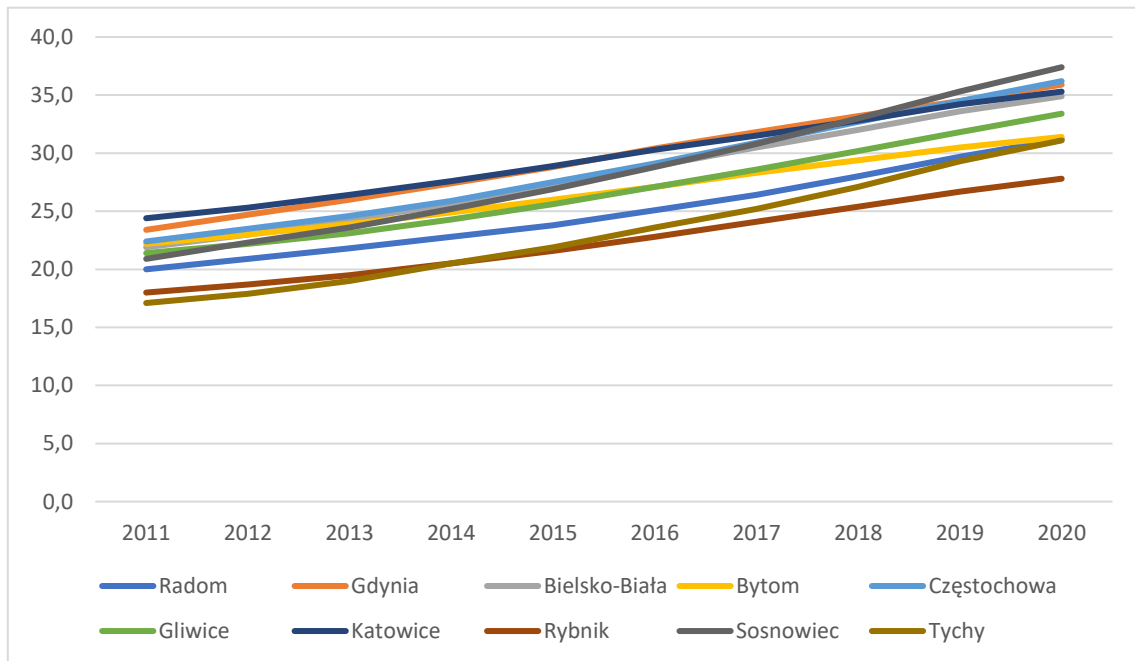

Rys. Z1.6. Zmiana przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (2011 = 100)

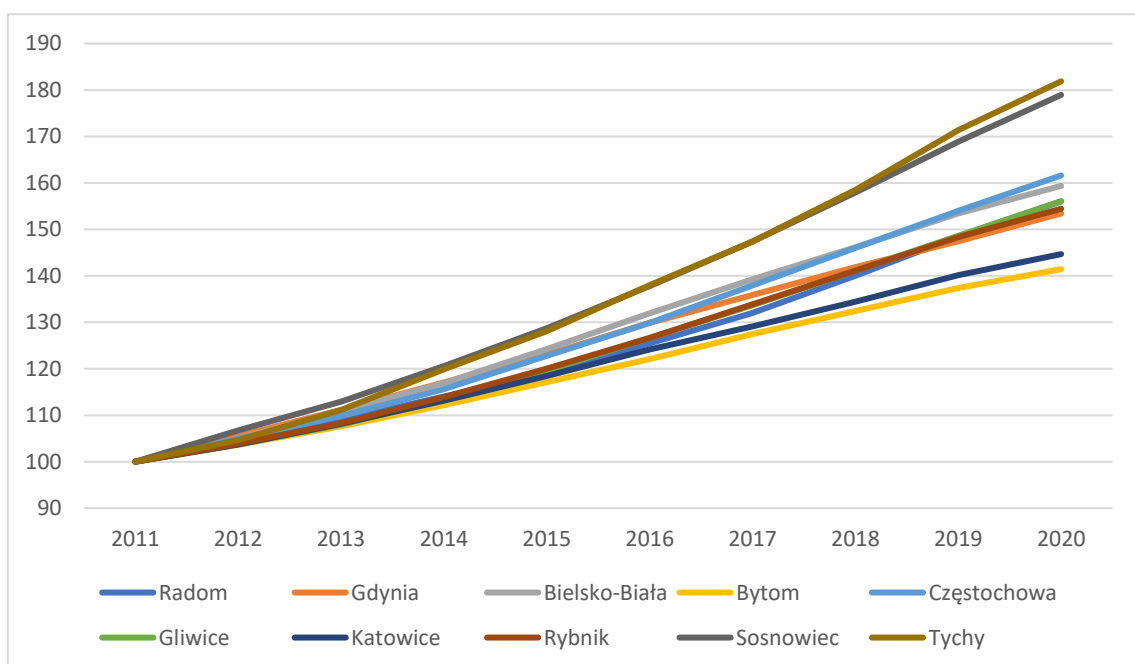

Cel strategiczny	C1.2. Miasto atrakcyjnej oferty zamieszkania i spędzania czasu wolnego		
Miernik	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os.)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	33,4	Oczekiwana zmiana	Zmniejszenie dynamiki wzrostu

Rys. Z1.7. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os.)

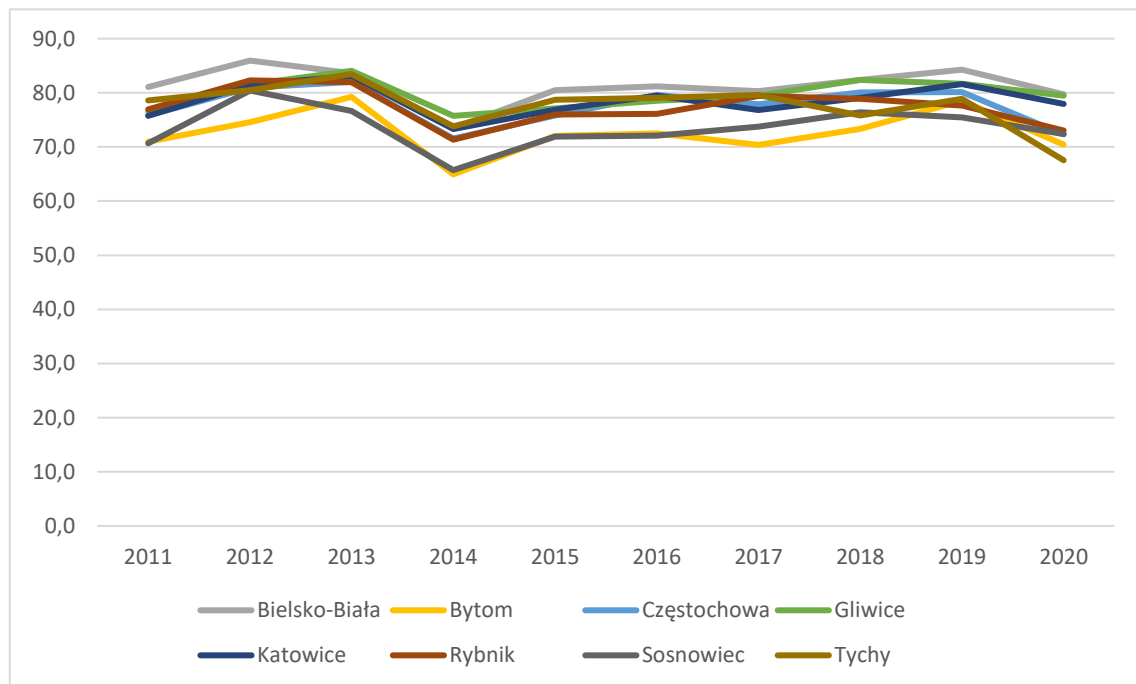

Rys. Z1.8. Zmiana współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi (2011 = 100)

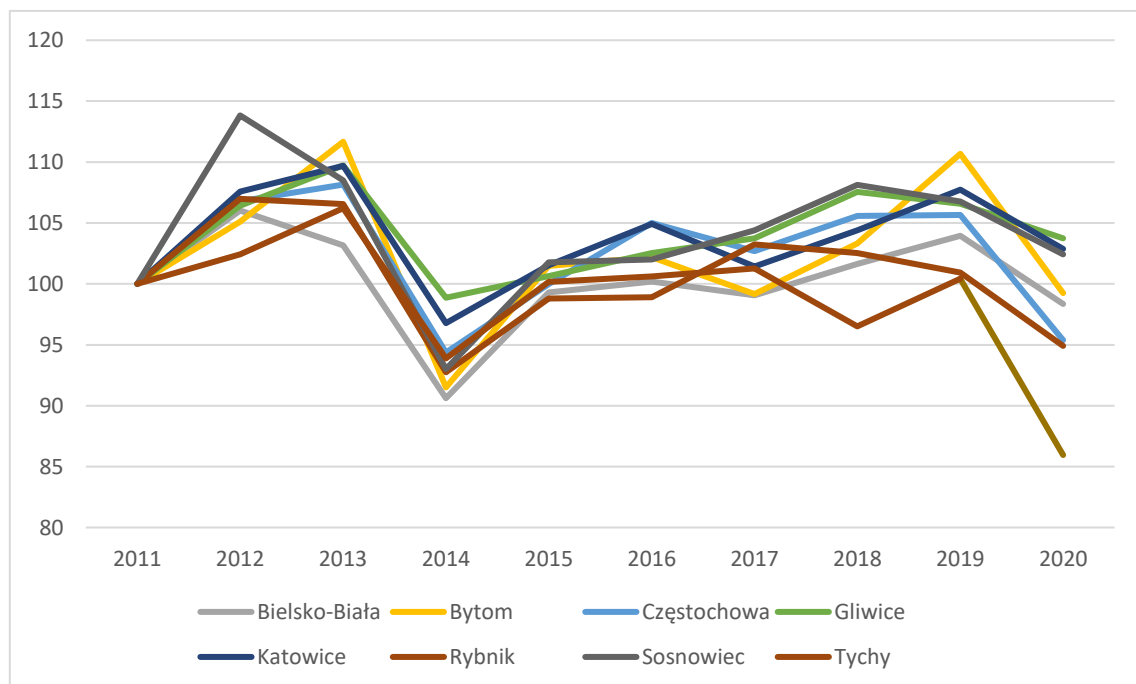

Cel strategiczny	C2.1. Miasto społeczności świadomie uczestniczącej w rozwoju		
Miernik	Współczynnik zdawalności egzaminu maturalnego (%)		
Źródło danych	Okręgowe komisje egzaminacyjne		
Poziom (2020 r.)	79,5	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.9. Współczynnik zdawalności egzaminu maturalnego (%)

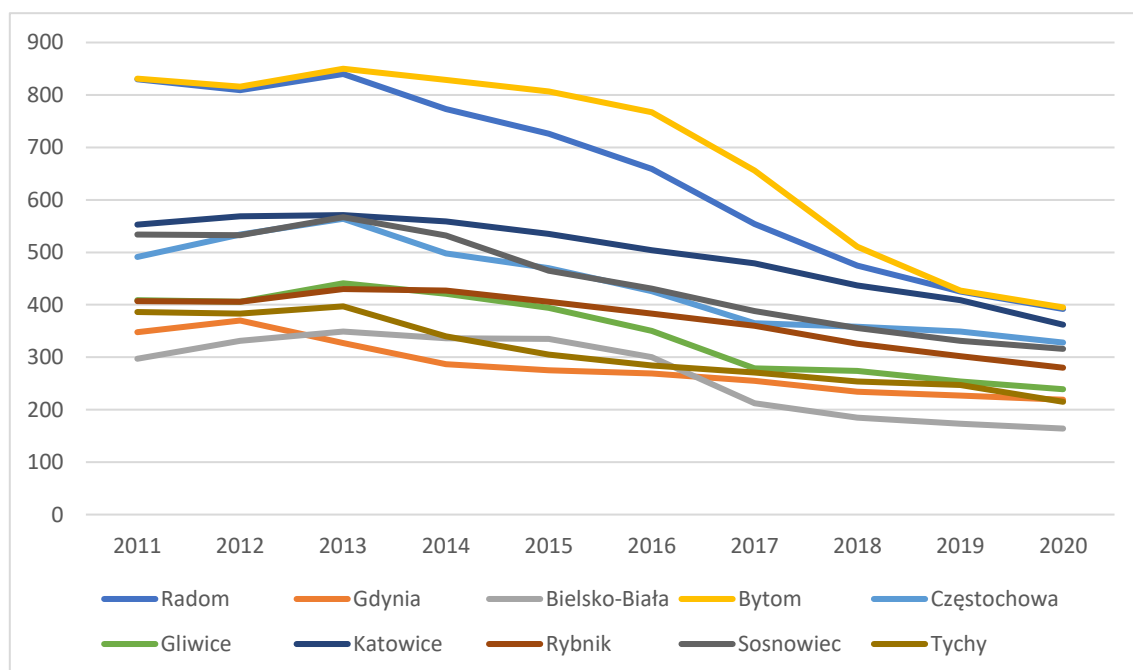

Rys. Z1.10. Zmiana współczynnika zdawalności egzaminu maturalnego (2011 = 100)

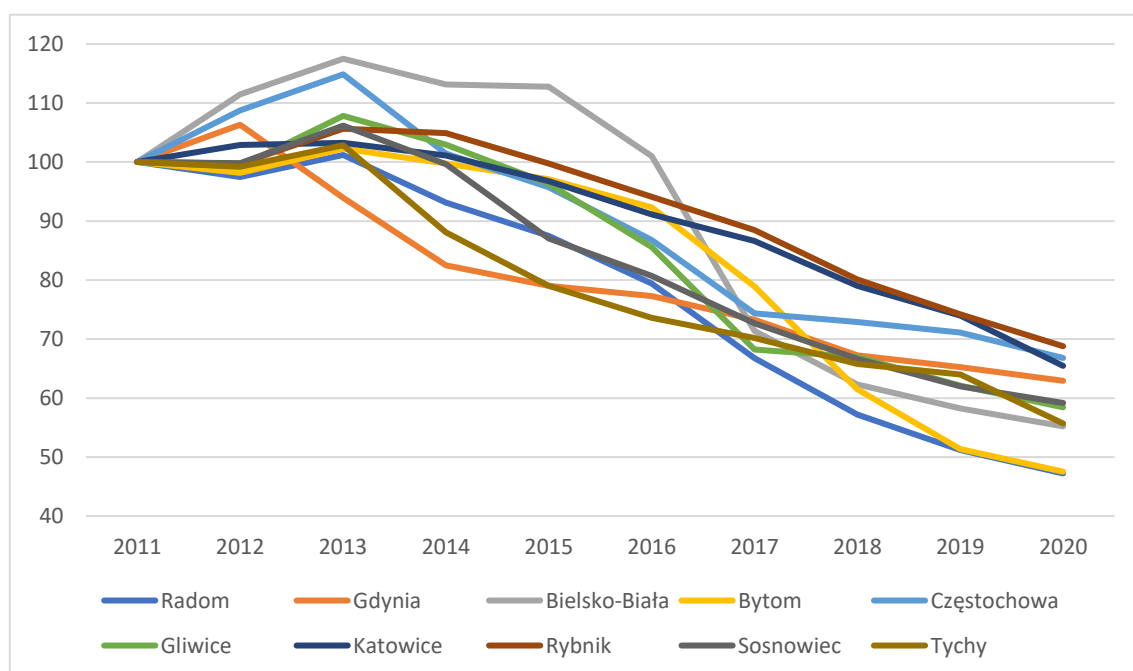

Cel strategiczny	C2.2. Miasto włączenia społecznego i powszechnego dostępu do usług publicznych		
Miernik	Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. osób		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	239	Oczekiwana zmiana	Spadek

Rys. Z1.11. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. osób

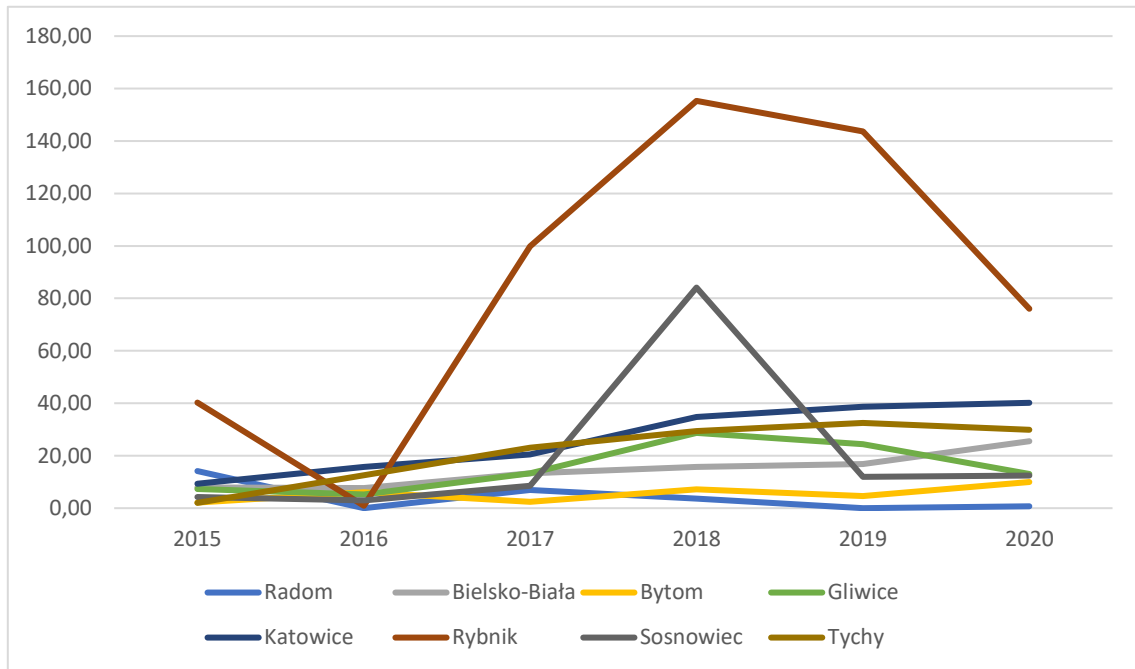

Rys. Z1.12. Zmiana współczynnika liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. osób (2011 = 100)

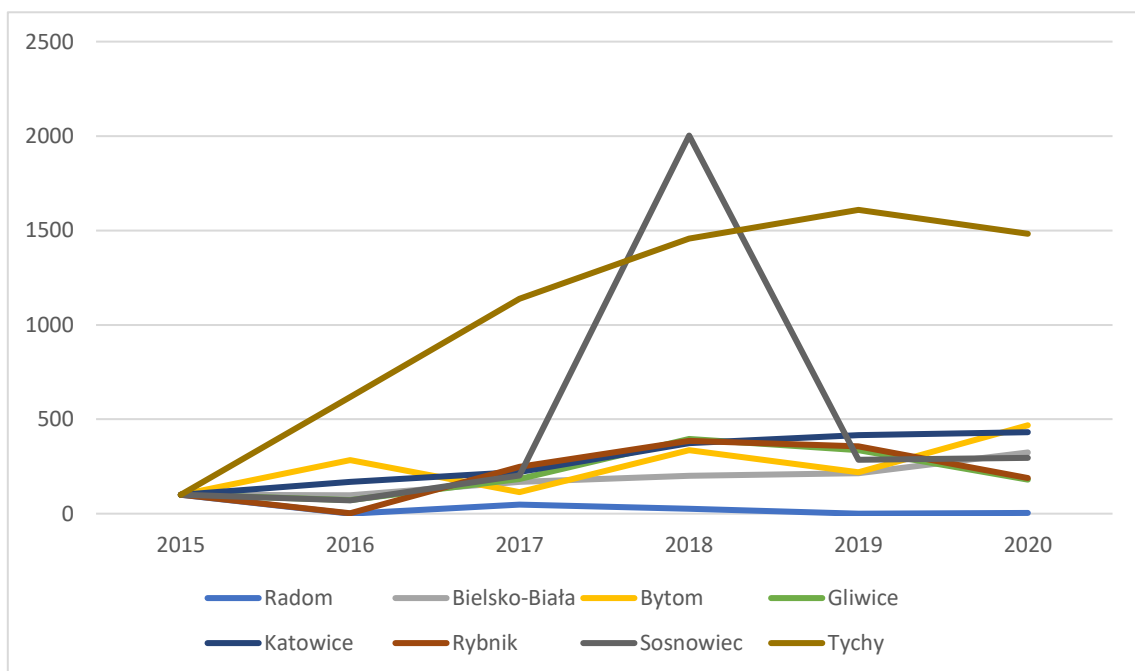

Cel strategiczny	C3.1. Miasto dobrostanu środowiskowego		
Miernik	Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (zł)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	13,1	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.13. Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (zł)

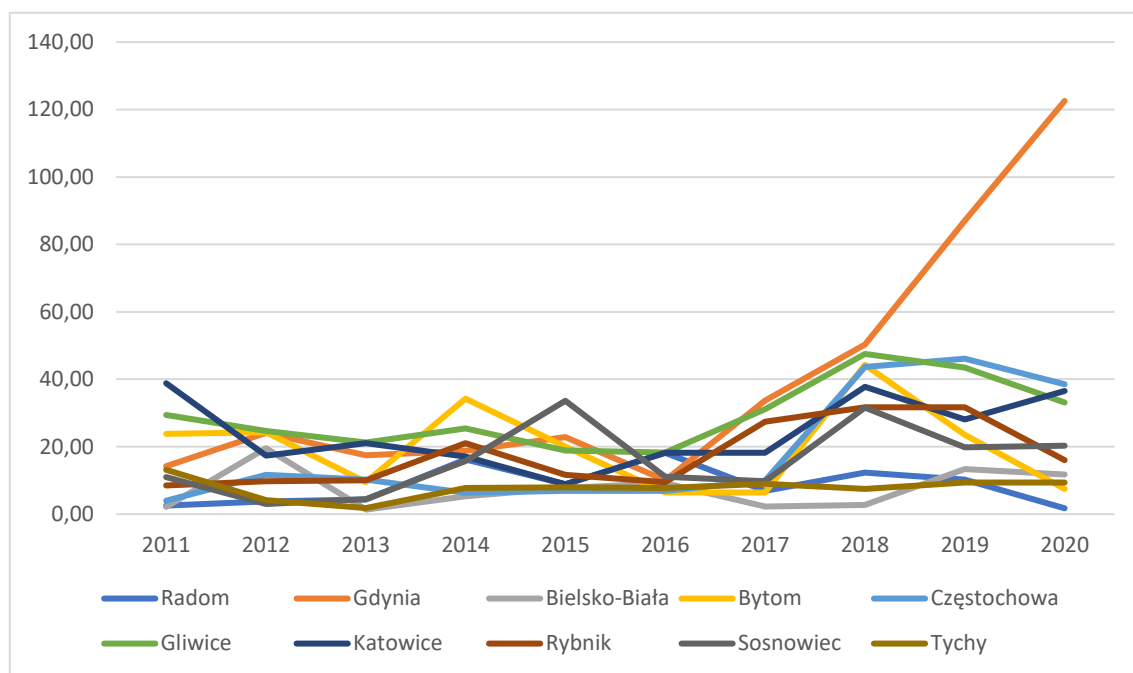

Rys. Z1.14. Zmiana współczynnika wydatków na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca (2015 = 100)

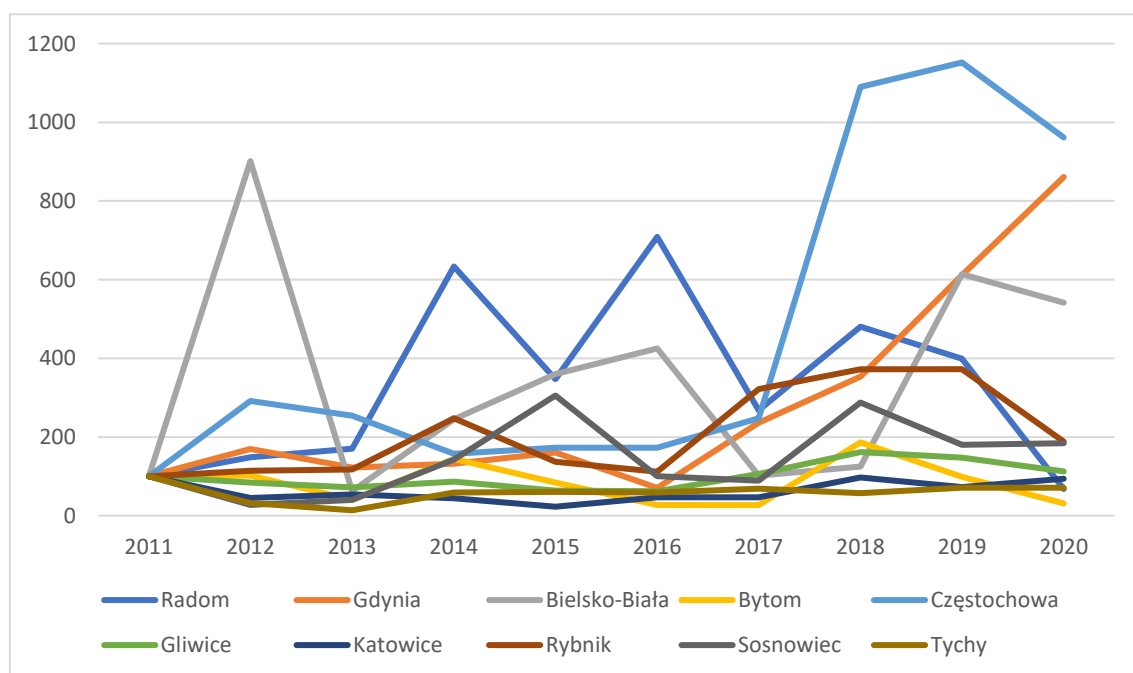

Cel strategiczny	C3.2. Miasto rozwiązań sprzyjających środowisku i przyrodzie		
Miernik	Wydatki majątkowe ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (mln zł)		
Źródło danych	Bank Danych Lokalnych GUS		
Poziom (2020 r.)	33,1	Oczekiwana zmiana	Wzrost

Rys. Z1.15. Wydatki majątkowe ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (mln zł)

Rys. Z1.16. Zmiana poziomu wydatków majątkowych ogółem budżetów miast w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (2011 = 100)

Załącznik 3. Lista uczestników prac redakcyjnych nad strategią

- Marcin Baron – ekspert wiodący Gliwice 2040
- Katarzyna Kobierska – naczelnik Biura Rozwoju Miasta
- Anna Sakrajda-Ziober – starszy inspektor w Biurze Rozwoju Miasta
- Violetta Koza – główny specjalista w Biurze Rozwoju Miasta
- Joanna Jasińska – inspektor w Biurze Rozwoju Miasta
- Ilona Włoch – podinspektor w Biurze Rozwoju Miasta
- Marcin Czyż – starszy specjalista w Biurze Prezydenta Miasta
- Marta Kryś – dyrektor Centrum 3.0 – Gliwickiego Ośrodka Działań Społecznych
- Iwona Pylypenko-Wilk – naczelnik Wydziału Planowania Przestrzennego
- Małgorzata Knebloch – kierownik Referatu Pracowni Urbanistycznej w Wydziale Planowania Przestrzennego
- Tomasz Ściegliński – kierownik Referatu Miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej w Wydziale Planowania Przestrzennego
- Aleksandra Domeradzka – główny specjalista w Wydziale Planowania Przestrzennego
- Karolina Pietruszka – inspektor w Wydziale Planowania Przestrzennego
- Aleksandra Stokowska – referent w Wydziale Planowania Przestrzennego

Załącznik 4. Składy grup roboczych pracujących nad strategią

Grupa środowiskowa:

- Leszek Trząski – ekspert grupy
- Marcin Czyż – opiekun grupy

Członkowie:

- Agnieszka Setnik
- Mariola Pendziałek
- Roksana Burzak
- Elżbieta Chrzęszcz
- Anna Gilner
- Tomasz Wójcik
- Tomasz Koszela
- Magdalena Budny
- Krzysztof Szaliński
- Tadeusz Mazur
- Jacek Trochimowicz
- Wojciech Kostowski
- Paulina Rduch
- Adam Ciekański
- Ewa Łobos-Moysa
- Ewa Lutogniewska
- Jarosław Zuwała
- Magdalena Malara
- Jacek Żeliński
- Katarzyna Witkowska
- Adam Michczyński

Grupa przestrzenna:

- Szymon Ciupa – ekspert grupy
- Maciej Borsa – ekspert grupy
- Iwona Pylypenko-Wilk – opiekun grupy

Członkowie:

- Mariusz Komidziński
- Roksana Burzak
- Elżbieta Chrzęszcz
- Ewa Pokorska-Ożóg
- Anna Gilner
- Agnieszka Filipkowska
- Ryszard Buczek
- Michał Jaśniok

- Justyna Swoszowska
- Tomasz Włoczyk
- Paulina Rduch
- Krzysztof Piekarczyk
- Agnieszka Olbrycht-Banach
- Tomasz Herud
- Krzysztof Zalewski
- Marek Janik
- Michał Stangel
- Paulina Foit
- Aleksandra Adryńska-Krzakała
- Katarzyna Ujma-Wąsowicz
- Tomasz Bradecki

Grupa gospodarcza:

- Anna Syrek-Kosowska – ekspert grupy
- Anna Sakrajda-Ziober – opiekun grupy

Członkowie:

- Krystyna Błasiak
- Stella Zaborowska-Nawrath
- Zdzisław Goliszewski
- Marcin Kiełpiński
- Piotr Kończarek
- Izabela Czeremcha
- Magdalena Ilnicka-Majchrzak
- Jacek Kotra
- Jacek Bialik
- Katarzyna Janus
- Agnieszka Malinowska
- Dariusz Kosowicz
- Elżbieta Jezienicka-Baryluk
- Andrzej Wieczorek
- Janusz Antonik
- Golec Wiesław
- Marcin Włodarczyk
- Artur Jacek Wilkoń

Grupa społeczna:

- Sylwia Widzisz-Pronobis – ekspert grupy
- Grzegorz Pronobis – ekspert grupy
- Marta Kryś – opiekun grupy

Członkowie:

- Agnieszka Paszta
- Stella Zaborowska-Nawrath
- Krystyna Błasiak
- Grzegorz Krawczyk
- Bogna Dobrakowska
- Krystyna Sowa
- Grażyna Walter-Łukowicz
- Katarzyna Kuczyńska Budka
- Łukasz Chmielewski
- Michał Byrczek
- Krzysztof Czapla
- Michał Szewczyk
- Marzena Połomska
- Paulina Janecka-Szuster
- Aneta Lipiec
- Izabela Marszałek-Kotzur
- Krystyna Jurczewska-Płońska
- Barbara Kończak
- Damian Dzieżyc
- Marek Krzakała
- Agnieszka Bugno-Janik
- Bartłomiej Chrupek
- Małgorzata Tkacz-Janik
- Iwona Guzicka